

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Διακυβέρνηση, Ανάπτυξη και Ασφάλεια στη Μεσόγειο»

*«Ο Ρόλος και η Πολιτική του Ευρωπαϊκού Κολλεγίου Ασφάλειας και
Άμυνας, στα Πλαίσια της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας της
Ευρωπαϊκής Ένωσης»*

Διπλωματική Εργασία της

ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ

ΑΜ 4332020006

Επιβλέπων Καθηγητής: ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΚΚΑΣ

Μέλη Επιτροπής

1. ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΕΙΜΕΝΗΣ
2. ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΝΤΑΛΗΣ

ΡΟΔΟΣ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2022

ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ
ΑΝΑΛΗΨΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Η εργασία που παραδίδω είναι αποτέλεσμα πρωτότυπης έρευνας και δεν χρησιμοποιώ πνευματική ιδιοκτησία τρίτων χωρίς αναφορές. Αναλαμβάνω όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες που δύναμαι να αντιμετωπίσω σε περίπτωση που η εργασία μου αποδειχθεί ότι αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, σύμφωνα με τον κανονισμό του ιδρύματος.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Όπως κάθε κράτος έτσι και τα ευρωπαϊκά, έχουν σαν κύριο στόχο την προστασία των γεωπολιτικών τους συμφερόντων, καθώς και την προάσπιση της εθνικής τους ασφάλειας και κυριαρχίας. Το εύρος, η πολυπλοκότητα και η επικινδυνότητα των σύγχρονων απειλών όπως οι υβριδικές απειλές, η κλιματική αλλαγή, η τρομοκρατία, το μεταναστευτικό πρόβλημα και οι απειλές του κυβερνοχώρου, δεν αφήνουν πολλά περιθώρια στα κράτη για επιτυχημένη μεμονωμένη δράση, αλλά ευνοούν τα συνεργατικά σχήματα όπου λαμβάνονται αποφάσεις διακυβερνητικά και όχι σε εθνικό επίπεδο. Σήμερα, τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όχι τόσο από ισχυρή βούληση αλλά κυρίως από ανάγκη, επιδιώκουν περαιτέρω ολοκλήρωση ώστε να μπορούν να επιλύουν τα κοινά τους προβλήματα. Στο πλαίσιο αυτό, η διακυβερνητική προοπτική χαρακτηρίζει ακριβώς την πρόσφατη ισχυροποίηση της Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς οι συνδυασμένες εσωτερικές και εξωτερικές προκλήσεις ασφαλείας, οδηγούν τα κράτη μέλη να λαμβάνουν αποφάσεις περισσότερο διακυβερνητικά παρά σε εθνικό επίπεδο. Πράγματι, μετά τη Συνθήκη της Λισσαβόνας, οι μεταρρυθμίσεις που προωθούνται με σκοπό την εδραίωση των κοινών αρχών της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, του κράτους δικαίου και της οικονομίας της αγοράς, προσλαμβάνουν μία ενισχυμένη διακυβερνητική διάσταση.

Ωστόσο, η έμπρακτη ενίσχυση της ΚΠΑΑ δεν μπορεί να καταστεί δυνατή, εάν δεν έχει προηγουμένως διαμορφωθεί ικανή στρατηγική κουλτούρα στα στελέχη που δρουν στο πλαίσιο της, συνθήκη που εξασφαλίζεται μέσω της εκπαίδευσης. Η προσέγγιση της διπλωματικής εργασίας, η οποία θα εκτελεσθεί από το γενικό στο ειδικό, θα καταδείξει την ουσιαστική συμβολή του Ευρωπαϊκού Κολλεγίου Άμυνας και Ασφάλειας στη διαμόρφωση της προαναφερόμενης κουλτούρας και στην αναγκαία επιμόρφωση των στελεχών, ώστε να μπορούν να διαχειριστούν τις σύγχρονες επιχειρήσεις που απαιτείται να οργανωθούν και να διεξαχθούν στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ. Η πολυπλοκότητα των σύγχρονων στρατιωτικών επιχειρήσεων, οι από κοινού δράσεις του προσωπικού διαφορετικών ειδικοτήτων, προϋποθέτει αλληλοκατανόηση, αποδοτική συνεργασία και κοινή αντίληψη των πολιτικο-στρατηγικών συμφερόντων και στόχων της Ένωσης. Οι παράγοντες αυτοί μπορούν να εξασφαλιστούν μόνο μέσω της κοινής εκπαίδευσης σε ευρεία γνωστικά αντικείμενα που άπτονται ταυτόχρονα του πολιτικού, διπλωματικού, στρατιωτικού και βιομηχανικού - επιχειρηματικού χώρου. Η συμβολή του ΕΚΑΑ θα αποδειχθεί καθοριστική στην συνειδητή διαμόρφωση της κοινής ευρωπαϊκής κουλτούρας σχετικά με την ΚΠΑΑ.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Αγγλικός Όρος	Αγγλική Συντομογραφία	Ελληνικός Όρος	Ελληνική Συντομογραφία
Capability Development Plan	CDP	Σχέδιο Ανάπτυξης Δυνατοτήτων	
Combined Annual Review of Defence	CARD	Συντονισμένη Ετήσια Επισκόπηση Άμυνας	
Common Foreign and Security Policy	CFSP	Κοινής Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας	ΚΕΠΠΑ
Common Security and Defence Policy	CSDP	Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας	ΚΠΑΑ
Directorate General of Defence Industry and Space	DG/DEFIS	Γενική Διεύθυνση Αμυντικής Βιομηχανίας και Διαστήματος	
European Border and Coast Guard Agency	FRONTEX	Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής	
European Defence Agency	EDA	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας	ΕΟΑ
European Defence Fund	EDF	Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας	ΕΤΑ
European Doctoral School on SCDP	EDS-CSDP	Ευρωπαϊκή Διδακτορική Σχολή της ΚΠΑΑ	
European External Action Service	EEAS	Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης	ΕΥΕΔ
European Police Office	EUROPOL	Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία	Ευρωπόλ
European Security and Defence College	EUCA	Ευρωπαϊκό Κολλέγιο Άμυνας και Ασφάλειας	ΕΚΑΑ
European Union Institution for Security Issues	EUISS	Ινστιτούτο Μελετών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα Θέματα Ασφαλείας	
European Union Military Committee	EUMC	Στρατιωτική Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης	ΣΕΕΕ
European Union Satellite Centre	EUSC	Δορυφορικό Κέντρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	
Executive Academic Board / Cyber	EAB.Cyber	Πλατφόρμα Επιμόρφωσης, Εκπαίδευσης και Εξασκήσεως στον Κυβερνοχώρο	
Military Planning and Conduct Capability	MPCC	Στρατιωτική Δυνατότητα Σχεδίασης και Διεξαγωγής Επιχειρήσεων	ΣΔΣΔΕ
Permanent Structured Cooperation	PESCO	Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία	ΜΔΣ
Security Sector Reform	SSR	Αναδιαμόρφωση του Τομέα της Ασφάλειας	
Working Group on CSDP Missions and Operations Training	WG-MOT	Ομάδα Εργασίας για την Εκπαίδευση σε Αποστολές και Επιχειρήσεις της ΚΠΑΑ	

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Εισαγωγή.....</i>	<i>σ.1</i>
<i>1. Παγκόσμια Στρατηγική της ΕΕ και ΚΠΑ</i>	<i>σ.3</i>
<i>2. Η Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας (ΚΠΑΑ).....</i>	<i>σ.7</i>
<i> 2.1 Επιδείνωση του περιβάλλοντος ασφαλείας της ΕΕ.....</i>	<i>σ.7</i>
<i> 2.2 Η Αποτελεσματικότητα της ΚΕΠΠΑ έως το 2016.....</i>	<i>σ.8</i>
<i> 2.3 Διαφοροποίηση της ΚΕΠΠΑ μετά το 2016.....</i>	<i>σ.9</i>
<i> 2.4 Ισχυροποίηση της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Βιομηχανίας.....</i>	<i>σ.12</i>
<i> 2.5 Η ανάγκη περαιτέρω ενίσχυσης της ΚΠΑΑ.....</i>	<i>σ.13</i>
<i>3. Το Ευρωπαϊκό Κολλέγιο Άμυνας και Ασφάλειας (ΕΚΑΑ).....</i>	<i>σ.15</i>
<i> 3.1 Η ανάγκη σύστασης εκπαιδευτικού φορέα για την προώθηση της ΚΠΑΑ.....</i>	<i>σ.15</i>
<i> 3.2 Ιστορική Πορεία προς την Ίδρυση του ΕΚΑΑ.....</i>	<i>σ.19</i>
<i> 3.3 Ο Ρόλος του ΕΚΑΑ.....</i>	<i>σ.21</i>
<i> 3.4 Η Οργάνωση και οι Δράσεις του ΕΚΑΑ.....</i>	<i>σ.24</i>
<i> 3.5 Η Ποιότητα της Παρεχόμενης Εκπαίδευσης του ΕΚΑΑ...</i>	<i>σ.36</i>
<i>Συμπεράσματα.....</i>	<i>σ.40</i>
<i>Παράρτημα «Α» Πρωτοβουλίες για Ενίσχυση της ΚΠΑΑ έως το 2016....</i>	<i>σ.Α-1</i>
<i>Παράρτημα «Β» Εργαλεία Ισχυροποίησης της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Βιομηχανίας.....</i>	<i>σ.Β-1</i>
<i>Παράρτημα «Γ» Νέα Θεσμικά Όργανα της ΚΠΑΑ</i>	<i>σ.Γ-1</i>
<i>Βιβλιογραφία.....</i>	

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής μου εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα Καθηγητή μου Ιωάννη Σακκά για την πολύτιμη καθοδήγησή του, τις ουσιώδεις συμβουλές και παρεμβάσεις του καθώς και την αδιάκοπη ενθάρρυνση και υποστήριξη που μου παρείχε σε όλο αυτό το χρονικό διάστημα.

Επιπλέον, θερμές ευχαριστίες στην Υπεύθυνη Πολιτικής της Γενικής Διευθύνσεως Αμυντικής Βιομηχανίας και Διαστήματος της Επιτροπής και καθηγήτρια του Ευρωπαϊκού Κολλεγίου Άμυνας και Ασφάλειας Ίνγκε Κιούπενς, για τις έμπρακτες και ουσιαστικές πληροφορίες που μου παρείχε σχετικά με τη συμβολή του Κολλεγίου στην Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας και τη διαμόρφωση του εκπαιδευτικού του συστήματος.

Τέλος, ευχαριστώ πολύ την οικογένειά μου για την αμέριστη συμπαράσταση, τη βοήθεια και την υπομονή τους κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας μου.

Εισαγωγή

Η τρέχουσα περίοδος χαρακτηρίζεται από αυξημένη γεωπολιτική αστάθεια, η οποία επεκτείνεται σε αυξημένη γεωγραφική κλίμακα. Η ένταση στην Ανατολική Μεσόγειο, στη Μέση Ανατολή, στο Σαχέλ, στην Ουκρανία αποτελούν εστίες διενέξεων ικανές να πυροδοτήσουν παγκόσμιες κρίσεις. Στις παραδοσιακές διενέξεις των ισχυρών κρατών, με δεσπόζουσα την αντιπαράθεση κατ' ελάχιστον στον οικονομικό, βιομηχανικό, εμπορικό τομέα μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας, προστίθενται οι βλέψεις περιφερειακών δρώντων, που караδοκούν να εκμεταλλευτούν τα όποια κενά στρατηγικής ισχύος, για να αναβαθμίσουν την επιρροή τους στο διεθνές προσκήνιο. Περαιτέρω, η ανταγωνιστικότητα του διεθνούς περιβάλλοντος ενισχύεται από την πανδημία, η οποία ευθύνεται για σοβαρές ανθρώπινες απώλειες, καθώς και για απώλειες οικονομικών πόρων.

Ο ισχυρός διακρατικός ανταγωνισμός δεν αφήνει περιθώρια για απροετοίμαστους πολιτικούς δρώντες. Αναδεικνύεται λοιπόν η ευκαιρία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, αφού κατανοήσει το χρέος και τις ευθύνες της αφενός στους πολίτες της, αφετέρου στους γείτονες και συνεργάτες της, να εξασφαλίσει ένα περιβάλλον σταθερότητας, ασφαλείας, ευημερίας και ειρήνης. Στο πλαίσιο αυτό, η θέσπιση, της ΚΕΠΠΑ και ακολούθως της ΚΠΑΑ ως βραχίονα και αναπόσπαστου τμήματός της ταυτόχρονα, αναγνωρίζεται σαφώς ένα από τα πλέον αποφασιστικά βήματα για την προώθηση της πρωτοβουλίας της κοινής άμυνας και ασφάλειας.

Η ουσιαστική προσπάθεια ανάδειξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ισχυρό γεωπολιτικό δρώντα, εγκαινιάζεται με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας, η οποία σηματοδοτεί την ανάληψη επιχειρήσεων και αποστολών, που απορρέουν από τις δεσμεύσεις των κρατών μελών σε σχέση με την ΚΠΑΑ. Αυτή, διαφοροποιείται δομικά από τις υπερεθνικές πολιτικές δομές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΚΠΑΑ, επιχειρεί την ευρωπαϊκή στρατηγική αυτονομία, που θα καταστήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση ικανή για στρατιωτική αυτόνομη κατά την ανάληψη επιχειρήσεων και αποστολών¹.

Η διαδικασία λήψης αποφάσεων τόσο στην κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ), όσο και σε άλλους τομείς όπως είναι η ενισχυμένη συνεργασία, διαφοροποιείται από τη συνήθη νομοθετική διαδικασία. Στους τομείς αυτούς, το κυρίαρχο χαρακτηριστικό είναι η διακυβερνητική συνεργασία. Λόγω του γεγονότος αυτού, η ΚΠΑΑ και ιδίως η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε στρατιωτικά ζητήματα, ερμηνεύεται περισσότερο ως μία μορφή διακυβερνητικής συνεργασίας, η οποία διαφοροποιείται από την υπερεθνική ολοκλήρωση.

Ωστόσο, δράσεις όπως η Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία (PESCO) το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας (EDF), η Στρατιωτική Δυνατότητα Σχεδίασης και Διεξαγωγής Επιχειρήσεων (Military Planning and Conduct Capability: MPCC) και η δημιουργία ευρωπαϊκής τεχνολογικής και βιομηχανικής βάσης στον τομέα της άμυνας, περιλαμβάνουν μία μεταβίβαση εξουσιών στην

¹ Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση – 2021. Οι διακυβερνητικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων www.europarl.europa.eu/factsheets/el

Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία παραπέμπει σε τόσο ισχυρή δυναμική ολοκλήρωσης στον κεντρικό μηχανισμό πολιτικής λήψεως αποφάσεων, που υπερβαίνει τα όρια του διακυβερνητισμού και τοποθετείται κάπου μεταξύ του διακυβερνητισμού και του υπερεθνικισμού. Στο ίδιο πνεύμα, ο πρώην Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζαν Κλώντ Γιούνκερ, σε ομιλία του για την κατάσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2017 πρότεινε «να εξεταστεί ποιες αποφάσεις εξωτερικής πολιτικής μπορούν να λαμβάνονται, κατόπιν ψηφοφορίας, όχι πια με ομοφωνία, αλλά με ειδική πλειοψηφία»². Παράλληλα, η καγκελάρια της Γερμανίας, κ. Άγκελα Μέρκελ και ο Γάλλος Πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν, προέβησαν το 2018 στο Μέξεμπεργκ σε κοινή δήλωση για την ανανέωση των υποσχέσεων της Ευρώπης για ασφάλεια και ευημερία. Κατά τη δήλωση αυτή, ζητήθηκε να «εξεταστούν νέοι τρόποι για να αυξηθεί η ταχύτητα και η αποτελεσματικότητα της διαδικασίας λήψης αποφάσεων της ΕΕ στην κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας», καθώς και «να διερευνηθούν δυνατότητες χρησιμοποίησης της ειδικής πλειοψηφίας κατά την ψηφοφορία στον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, στο πλαίσιο ενός ευρύτερου διαλόγου για την ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία όσον αφορά τις πολιτικές της ΕΕ»³.

Παρά ταύτα, η σημερινή διαμόρφωση του μηχανισμού λήψεως αποφάσεων της ΚΠΑΑ και σε ό,τι αφορά στην περαιτέρω ανάλυση, μπορεί ασφαλώς να θεωρηθεί ότι ερμηνεύεται από το διακυβερνητικό μοντέλο. Ως διακυβερνητικές, νοούνται οι διαδικασίες που δεν θίγουν την αυτόνομη λήψη αποφάσεων σε εθνικό επίπεδο. Οι αποστολές που απορρέουν από τις υποχρεώσεις της ΚΠΑΑ, απαιτούν προσωπικό ποικίλων αρμοδιοτήτων με ανώτερη και εξειδικευμένη παιδεία σε πλήθος γνωστικών αντικειμένων. Το Ευρωπαϊκό Κολλέγιο Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΚΑΑ), έρχεται να καλύψει και αυτήν την επιπρόσθετη ανάγκη. Επιπλέον, πέραν της άμεσης εκπαιδευτικής ωφέλειας, η δραστηριότητα του ΕΚΑΑ προάγει την αμοιβαία κατανόηση μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σχετικά με τους στόχους και τις προτεραιότητες της ΚΠΑΑ, διαμορφώνοντας κοινή κουλτούρα ασφαλείας, αναφορικά τόσο με την εσωτερική, όσο και με την εξωτερική της διάσταση. Η εκπαίδευση που παρέχει το ΕΚΑΑ αφορά σε πρόγραμμα σπουδών το οποίο διαρκώς αναθεωρείται και επικαιροποιείται, σε συνάρτηση με τις γνωστικές προτεραιότητες που διαμορφώνουν τα εκάστοτε κυρίαρχα χαρακτηριστικά του γεωστρατηγικού περιβάλλοντος.

Από τη μέχρι σήμερα δραστηριότητά του, το ΕΚΑΑ έχει καταφέρει να καταξιωθεί ως το κριτήριο αναφοράς της επάρκειας της κοινής και διαλειτουργικής ευρωπαϊκής γλώσσας, που απαιτείται ώστε τα στελέχη του πολιτικο-διπλωματικού και του στρατιωτικού χώρου να μπορούν να δρουν αποτελεσματικά στο σύνθετο και πολυδιάστατο επιχειρησιακό περιβάλλον του μέλλοντος, στο οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση θα κληθεί να αξιοποιήσει την πλήρη κλίμακα των στρατιωτικών της δυνατοτήτων.

² Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, 2.9.2018 COM(2018) 647 final

³ Κατά τη διάρκεια της Ευρωπαϊκής Διάσκεψης αριθμός κρατών - μελών αναγνώρισαν τη σημασία αλλαγής κατεύθυνσης προς την καθιέρωση ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία.

1. Παγκόσμια Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ΚΠΑΑ

Η ουσιαστική στροφή στην ΚΕΠΠΑ εκκινεί με την παρουσίαση της Συνολικής Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από τη Φρεντερίκα Μογκερίνι, την Ύπατη Εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας και Πρόεδρο της Επιτροπής, τον Ιούνιο του 2016⁴. Σύμφωνα με την ίδια, η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης οφείλει να προσαρμοσθεί ανάλογα με της ολοένα και ισχυρότερες και μεγαλύτερης διάρκειας πιέσεις που ασκούνται σε αυτήν. Η διαχείριση των πιέσεων αυτών και των αποσταθεροποιητικών πληγμάτων αποτελούν πλέον τον κανόνα στη σύγχρονη εποχή. Η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει λοιπόν να διαθέτει την ευελιξία να συντονίσει και να κινητοποιήσει διάφορα μέσα, από την ανθρωπιστική βοήθεια έως τη στρατιωτική δράση. Η προσέγγιση αυτή, θα πρέπει να αποτελέσει την ευρωπαϊκή λύση για την ειρήνη, την ασφάλεια και την ανθρώπινη ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να υιοθετήσει μία στρατηγική με έμφαση στην πρόληψη, στην πρόβλεψη και στην προπαρασκευή για την αντιμετώπιση των κρίσεων. Μία εύελκτη στρατηγική οφείλει να συνεκτιμά την εσωτερική με την εξωτερική ασφάλεια, ώστε να ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στις υβριδικές απειλές, στον τρομοκρατία και στον βίαιο εξτρεμισμό, στις απειλές κυβερνοασφάλειας και παραπληροφόρησης.

Στο σχετικό κείμενο⁵, η διατύπωση εστιάζεται πλέον στα κρίσιμα εσωτερικά και εξωτερικά ζητήματα ασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι *«Η ασφάλεια εντός των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνεπάγεται το παράλληλο ενδιαφέρον για την ειρήνη στις γειτονικές και συνοριακές περιοχές»*. Δηλαδή, τονίζεται ότι για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα κοινά συμφέροντα των μελών της και ειδικότερα η διεθνής ειρήνη και η ασφάλεια των πολιτών εντός των συνόρων της, αποτελούν σε μεγάλο βαθμό συνάρτηση της ειρήνης πέραν των συνόρων της, καθώς και της δυνατότητας πρόληψης των συγκρούσεων σε διεθνές επίπεδο⁶. Επιπλέον, η Φρεντερίκα Μογκερίνι αναφέρεται στο γεγονός ότι οι ευρωπαίοι πολίτες, περισσότερο από ποτέ, έχουν ανάγκη για μία ισχυρή Ευρωπαϊκή Ένωση, ικανή να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο ως εγγυητής της παγκόσμιας ασφαλείας. Για πρώτη φορά, επισημαίνεται ότι αν και η Ένωση μπορεί να είναι υπερήφανη για την ήπια ισχύ της, εντούτοις δεν μπορεί πλέον να περιορισθεί σε δύναμη μη στρατιωτική, καθόσον αυτό θα ισοδυναμούσε με αδυναμία ανταπόκρισης στις σύγχρονες προκλήσεις του διεθνούς περιβάλλοντος ασφαλείας.

Επιπλέον, ο όρος παγκόσμια στρατηγική δεν προσδιορίζεται αποκλειστικά μέσω της γεωγραφικής του έννοιας. Επιπρόσθετα, αφορά στο ευρύ φάσμα εκείνων των πολιτικών και μέσων που

⁴ Commission européenne. 2017. « L'Union européenne présente sa stratégie visant à renforcer la résilience des États et des sociétés dans le monde entier ».

⁵ European Union. (2016). Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe: A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. *European Union Global Strategy*.

⁶ Κοππά, Μαριλένα. 2017. *Η Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφαλείας. Η Ιστορία, οι Θεσμοί, οι Στρατηγικές*. 1η έκδοση. Αθήνα: Πατάκης, σελ. 280-286

προωθούνται με σκοπό την εδραίωση της ειρήνης και της ανθεκτικότητας των κρατών και των κοινωνιών εντός και στο περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στις 27 Νοεμβρίου του 2019, στην εναρκτήρια ομιλία της ως Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η Ούρσουλα Βον Ντερ Λέγιεν⁷ εστιάζει στην σθεναρή προσπάθεια μετασχηματισμού στην οποία πρέπει να επιδοθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση την επόμενη πενταετία και η οποία θα έχει επίδραση σε όλες τις συνιστώσες της κοινωνίας και της οικονομίας. Στην προσπάθεια αυτή, διευκρινίζει ότι απαιτείται τόλμη, προκειμένου να ξεπεραστούν τα εμπόδια και να ληφθούν οι ορθές αποφάσεις. Αναλύοντας το περιβάλλον, επισημαίνει ότι κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, η Ευρώπη αντιμετώπισε κρίσεις και καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης οι οποίες απαιτούσαν άμεση αντίδραση και δοκίμασαν την ευρωπαϊκή αλληλεγγύη και ενότητα. Συνεχίζοντας, εξηγεί ότι ζούμε σε έναν ασταθή κόσμο στον οποίο πολυάριθμες ισχυρές δυνάμεις χρησιμοποιούν τη μονόπλευρη γλώσσα της αντιπαράθεσης. Στον κόσμο αυτό, η ανάγκη να διαδραματίζει η Ευρώπη πρωταγωνιστικό ρόλο είναι μεγαλύτερη από ποτέ. Η Ευρώπη, έχει ανάγκη να συνδιαλέγεται με τους παγκόσμιους δρώντες ως υπεύθυνη δύναμη, ως δύναμη ειρήνης και θετικών αλλαγών. Όλες οι χώρες του κόσμου έχουν ανάγκη μία Ευρώπη πραγματικό συνεργάτη. Συνεπώς, η Ευρώπη μπορεί να γίνει ο δημιουργός μίας παγκόσμιας τάξης καλύτερης της προηγούμενης, η οποία θα βασίζεται σε συγκεκριμένους κανόνες και θα διαθέτει ως θεμελιώδη αρχή την πολυμέρεια. Αυτός είναι ο προορισμός της και αυτό επιθυμούν οι Ευρωπαίοι πολίτες. Απαιτείται λοιπόν ένα νέο ξεκίνημα για την Ευρώπη, η οποία χρειάζεται να επενδύσει σε συμμαχίες για την προώθηση των αξιών της. Θα εγγυηθεί την προστασία των συμφερόντων της μέσω των ανοικτών και δίκαιων εμπορικών συναλλαγών. Η Ευρώπη δεν θα φοβηθεί να χρησιμοποιήσει τη γλώσσα της εμπιστοσύνης, Αλλά θα το κάνει με τη δική της οικεία προσέγγιση. Συνοψίζοντας, προσδιορίζει ότι αυτή είναι η **γεωπολιτική Ευρωπαϊκή Επιτροπή** την οποία έχει υπόψιν της και η οποία αποτελεί επείγουσα ανάγκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πρώτη κίνηση από την Επιτροπή για την ανάδειξη της σε γεωπολιτικό παράγοντα αποτέλεσε η υιοθέτηση μίας δυναμικής και μακροχρόνιας στρατηγικής για το μέλλον της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, η οποία βασίζεται στη θέσπιση κοινών επενδυτικών προγραμμάτων στην άμυνα. Σε πλήρη συμφωνία με την Στρατηγική Ατζέντα 2019-2024, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο⁸ παρακινεί την Ευρωπαϊκή Ένωση να ενισχύσει το στρατηγικό της σχέδιο δράσεως, ώστε αφενός να αυξήσει τη δυνατότητα αυτόνομων ενεργειών για την προαγωγή των συμφερόντων και αξιών της, αφετέρου να μπορεί να διαχειριστεί παγκόσμιες απειλές και προκλήσεις ασφαλείας. Για το σκοπό αυτό, το Συμβούλιο κάλεσε τον Ύπατο Εκπρόσωπο για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας Τζοζέπ Μπορέλ, να παρουσιάσει στη συνεδρίαση του Συμβουλίου το Νοέμβριο του 2021, ένα πρώτο σχέδιο

⁷ von der Leyen, Ursoula. 2019. « Discours par la Présidente élue von der Leyen au PE ». *European Commission - European Commission*.

⁸ Council of the EU. 2021. « Security and Defence: EU to Move Forward on Common Security and Defence».

φιλόδοξης και ενεργητικής «Στρατηγικής Πυξίδας» ικανού να ενισχύσει και να κατευθύνει τις δράσεις προς την επίτευξη του επιπέδου φιλοδοξίας στην ασφάλεια και την άμυνα.

Ο Τζοζέπ Μπορέλ, εξήγησε καταρχήν⁹ ότι η Ευρώπη αντιμετωπίζει το σοβαρό κίνδυνο στρατηγικής συρρίκνωσης, ο οποίος έχει τρεις πτυχές, την οικονομική, την πολιτική και την πτυχή ασφαλείας. Η οικονομική πτυχή αναφέρεται στην συρρίκνωση της ευρωπαϊκής οικονομίας, η οποία δεν αντιπροσωπεύει πλέον το ¼ του παγκόσμιου πλούτου, σε συνδυασμό με την άνοδο των οικονομικών ανταγωνιστών της, στο βαθμό που αποτελούν απειλή στην κανονιστική της ισχύ. Η αμυντική πτυχή αναφέρεται σε σύγχρονες απειλές ασφαλείας προερχόμενες από νέους δρώντες, οι οποίοι συχνά εφαρμόζουν μεθόδους υβριδικού πολέμου, συνδυάζοντας την επίδειξη στρατιωτικής ισχύος με αποσταθεροποιητικές τακτικές παραπληροφόρησης και κυβερνοπολέμου. Η πολιτική πτυχή, αναφέρεται στην αμφισβήτηση των αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με κύρια την αμφισβήτηση της προσέγγισης ότι η οικονομική ευημερία οδήγησε στην δημοκρατική ανάπτυξη.

Το σύνολο των παραπάνω κινδύνων, σύμφωνα με τον Ύπατο Εκπρόσωπο, επιβάλλουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση την απόκτηση της δυνατότητας πιο άμεσης και πιο αποτελεσματικής δράσεως, για να προστατεύσει τους πολίτες της. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να είναι ικανή, μέσω της στρατιωτικής ισχύος, να προλαμβάνει τα προβλήματα εκείνα που κινδυνεύουν να έχουν δυσμενή κατάληξη για τα συμφέροντά της, παρά να αντιδρά μετά την εμφάνισή τους. Για το σκοπό αυτό, απαιτείται αυξημένη επιχειρησιακή ετοιμότητα και αποδοτικότητα των στρατιωτικών δυνάμεων, η οποία μπορεί να αποκτηθεί με τρεις τρόπους: Καταρχήν, με σύνθεση δυνάμεων βασισμένη σε αξιόπιστα επιχειρησιακά σενάρια, ταυτόχρονα με σθεναρή εκπαίδευση του προσωπικού. Περαιτέρω, με σαφείς κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με το είδος της αποστολής, το μέγεθος και τον τύπο των στρατιωτικών δυνάμεων που είναι κατάλληλες για να την εκτελέσουν. Τέλος απαιτείται ισχυρή εξοπλιστική επένδυση με συνδρομή της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, ώστε να καλυφθούν οι υφιστάμενες και διαπιστωμένες επιχειρησιακές αδυναμίες. Επιπλέον, ο Τζοζέπ Μπορέλ επεσήμανε την ανάγκη της ενίσχυσης των δυνατοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάληψη αποστολών στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ και στο πλήρες φάσμα των δραστηριοτήτων που απαιτούνται για την αποτελεσματική διαχείριση των κρίσεων.

Μετά τις παραπάνω δηλώσεις, το Συμβούλιο απαίτησε εγρήγορση για πλέον έγκαιρη και αποτελεσματική διαδικασία λήψεως αποφάσεως, με πιθανή χρήση του άρθρου 44 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁰. Προς τούτο, επισημάνθηκε ότι απαιτείται η ευαισθητοποίηση των κρατών - μελών σχετικά με την ανάγκη διαθέσεως στρατιωτικών δυνάμεων με επαρκή μέσα και προσωπικό για την ανάληψη αποστολών και επιχειρήσεων προς εφαρμογή της ΚΠΑΑ.

⁹ Borrell, Joseph. 2021. « A strategic compass for Europe ». The Korea Herald.

¹⁰ Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, στο πλαίσιο των αποφάσεων που εκδίδονται σύμφωνα με το άρθρο 43, το Συμβούλιο μπορεί να αναθέτει την εκτέλεση αποστολής σε ομάδα κρατών μελών που το επιθυμούν και διαθέτουν τις αναγκαίες ικανότητες για την εν λόγω αποστολή. Τα εν λόγω κράτη μέλη, σε συνεργασία με τον Ύπατο Εκπρόσωπο της Ένωσης για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας, συμφωνούν μεταξύ τους ως προς τη διαχείριση της αποστολής.

Οι δηλώσεις Τζοζέπ Μπορέλ και οι μετέπειτα δράσεις, τόσο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στα ζητήματα πολιτικής όσο και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο ζήτημα της ενίσχυσης της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, επαληθεύουν την βούληση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για δραστική επένδυση στην στρατιωτική της ισχύ. Ο ρόλος του ΕΚΑΑ στην επίτευξη του στόχου της αύξησης της επιχειρησιακής ετοιμότητας και αποδοτικότητας των στρατιωτικών δυνάμεων είναι καθοριστικός, καθόσον συνεισφέρει και στους τρεις προαναφερόμενους τρόπους. Πρώτον, καλύπτοντας την απαίτηση της εκπαίδευσης των στελεχών. Δεύτερον, διαμορφώνοντας την εκπαίδευση των στελεχών στην οργάνωση και σχεδίαση των κατάλληλων κατά περίπτωση αποστολών. Και τρίτον, διαμορφώνοντας περαιτέρω την εκπαίδευση, στην κατανόηση της εξοπλιστικής ευρωπαϊκής δραστηριότητας που αποδεικνύεται η καταλληλότερη να συνδράμει στις επιχειρησιακές προτεραιότητες.

2. Η Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας (ΚΠΑΑ)

2.1 Επιδείνωση του περιβάλλοντος ασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η δραστική επιδείνωση του περιβάλλοντος ασφαλείας τουλάχιστον στην περιφέρεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το συναφές με αυτήν έλλειμμα της γεωστρατηγικής ισορροπίας, τόσο στην Ουκρανία όσο και στη Βόρεια Αφρική και τη Μέση Ανατολή, ανέδειξε έναν δυναμικό συνδυασμό παραδοσιακών και σύγχρονων απειλών, ικανών να επηρεάσουν δυσμενώς την ασφάλεια, την ευημερία και την ελευθερία των πολιτών της. Οι παραδοσιακές απειλές αναφέρονται σε ιστορικές αντιπαραθέσεις μεταξύ κρατών, που προσβλέπουν στην εκμετάλλευση των εμφανιζομένων κενών στρατηγικής ισχύος για την ανάδειξή τους το λιγότερο σε περιφερειακές δυνάμεις. Η έγκαιρη αντιμετώπιση ή καλύτερα η πρόληψη των κινδύνων που προέρχονται από τις απειλές αυτές, προϋποθέτουν την άμεση και σε συλλογική βάση ενίσχυση των ευρωπαϊκών μηχανισμών άμυνας και ασφαλείας.

Πέραν του ζητήματος της ρωσικής ανάμειξης στην Ουκρανία, τα κύρια ζητήματα ασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης εντοπίζονται στην περιοχή της Μεσογείου. Πράγματι εδώ και μία δεκαετία περίπου, η Μεσόγειος έχει μεταβληθεί σε ένα περιβάλλον αναδιαμόρφωσης του γεωστρατηγικού ισοζυγίου ισχύος και επαναπροσδιορισμού των στρατηγικών διακυβευμάτων. Οι αραβικές εξεγέρσεις, ο εμφύλιος πόλεμος στη Λιβύη, η κατάσταση στη Συρία και η ανάμειξη του Ισραήλ, της Αιγύπτου, της Τουρκίας και της Χεζμπολάχ του Λιβάνου, έχουν προκαλέσει τον κατακερματισμό εδαφών, εμφύλιες συρράξεις, εδαφική επέκταση των φανατικών ισλαμιστών και παράδοση τεράστιων εδαφικών εκτάσεων στην αναρχία, στην παρανομία στην φτώχεια και στην κοινωνική εξαθλίωση.

Οι μεταβολές του διεθνούς περιβάλλοντος ασφαλείας επιφέρουν αλλαγές στις μορφές του πολέμου, αναδεικνύοντας νέους κινδύνους και απειλές ασφαλείας για τα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μία από τις κυριότερες, η οποία συσχετίζεται με το φαινόμενο της μετανάστευσης, είναι εκείνη του υβριδικού πολέμου. Ο όρος αναβιώνει τον αντίστοιχο των «ασύμβατων απειλών», οι οποίες αν και περιλάμβαναν πολεμικές εμπλοκές, δεν μπορούσαν να αναγνωρισθούν ως τυπική πολεμική σύρραξη μεταξύ έννομων στρατιωτικών δυνάμεων.

Η παγκοσμιοποιημένη κοινωνία, βασισμένη στην πρόοδο των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών, καταργεί τα σύνορα και συμπιέζει το χρόνο. Ειδικότερα στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η προσβασιμότητα των συνόρων των ελεύθερων-δημοκρατικών κρατών της είναι δεδομένη. Δεδομένη εξάλλου είναι και η δημοκρατική-ανθρωπιστική στάση, βασισμένη στα δικαιώματα των προσφύγων και των εξαναγκαστικά εκτοπισμένων πληθυσμών από τις εστίες τους, η οποία τηρείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά ιδεώδη και τις ηθικές και πολιτισμικές αξίες που πρεσβεύει. Είναι συνεπώς κοινή πρακτική για τον υβριδικό πόλεμο, η διείδυση στις προσφυγικές ροές παρανόμων, τρομοκρατών, πρακτόρων ξένων κρατών και στρατιωτικών, κυρίως

μελών ειδικών δυνάμεων, οι οποίοι πρόκειται να εγκατασταθούν εντός των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με σκοπό την οργάνωση και εκτέλεση πληγμάτων υβριδικής μορφής. Σε επίπεδο στρατηγικής κρατών, όπως η Τουρκία, ο έλεγχος και μόνο της ροής και της κατεύθυνσης των προσφυγικών ροών, μπορεί να μετατρέψει αθώους πρόσφυγες σε στρατηγικό μέσο αποσταθεροποίησης κοινωνιών ή κρατικών θεσμών, λαμβάνοντας υπόψη την υψηλή πιθανότητα του κορεσμού της δυνατότητας φιλοξενίας προσφύγων, για περιοχές με μικρό πληθυσμό και βασικές υποδομές.

Το προαναφερόμενο διαρκώς επιδεινούμενο περιβάλλον ασφαλείας, επιβάλλει στην Ευρωπαϊκή Ένωση να διαθέτει την παρεμβατική ισχύ να αποκαθιστά τη σταθερότητα και την ασφάλεια, ώστε να προλαμβάνει την εμφάνιση απειλών και την επέκτασή τους εντός των συνόρων της και σε βάρος των πολιτών της. Η ανάδειξη της Ευρώπης σε παγκόσμιο γεωπολιτικό πρωταγωνιστή με σημαίνουσα πολιτικο-διπλωματική ισχύ, επιβάλλει την ενίσχυση της κοινής πολιτικής άμυνας και ασφάλειας. Τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης οφείλουν να προωθήσουν με ισχυρή πολιτική βούληση τις μεταρρυθμίσεις εκείνες που θα οδηγήσουν σε έμπρακτη και ουσιαστική αναβάθμιση τις δυνατότητες ρυθμιστικής παρέμβασης στα ασταθή ή εύθραυστα εκείνα κράτη, που αποτελώντας τους τροφοδότες και τις αφετηρίες των μεταναστευτικών ροών, συνιστούν κινδύνους για την ασφάλεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να ενισχυθούν οι επιχειρησιακές δυνατότητες που απαιτούνται τόσο για την προστασία των κοινών εξωτερικών συνόρων όσο και για τη δυνατότητα προβολής ισχύος πέραν αυτών.

2.2 Η αποτελεσματικότητα της ΚΕΠΠΑ έως το 2016

Κατά το παρελθόν, υπήρξαν σημαντικές προσπάθειες ισχυροποίησης της ΚΕΠΠΑ, όπως συνοπτικά περιγράφονται στο παράρτημα «Α». Το έτος ορόσημο, που σηματοδοτεί τις δραστικές πρωτοβουλίες προς όφελος της ΚΠΑΑ, είναι το 2016. Η ΚΕΠΠΑ χαρακτηρίζεται από περιορισμένη αποτελεσματικότητα έως το 2016. Στο ζήτημα του ελέγχου των μεταναστευτικών ροών, η Ευρωπαϊκή Ένωση εξακολουθεί να δρα εμφανίζοντας έλλειψη συντονισμού μεταξύ των διαφορετικών υπηρεσιών της, στην προσπάθειά της να ελέγξει τις μεταναστευτικές ροές. Πρακτικά, η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει τρεις διαφορετικούς μηχανισμούς¹¹, με διαφορετική μεθοδολογία δράσεως και προβληματική μεταξύ τους επικοινωνία: πρώτον, τη συνθήκη του Σένγκεν, η οποία ρυθμίζει τα θέματα της διακίνησης προσφύγων, δεύτερον, τις υπηρεσίες του τελωνείου, που ρυθμίζουν τα θέματα της διακίνησης αγαθών και τρίτον τις στρατιωτικές αποστολές. Εμφανίζονται δηλαδή φαινόμενα, όπως η αδυναμία διέλευσης στρατιωτικού προσωπικού διά των συνόρων λόγω των περιορισμών Σένγκεν και η αδυναμία διέλευσης στρατιωτικού εξοπλισμού λόγω των τελωνειακών περιορισμών. Περαιτέρω, δεν υπάρχει κοινό νομικό πλαίσιο, προσαρμοσμένο στη σύγχρονη απειλή του υβριδικού πολέμου.

¹¹ Fiott, D., Parkes, R., & Institute for Security Studies (Paris, F. (2019). Protecting Europe: The EU's response to hybrid threats. http://publications.europa.eu/publication/manifestation_identifier/PUB_QNAA19002ENN

Στον στρατιωτικό επιχειρησιακό τομέα, αν και η Ευρωπαϊκή Ένωση συμμετείχε σε πλήθος αποστολών, εντούτοις δεν υπήρξε αποστολή ιδιαίτερα σημαίνουσα επιρροής στις γεωστρατηγικές εξελίξεις, αλλά μάλλον ήπιες παρεμβάσεις στο πλαίσιο αντίδρασης της τελευταίας στιγμής. Τα περιορισμένα αποτελέσματα οφείλονται στην περιορισμένη βούληση των κρατών μελών να εφαρμόσουν σχολαστικά τις δεσμεύσεις της ΚΕΠΠΑ. Στην πράξη, τα κράτη-μέλη τήρησαν επιφυλακτική συμπεριφορά στα ανά περίοδο διαδραματιζόμενα γεγονότα, επιδεικνύοντας έλλειμμα ευρωπαϊκής κουλτούρας και ειλικρινής πρόθεσης προάσπισης της εθνικής κυριαρχίας μέσω της κοινής-ευρωπαϊκής κυριαρχίας. Από αμυντικής πλευράς, η υστέρηση δυνατοτήτων εντοπίζεται τόσο στον βιομηχανικό, όσο και στον επιχειρησιακό τομέα. Στον αμυντικό τομέα, η έλλειψη συντονισμού και συνεργατικών εξοπλιστικών προγραμμάτων σε διακρατική βάση, διατήρησε μία κατακερματισμένη συνολικά βιομηχανία χωρίς κοινό και εναρμονισμένο προσανατολισμό ή στόχο¹². Η επικάλυψη των δυνατοτήτων και ο διπλασιασμός της προσπάθειας αποτέλεσαν τη συνήθη κατάσταση, η οποία είχε ως συνέπεια τη διαθεσιμότητα αμυντικών συστημάτων πολύ υψηλού κόστους, απαγορευτικού για το μεγαλύτερο αριθμό κρατών.

Όπως προαναφέρθηκε, η εξοπλιστική αδυναμία πλαισιώθηκε από επιχειρησιακή αδυναμία, με την ως επί το πλείστον τυπική και όχι ουσιαστική σε προσωπικό και μέσα συμμετοχή των κρατών-μελών, τόσο στις επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων όσο και στις επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης.

2.3 Διαφοροποίηση της ΚΕΠΠΑ μετά το 2016

Το Μάιο του 2014, το Συμβούλιο των Υπουργών Εξωτερικών έλαβε απόφαση για την υιοθέτηση «εκτενούς προσέγγισης στο ζήτημα της ΚΕΠΠΑ»¹³. Η προσέγγιση αυτή, ισοδυναμούσε με την υιοθέτηση επιχειρησιακής αμυντικής διάστασης από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ωστόσο, η ουσιαστική στροφή στην ΚΕΠΠΑ εκκινεί με την παρουσίαση της Συνολικής Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από τη Fredérica Mogherini, την τότε Ύπατη Εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Ασφάλειας και Πρόεδρο της Επιτροπής, τον Ιούνιο του 2016. Στο σχετικό κείμενο¹⁴, η διατύπωση εστιάζεται πλέον στα κρίσιμα εσωτερικά και εξωτερικά ζητήματα ασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι «*Η ασφάλεια εντός των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνεπάγεται το παράλληλο ενδιαφέρον για την ειρήνη στις γειτονικές και συνοριακές περιοχές*». Παράλληλα, η συντηρητική και συμβατική ταυτότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής η οποία προσδιοριζόταν με τη φράση «*κανονιστική μετασχηματιστική ισχύς*», καταργείται. Στη νέα στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

¹² Csernatonì, R. (n.d.). *EU Security and Defense Challenges: Toward a European Defense Winter?* Carnegie Europe., from <https://carnegieeurope.eu/2020/06/11/eu-security-and-defense-challenges-toward-european-defense-winter-pub-82032>

¹³ Council of the European Union. (2014). *Council conclusions on the EU's comprehensive approach* [FOREIGN AFFAIRS Council meeting Brussels].

¹⁴ European Union. (2016). *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe: A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. European Union Global Strategy.*

κυριαρχεί ο όρος «ευελιξία», ενώ κύριος στόχος αποτελεί πλέον η προστασία των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εντός και εκτός των συνόρων της.

Συνεπώς, η προσέγγιση απέχει πλέον από το πρότερο γενικόλογό ιδεαλιστικό αφήγημα της πολιτικής, κανονιστικής και μετασχηματιστικής θεώρησης της ισχύος της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία περιοριζόταν στη θεώρησή της ως «δύναμης για έναν καλύτερο κόσμο»¹⁵. Συνεπώς, εγκαταλείπεται η «ήπια» προσέγγιση που επιδιώκει την παραμονή της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως πολιτική δύναμη¹⁶ και υιοθετείται ξεκάθαρα η άποψη της ουσιαστικής ενδυνάμωσης της ΚΕΠΠΑ με την επαύξηση των κοινών – ευρωπαϊκών στρατιωτικών δυνατοτήτων στο βαθμό που να μπορούν να αντιμετωπίσουν επάξια τις προκλήσεις ασφαλείας.

Η νέα στρατηγική στοχεύει στην ανάδειξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε παγκόσμια δύναμη, ικανή να ανταπεξέλθει έμπρακτα στις εσωτερικές και τις εξωτερικές προκλήσεις ασφαλείας, με σκοπό την προστασία των Ευρωπαίων πολιτών εντός και εκτός των συνόρων της. Παράλληλα, πρεσβεύει τη στρατηγική αυτονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και επιχειρεί να ισχυροποιήσει το νέο αυτό ευρωπαϊκό πολιτικό σχέδιο για την αύξηση της κυριαρχίας, μέσω της ενίσχυσης της κοινής άμυνας. Για την υλοποίηση του φιλόδοξου σχεδίου, η Επιτροπή αναδεικνύεται πλέον σε «γεωπολιτικό» παράγοντα και υιοθετεί μία δυναμική και μακροχρόνια στρατηγική για το μέλλον της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, η οποία βασίζεται στη θέσπιση κοινών επενδυτικών προγραμμάτων στην άμυνα.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η απόφαση του Συμβουλίου της 8^{ης} Ιουνίου 2017¹⁷ σχετικά με την απόκτηση της δυνατότητας από το στρατιωτικό επιτελείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για τη σχεδίαση και διεξαγωγή στρατιωτικών επιχειρήσεων. Επιπλέον, με σχετική τροποποίηση εγκρίθηκε η ανάθεση καθηκόντων του ΣΕΕΕ, που αποτελούν μέρος της ΕΥΕΔ.

Εντούτοις, η αποφασιστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ισχυροποίηση της ΚΕΠΠΑ, ελέγχεται από την συμμετοχή των ευρωπαϊκών κρατών στις πρόσφατες επιχειρήσεις SOPHIA¹⁸ και IRINI¹⁹. Η πρώτη, διήρκεσε από το 2015 έως το 2018, με αποστολή την «εξάρθρωση του επιχειρηματικού μοντέλου των διακινητών μεταναστών και των ασκούντων εμπορία ανθρώπων στο νότιο τμήμα της Κεντρικής Μεσογείου, με σκοπό την αποκατάσταση της ναυτικής ασφάλειας στην περιοχή της Νότιας Κεντρικής Μεσογείου».²⁰ Η δεύτερη αποτελεί συνέχεια της πρώτης, με την αποστολή να διαφοροποιείται πλέον στο εμπάργκο όπλων του ΟΗΕ στη Λιβύη όπως επιβλήθηκε με τις αποφάσεις

¹⁵ Juncos, Ana E. 2017. « Resilience as the New EU Foreign Policy Paradigm: A Pragmatist Turn? » European Security 26(1): 1-18.

¹⁶ Ντάλης, Σ. (2015). *Από τις διεθνείς σχέσεις στη διεθνή πολιτική-Μια εισαγωγή με οδηγό τους στοχασμούς των Stanley Hoffmann, Joseph Nye και Mario Telo*. Παπαζήσης, σελ. 102

¹⁷ « Χρονολόγιο: Συνεργασία της ΕΕ σε θέματα ασφαλείας και άμυνας ».

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/defence-security/defence-security-timeline/>

¹⁸ *EUNAVFOR MED operation Sophia*. (n.d.). Retrieved March 25, 2021

¹⁹ *Operation EUNAVFOR MED IRINI*. (n.d.). Operation Irini.

²⁰ <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2018/12/21/eunavfor-med-operation-sophia-mandate-extended-until-31-march-2019/>

του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ 1970/2011 και 2296/2016, με σκοπό την προαγωγή της ειρήνης στη Λιβύη και την διαρκή κατάπαυση του πυρός.

Η πρώτη αποστολή είχε περιορισμένα αποτελέσματα. Η δεύτερη, αν και έχει ξεκινήσει με θετικές προοπτικές, διακρίνεται από την μειωμένη αποφασιστικότητα των συμμαχικών κρατών να εφαρμόσουν το εμπάργκο όπλων, όπως αποδείχθηκε τουλάχιστον δύο φορές μέχρι σήμερα²¹, όταν η Άγκυρα με ισχυρότατη παρέμβασή της απαγόρευσε τον έλεγχο τουρκικών εμπορικών, τη μία φορά μάλιστα με τις τουρκικές φρεγάτες *Oruzgeis* και *Gokona* να εγκλωβίζουν με τα ραντάρ οπλισμού τους την Γαλλική φρεγάτα *Courbet*.

Παράλληλα, για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, η Ευρωπαϊκή Ένωση ίδρυσε το 2004 τον «Οργανισμό για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης»²². Ο οργανισμός αυτός μετονομάστηκε αργότερα σε «Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή» και είναι γνωστός ως *Frontex*²³. Η *Frontex*, ελέγχεται ως προς την αποτελεσματικότητά της καταρχήν λόγω της περιορισμένης δικαιοδοσίας της. Στο άρθρο 4 του κανονισμού της²⁴, επισημαίνεται ότι τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης φέρουν την κύρια ευθύνη για τη φύλαξη των συνόρων, με τη *Frontex* να δραστηριοποιείται κυρίως σε συντονιστικό ή επιβοηθητικό – συμπληρωματικό ρόλο. Η προσέγγιση αυτή νομικά αντιβαίνει στην αρχή της αλληλεγγύης της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με δεδομένο ότι θέτει υπεράνω αυτής την επιμέρους ευθύνη των κρατών-μελών²⁵. Συνεπακόλουθο της προσέγγισης αυτής αποτελεί το γεγονός ότι, ενώ τα κράτη-μέλη καλούνται να προστατεύσουν τα κοινά ευρωπαϊκά σύνορα, το κόστος φύλαξης των δεν επιμερίζεται, αλλά εξασφαλίζεται δυσανάλογα και σε συνάρτηση με την ακτογραμμή που καλείται να φυλάξει το κάθε κράτος-μέλος ξεχωριστά. Συνεπώς, κράτη όπως η Ελλάδα και η Ιταλία δαπανούν μεγάλους προϋπολογισμούς για την φύλαξη των συνόρων τους χωρίς τη συνδρομή των λοιπών κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Από επιχειρησιακής πλευράς, οι περιορισμοί της *Frontex* έγιναν εμφανείς στην αδυναμία της να διαχειριστεί έγκαιρα την εισβολή των μεταναστών στις νήσους του Αιγαίου και τον Έβρο, που μεθόδευσε η Τουρκία το Μάρτιο του 2020²⁶. Η *Frontex* πράγματι ενίσχυσε τις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις και τα Σώματα Ασφαλείας, αλλά μεταγενέστερα και αφού αυτές είχαν εξασφαλίσει μόνες τους σε πρώτο χρόνο τη φύλαξη των συνόρων. Για την αντιμετώπιση των αδυναμιών αυτών, ο Διευθυντής της *Frontex* ζήτησε τη σύσταση μίας νέας επιτροπής με την εθελοντική συμμετοχή των

²¹ *Η Άγκυρα μπλόκαρε ξανά έλεγχο πλοίου στη Μεσόγειο για όπλα προς τη Λιβύη—ΤΑ ΝΕΑ*. (n.d.).

²² Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2007/2004 του Συμβουλίου, της 26ης Οκτωβρίου 2004, σχετικά με τη σύσταση ευρωπαϊκού οργανισμού για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

²³ Από τη γαλλική φράση: *Frontières extérieures*

²⁴ Κανονισμός (ΕΕ) 2019/1896 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Νοεμβρίου 2019, για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή και για την κατάργηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1052/2013 και (ΕΕ) 2016/1624 PE/33/2019/REV/1. (2019).

²⁵ De Bruycker, P. (2016). The European Border and Coast Guard: A New Model Built on an Old Logic [Text/html,PDF]. *European Papers - A Journal on Law and Integration*, 2016 1, 559-569.

²⁶ Newsroom. (2020). Εισβολή στον Έβρο και στα νησιά: Αυτή η *Frontex* πού είναι εξαφανισμένη; *Newsbomb*.

κρατών-μελών, για την επίλυση νομικών ζητημάτων δικαιοδοσίας της επιχείρησης, κυρίως μετά τις έντονες ανησυχίες αριθμού κρατών-μελών για την αντιμετώπιση απειλών υβριδικής μορφής που επηρεάζουν την εθνική τους ασφάλεια²⁷.

2.4 Ισχυροποίηση της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Βιομηχανίας

Κατ' αναλογία με τα εθνικά κράτη, τόσο το NATO όσο και η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτουν σύνθετους μηχανισμούς απόδοσης της στρατηγικής σε πραγματικές δυνατότητες στο πεδίο των επιχειρήσεων. Αφετηρία του μηχανισμού αυτού στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί η Συνολική Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Global EU Strategy). Με βάση αυτήν, προσδιορίζεται η Κοινή Ευρωπαϊκή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας, η οποία αποτελεί το επίπεδο πολιτικής φιλοδοξίας, δηλαδή το τι θα είναι ικανή να πράξει η Ευρωπαϊκή Ένωση για να εξυπηρετήσει τους στρατηγικούς της στόχους. Στη συνέχεια, τα στρατιωτικά επιτελεία προσδιορίζουν τις στρατιωτικές επιχειρησιακές δυνατότητες που απαιτούνται ώστε να εξυπηρετείται το προαναφερόμενο επίπεδο φιλοδοξίας.

Στο ανωτέρω πλαίσιο, η Επιτροπή στοχεύει στην δραστική ενίσχυση της ευρωπαϊκής τεχνολογικής και βιομηχανικής βάσης. Πρακτικά, με αφετηρία την επιχειρησιακή ανάγκη πρόσκτησης νέων δυνατοτήτων, παρέχεται στον ευρωπαϊκό βιομηχανικό τομέα το οικονομικό κίνητρο για την ανάληψη συνεργατικών έργων που εξασφαλίζουν τις σύγχρονες εκείνες αμυντικές δυνατότητες που εγγυώνται ταυτόχρονα τη βιομηχανική, την τεχνολογική, την επιχειρησιακή και κατ' επέκταση τη στρατηγική αυτονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για την επίτευξη του εγχειρήματος, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (EDF)²⁸ χρησιμοποιεί τρία αλληλένδετα εργαλεία: το Σχέδιο Ανάπτυξης Δυνατοτήτων (CDP), τη Συντονισμένη Ετήσια Επανεξέταση στον Τομέα της Άμυνας (CARD) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας (EDF)²⁹. Τα εργαλεία αυτά αναλύονται στο Παράρτημα «B».

Στις 30 Ιουνίου 2021, η Επιτροπή υιοθέτησε το ετήσιο πρόγραμμα εργασιών σχετικά με το ETA (8 δις σε επταετές πρόγραμμα), το οποίο παραπέμπει στην άμεση κοινοποίηση στα κράτη μέλη 23 προσκλήσεων για υποβολή προτάσεων, οι οποίες αφορούν σε χρηματοδότηση συνεργατικών προγραμμάτων έρευνας και ανάπτυξης στον τομέα της άμυνας. Κατά τη διάρκεια του πρώτου έτους εφαρμογής του ETA, θα χρηματοδοτηθούν προγράμματα μεγάλης κλίμακας με συνολικό ποσό 1,2 δισεκατομμυρίων Ευρώ. Η αρχική ευρεία χρηματοδότηση στοχεύει στη δραστική και άμεση ανάληψη εξοπλιστικών προγραμμάτων στο μεγαλύτερο δυνατό φάσμα θεματολογίας και αμυντικών δυνατοτήτων. Διαρκής στόχος του προγράμματος, παραμένει ο περιορισμός του κατακερματισμού των

²⁷ Διευθυντής Frontex: Ζητά επιτροπή για νομικά ζητήματα με εξωτερικά θαλάσσια σύνορα. (2020). ΣΚΑΙ.

²⁸ *Coordinated Annual Review on Defence (CARD)*. (n.d.). Default., from [https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-\(card\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-(card))

²⁹ Domecq, J. (2018, April 19). Coherence and focus on capability priorities: Why EDA's role in CARD, PESCO and EDF matters. *Elcano Royal Institute*, 54.

δυνατοτήτων των ευρωπαϊκών βιομηχανιών στον τομέα της άμυνας, ταυτόχρονα με την ενίσχυση της κοινής τεχνολογικής και βιομηχανικής ευρωπαϊκής βάσεως. Η κατανομή των 1,2 δισεκατομμυρίων Ευρώ θα αφορά γενικά σε 700 εκατομμύρια Ευρώ για την ανάπτυξη μεγάλων και σύνθετων αμυντικών πλατφορμών και συστημάτων, όπως πλοία, αεροσκάφη, οχήματα επί της ξηράς και συστήματα αντιβαλλιστικής προστασίας, με το λοιπό ποσό να αφορά την επένδυση σε κρίσιμες τεχνολογίες με ισχυρή δυναμική διαμόρφωσης της απόδοσης και ευελιξίας στο πεδίο της μάχης των σύγχρονων οπλικών συστημάτων. Αφορούν δε κυρίως διαστημικές εφαρμογές δορυφορικής τηλεπισκόπησης, τηλεπικοινωνιών και ναυτιλίας, ψηφιακές εφαρμογές κυβερνοάμυνας και υπολογιστικού νέφους³⁰, καθώς και εφαρμογές ιατροφαρμακευτικής δράσεως. Είναι σημαντικό, ότι η επένδυση στη ρηξικέλυθη – επαναστατική στρατιωτική τεχνολογία αφορά σε 120 εκατομμύρια Ευρώ.

Οι προαναφερόμενες πρωτοβουλίες αποτιμώνται ως ιδιαίτερα θετικές, αποδεικνύοντας την ισχυρή πλέον βούληση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δραστική ανάπτυξη οικείων αμυντικών δυνατοτήτων με στόχο τη στρατηγική της αυτονομία και ελευθερία δράσεως.

2.5 Η Ανάγκη Περαιτέρω Ενίσχυσης της ΚΠΑΑ

Η προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την σημαντική ενίσχυση της ΚΠΑΑ, από το 2016 και έπειτα είναι εμφανής. Πράγματι, η ενίσχυση της αμυντικής βιομηχανίας και της συνεπακόλουθης τεχνολογικής και βιομηχανικής βάσεως, αποτελεί κρίσιμη επιλογή για την αύξηση της στρατηγικής αυτονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της απελευθέρωσης της από τεχνολογικές, βιομηχανικές και εφοδιαστικές εξαρτήσεις του ξένου παράγοντα, κυρίως του αμερικανικού. Δυστυχώς όμως, η υστέρηση στην επιχειρησιακή δεινότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης παραμένει σοβαρή και καθίσταται πλέον μη επιτρεπτή³¹.

Η απώλεια επιχειρησιακής δράσεως ισοδυναμεί με στρατηγική υποβάθμιση σε διεθνές επίπεδο, την ίδια στιγμή που παγκόσμιοι και περιφερειακοί δρώντες αναδιπλώνονται με καταφανείς βλέψεις παγκόσμιας κυριαρχίας. Δηλαδή, η οποιαδήποτε περαιτέρω επένδυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της άμυνας, προϋποθέτει την αξιολόγηση και την τελική της επικύρωση μέσω της πρακτικής της επιχειρησιακής αξίας κατά την διεξαγωγή πραγματικής στρατιωτικής δράσεως. Επομένως, οι ασκήσεις «στο χάρτη» και οι συμβολικές συμμετοχές στις στρατιωτικές επιχειρήσεις δεν συγκινούν πλέον κανένα, ούτε μπορούν πλέον να πείσουν για σθεναρή βούληση υιοθέτησης παγκόσμια στρατηγικής.

³⁰ Σύμφωνα με το Εθνικό Πληροφοριακό Σύστημα Έρευνας και Τεχνολογίας, υπολογιστικό νέφος ονομάζεται η κατόπιν αιτήσεως κεντρική (σε κεντρικά κέντρα δεδομένων (data centers)) και μέσω του διαδικτύου διάθεση υπολογιστικών πόρων (όπως δίκτυο, αρχεία, εξυπηρετητές, εφαρμογές και υπηρεσίες), η οποία παρέχει τα προτερήματα της υψηλής ευελιξίας και αυτοματοποίησης, σε συνδυασμό με την φιλική προς το χρήστη διαδικασία.

³¹ Fiot, Daniel. 2021. « The EU's Strategic Compass for Security and Defence: What Type of Ambition is the Needle Pointing to? » *Brussels School of Governance, Centre for Security, Diplomacy and Strategy* CDS Policy Brief(2/2021), σελ.2.

Η ανάγκη της ουσιαστικής ενίσχυσης του μηχανισμού ασφάλειας και άμυνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης φαίνεται και από τις δηλώσεις της Ούρσουλα Βον Ντε Λέγιεν, Προέδρου της Επιτροπής, πως ο χώρος Σένγκεν «αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της Ένωσης, τον οποίον οι διάφορες κρίσεις και προκλήσεις έχουν καταδείξει ότι δεν μπορούμε να τον θεωρούμε δεδομένο». Την ίδια άποψη συμμερίζονται ο Αντιπρόεδρος για την Προώθηση του Ευρωπαϊκού Τρόπου Ζωής μας, δηλώνοντας ότι «Το Σένγκεν πρέπει να ενισχύεται διαρκώς ώστε να διασφαλίζει την ασφάλεια και την κινητικότητα των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης»³². Η προοπτική αυτή συμβάλλει και στην ενίσχυση του ρόλου της Frontex ενισχύοντας την αποτελεσματική του δράση.

Στο ίδιο πλαίσιο, στρατηγική αξιοπιστία της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα προκύψει αποκλειστικά από την λήψη ώριμων πολιτικών αποφάσεων, που θα καταλήξουν στην συγκρότηση χερσαίων και αεροναυτικών δυνάμεων, ικανών να πρωταγωνιστήσουν σε στρατιωτικές επιχειρήσεις μεγάλης κλίμακας, δηλαδή σε εκτεταμένο χώρο-χρονικό εύρος και με διάθεση αξιοσημείωτης ισχύος πυρός. Προς τούτο, ιδιαίτερα επωφελής αναμένεται να αποβεί η στρατιωτική επένδυση σε τομείς που έχουν διεθνές αντίκτυπο³³, όπως η σύσταση και επιχειρησιακή δράση ωκεάνιων ναυτικών δυνάμεων, η δυνατότητα προβολής ισχύος στην ξηρά, η επένδυση στην αναγνώριση, την επιτήρηση, τις τηλεπικοινωνίες και την ναυτιλία -κατεύθυνση μέσω διαστημικών εφαρμογών, η επένδυση στις τεχνολογίες του κυβερνοχώρου και του υπολογιστικού νέφους με στρατιωτική επιχειρησιακή προοπτική, η ανάπτυξη αμυντικών δυνατοτήτων κατά βαλλιστικών πυραύλων. Γενικότερα η επένδυση σ' ένα πενταδιάστατο (δηλαδή ξηρά, θάλασσα, αέρας, διάστημα και κυβερνοχώρος) ψηφιακό πεδίο μάχης, εκτεταμένο στο σύνολο του χώρου στον οποίο αναπτύσσονται οι εμπορικές και ενεργειακοί οδοί που εξασφαλίζουν τα συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κριτήριο επιτυχίας του εγχειρήματος, θα αποτελέσει η διαθέσιμη στρατιωτική ευρωπαϊκή ισχύς, η ικανή να καθορίσει την έκβαση της αντιπαράθεσης, από το στάδιο της αποτροπής έως και της αποφασιστικής εμπλοκής, για τον έλεγχο αμφισβητούμενων περιοχών σε παγκόσμια κλίμακα. Επιπλέον, η διαθέσιμη αεροναυτική ευρωπαϊκή ισχύς, η ικανή να εξασφαλίσει την ελεύθερη ναυσιπλοΐα καθώς και την απρόσκοπτη διαθεσιμότητα των παγκόσμιων εμπορικών και ενεργειακών ροών.

Εξάλλου, η πρόσφατη αποχώρηση των Αμερικανών από το Αφγανιστάν και η συμφωνία AUKUS³⁴, η οποία συμπεριλάμβανε και την ακύρωση συμβολαίου ύψους 66 δισεκατομμυρίων δολαρίων της Αυστραλίας με τη Γαλλία για την πρόσκτηση υποβρυχίων, αποτελούν ιδανική ευκαιρία για περαιτέρω ενίσχυση της ΚΠΑΑ, με δεδομένη την έμπρακτη απόδειξη της δραστηκής αναθεώρησης της στρατηγικής των ΗΠΑ. Όπως άλλωστε επεσήμανε ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Σαρλ

³² « Προς έναν ισχυρότερο και ανθεκτικότερο χώρο Σένγκεν ». 2021. Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

³³ Γιούτ ό. π, σελ.4

³⁴ Ακρωνύμιο που προκύπτει από το συνδυασμό των χωρών Αυστραλία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Αναφέρεται σε συμφωνία η οποία δημοσιοποιήθηκε στις 15 Σεπτεμβρίου 2021 μεταξύ των προαναφερόμενων χωρών και αφορά σε στρατηγική μεταξύ τους συμμαχία για τον περιορισμό του κινεζικού επεκτατισμού στον Ινδικό και τον Ειρηνικό Ωκεανό.

Μισέλ³⁵, κατά τη διάρκεια της ομιλίας του στην τελετή απονομής του Διεθνούς Βραβείου Καρλομάγνου στις Βρυξέλλες στις 2 Οκτωβρίου 2021, το 2022 θα είναι το έτος της ευρωπαϊκής άμυνας. Επομένως, από το 2022 και έπειτα, η άμυνα θα αποτελεί πολύ υψηλή προτεραιότητα για τους Ευρωπαίους ηγέτες. Ο Σαρλ Μισέλ τόνισε ότι ως Ευρωπαίοι επιθυμούμε λιγότερη εξάρτηση και περισσότερη επιρροή, διότι οφείλουμε να προάγουμε τις δικές μας αξίες και να προστατεύσουμε τα συμφέροντά μας και τους πολίτες μας.

3. Το Ευρωπαϊκό Κολλέγιο Άμυνας και Ασφάλειας (ΕΚΑΑ)

3.1 Η ανάγκη σύστασης εκπαιδευτικού φορέα για την προώθηση της ΚΠΑΑ

Η σχέση μεταξύ πολιτικής και πολέμου αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα ζητήματα της ιστορίας. Η σχέση αυτή, επικυρώνεται διαχρονικά από την περίφημη προσέγγιση του Κλαούζεβιτς, ότι ο πόλεμος αποτελεί την συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα, χωρίς να διαθέτει δική του αυτόνομη λογική³⁶. Δηλαδή, ο πόλεμος αποτελεί την κορύφωση του ανταγωνισμού μεταξύ δύο οντοτήτων, η οποία προσλαμβάνει την πιο βίαιη μορφή της. Ο πόλεμος, αναγνωρίζεται ως προϊόν πολιτικού συλλογισμού και εκφράζει, έστω και με λάθος τρόπο, την σθεναρή προσπάθεια επίτευξης πολιτικών στόχων. Η ίδια η τέχνη του πολέμου και η διαχείριση των πολεμικών συγκρούσεων, αποτελούν στην πραγματικότητα την έκβαση ή τη διέξοδο πολιτικών διεργασιών που επιλέγουν τα κράτη, με σκοπό να επαναδιαμορφώσουν το ισοζύγιο ισχύος και το πλαίσιο ασφάλειας προς όφελός τους, για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων και βλέψεών τους. Επιπλέον σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον με ισχυρές κάθε τύπου πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές αλληλεξαρτήσεις, οι εντάσεις, οι κρίσεις και οι πολεμικές συρράξεις μπορεί να οφείλονται σε μία ποικιλία πολιτικοστρατηγικών παραγόντων και σε μεταξύ τους συνδυασμούς. Η διαπερατότητα των σύγχρονων κοινωνιών, οι δυνατότητες των τηλεπικοινωνιών, η κατάργηση των αποστάσεων με τα σύγχρονα μέσα μεταφοράς, αφενός καθιστούν δυσδιάκριτα τα αίτια της σύγκρουσης, αφετέρου προϋποθέτουν ένα ευρύτατο γνωστικό πεδίο για την αποδοτική τους διαχείριση και επίλυση του προβλήματος, το οποίο στη βάση του παραμένει πολιτικό. Συνεπώς, η κατανόηση των μηχανισμών αλληλεξάρτησης μεταξύ πολιτικής και πολέμου, αποτελεί τη μοναδική ελπίδα διακοπής της καταστροφικής διαδικασίας της διαρκούς επιδείνωσης της μεταξύ των εμπόλεμων αντιπαράθεσης, με στόχο την επιστροφή στην ομαλότητα.

³⁵ Kasper Oestergaard, J. 2021. « European Council President Calls for Greater Strategic Autonomy; Declares 2022 “Year of European Defense” ». *Forecast International*.

³⁶ Κολλιόπουλος, Κωνσταντίνος. 2010. *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα Έως Σήμερα*. Αθήνα: Ποιότητα.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις, συνηγορούν στο συμπέρασμα ότι για την επίλυση των διεθνών ζητημάτων, απαραίτητη για κάθε κράτος είναι η διαμόρφωση εθνικής στρατηγικής, καθώς και πολιτικής εθνικής άμυνας και ασφάλειας. Για τη διαμόρφωση αυτή, προϋπόθεση αποτελεί η στρατηγική κουλτούρα, η οποία παραπέμπει σε διαφορετικό και αυθεντικό τρόπο σκέψης για την αντιμετώπιση των στρατηγικών ζητημάτων. Η στρατηγική κουλτούρα ορίζεται ως³⁷ στρατηγική θεωρία η οποία εκπληρώνει τους σκοπούς της κρατικής θεωρίας με την έννοια, της γνώσης βασικών στρατηγικών θεωριών και κανόνων, της γνώσης του διεθνούς πολιτικο-διπλωματικού περιβάλλοντος εντός του οποίου εντάσσεται η κρατική και στρατηγική θεωρία, καθώς και της γνώσης της στρατηγικής του αντιπάλου. Απώλεια στρατηγικής κουλτούρας, ισοδυναμεί με βαθιά άγνοια του εθνικού συμφέροντος και αδυναμία εξασφάλισης των παραγόντων επιβίωσης του έθνους.

Η στρατηγική κουλτούρα καλλιεργείται μέσω μακράς παράδοσης στην επίλυση στρατηγικών ζητημάτων από συνεργατικά επιτελικά σχήματα λήψεως αποφάσεως, τα οποία στελεχώνει σύνθετο προσωπικό αποτελούμενο από πολιτικούς, στρατιωτικούς, διπλωμάτες και θεσμικούς παράγοντες, οι οποίοι τόσο μέσω της κοινής εμπειρίας όσο και μέσω της κοινής παιδείας, έχουν διαμορφώσει κοινές αντιλήψεις και μεθοδολογία προσέγγισης στην επίλυση των διεθνών ζητημάτων. Ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας, τόσο στην απόκτηση επίγνωσης για την ορθές πρακτικές επίλυσης των στρατηγικών ζητημάτων, όσο και στην ίδια τη σύσταση των συνεργατικών επιτελικών ομάδων που «μιλούν την ίδια γλώσσα», είναι η εκπαίδευση. Σε επίπεδο κράτους, τον προαναφερόμενο ρόλο στις διάφορες επιτελικές βαθμίδες από το τακτικό, το επιχειρησιακό και τέλος το στρατηγικό επίπεδο λήψεως αποφάσεως, αναλαμβάνουν τα εξειδικευμένα τεχνικά – τακτικά σχολεία, οι κλαδικές και διακλαδικές σχολές πολέμου και τέλος οι σχολές εθνικής άμυνας και ασφάλειας. Στο NATO, η Σχολή στο Oberammergau της Γερμανίας, παρέχει εκπαίδευση και επιμόρφωση στο προσωπικό της Συμμαχίας για την υποστήριξη των τρεχουσών και την ανάπτυξη μελλοντικών επιχειρήσεων, σε ζητήματα στρατηγικής, πολιτικής, δογμάτων και διαδικασιών³⁸.

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο ρόλος αυτός έχει ανατεθεί στο ΕΚΑΑ. Συνεπώς, λόγω της αποστολής του, είναι κατανοητή η σημασία του ΕΚΑΑ στην εκπαίδευση επιτελών που διαθέτουν τη γνώση και την κοινή κουλτούρα διαμόρφωσης και εφαρμογής της παγκόσμιας στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μεταφράζοντας πάλι την ανάγκη διαμόρφωσης στρατηγικής κουλτούρας στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γίνεται κατανοητό ότι κατ' αντιστοιχία με τα κράτη, η απώλειά της ισοδυναμεί με αδυναμία εξασφάλισης των παραγόντων επιβίωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως θεσμού. Το γεγονός αυτό πολλαπλασιάζει την προστιθέμενη αξία που προκύπτει από το ΕΚΑΑ και συνεπακόλουθα τη σημασία που θα πρέπει να δοθεί στην αποτελεσματική του λειτουργία.

³⁷ Ήφαιστος, Παναγιώτης, και Πλατιάς, Αθανάσιος. 1992. *Ελληνική Αποτρεπτική Στρατηγική*. Παπαζήσης. Αθήνα.

³⁸ *NATO School Oberammergau (NSO)*. (n.d.), from <https://www.natoschool.nato.int/>

Η ανάγκη ιδρύσεως και λειτουργίας σχολών πολέμου, σχολών εθνικής άμυνας και ασφάλειας, έχει γίνει κατανοητή από το σύνολο των κρατών. Η θεωρητική επιμόρφωση είναι απαραίτητη στην πλαισίωση του γνωστικού επιπέδου που απαιτείται για την επίλυση των διεθνών προβλημάτων, όταν απαιτείται και η χρήση στρατιωτικών μέσων. Επιπλέον η στρατιωτική τέχνη και επιστήμη, κυρίως μετά την ισχυροποίηση της εξάρτησης των σύγχρονων μέσων διεξαγωγής του πολέμου από τον τεχνολογικό παράγοντα, έχουν οδηγήσει το σύνολο των κρατών στην ίδρυση αντίστοιχων σχολών για παροχή στα στελέχη τους, ακαδημαϊκής εκπαίδευσης υψηλού επιπέδου, συναφούς με τα κατά περίπτωση καθήκοντα και τις ευθύνες που θα αναλάβουν κατά την εκτέλεση των αποστολών οι οποίες θα τους ανατεθούν. Ιδιαίτερα οι σχολές πολέμου αφορούν σε επίπεδο ανώτερο των τακτικών σχολείων, λειτουργώντας με σκοπό την προαγωγή των ικανοτήτων των σπουδαστών τους στην εκτίμηση και αξιολόγηση διεθνών ζητημάτων ασφαλείας και περαιτέρω στη σχεδίαση και στη διεξαγωγή σύγχρονων διακλαδικών επιχειρήσεων σε επιχειρησιακό και στρατηγικό επίπεδο. Παράλληλα η ακαδημαϊκή επιμόρφωση συμβάλλει στην κατανόηση ζητημάτων διεθνούς διπλωματίας και ασφάλειας, μέσω της ανάλυσης ζητημάτων γεωστρατηγικής, με σκοπό τη βέλτιστη δυνατή συνεργασία μεταξύ του πολιτικού και στρατιωτικού παράγοντα κατά τη διαχείριση των κρίσεων. Τα ζητήματα άλλωστε της στρατιωτικής και της γεωστρατηγικής ισχύος είναι αλληλένδετα, λαμβάνοντας υπόψη την ισχυρή δυναμική που διαθέτουν, τόσο οι ποσοτικοί-αριθμητικοί παράγοντες των διαθέσιμων δυνάμεων, αλλά κυρίως οι ποιοτικοί ηγετικοί, τεχνολογικοί, επιχειρησιακοί και οργανωτικοί παράγοντες του στρατιωτικού συστήματος μίας χώρας ή ενός συμμαχικού συνασπισμού κρατών, στον καθορισμό των γεωπολιτικών ισορροπιών.

Η ανάγκη εκπαίδευσής για την ανάληψη στρατιωτικών αποστολών σε ό,τι αφορά σε μεμονωμένο κράτος, είναι πολλαπλάσια στην περίπτωση αποστολών που ανατίθενται σε πολυεθνικές συμμαχίες, όπως οι αντίστοιχες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ, με δεδομένη την απαίτηση της από κοινού δράσεως στελεχών που προέρχονται από διαφορετικά κράτη-μέλη, με διαφορετική κουλτούρα, διαφορετική στρατιωτική κατάρτιση και μέσα και διαφορετική μεθοδολογία επιχειρησιακής δράσης. Επιπλέον, ειδικότερα στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το προς εκπαίδευση προσωπικό είναι εξαιρετικά επωφελές να επεκταθεί στο πολιτικό προσωπικό που στελεχώνει κοινωνικούς φορείς, λαμβάνοντας υπόψη ότι η επιτυχής έκβαση οποιασδήποτε στρατιωτικής προσπάθειας, προϋποθέτει την επικύρωση της κοινωνικής αποδοχής.

Γενικότερα, η άμυνα και ασφάλεια των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, βασίζεται ολοένα και περισσότερο στην διεθνή συνεργασία και τον μεταξύ τους συντονισμό. Όπως ακριβώς σχολιάζει ο αντισυνταγματάρχης Dubois³⁹, η εμπειρία της τελευταίας εικοσαετίας έχει καταδείξει ότι οι σύγχρονες στρατιωτικές επιχειρήσεις, στην πλειοψηφία τους, διεξάγονται από πολυεθνικές δυνάμεις. Συνεπώς η ανάγκη για την ετοιμότητα ανάληψης πολυεθνικών αποστολών, είναι διαρκώς αυξανόμενη.

³⁹ European External Action Service. et European Security and Defence College. 2014. *European Education and Training for Young Officers :The European Initiative for the Exchange of Young Officers, Inspired by Erasmus*. LU: Publications Office, σελ.5

Η ανάγκη αυτή, ερμηνεύεται με δύο τρόπους: Κατά τον πρώτο, αφορά στην καθαντού στρατιωτική εκπαίδευση που απαιτείται για την εκτέλεση των αποστολών. Κατά το δεύτερο, αφορά στην κατανόηση του πολιτικού και διπλωματικού πλαισίου, εντός του οποίου θα κληθεί να δράσει ο στρατιωτικός. Η ικανότητα συνεργασίας, προϋποθέτει την εκπαίδευση στο πώς λειτουργεί ο μηχανισμός λήψης αποφάσεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδιαίτερα σε ό,τι αναφέρεται στην ΚΠΑΑ. Πράγματι, για την εκτέλεση πολυεθνικών αποστολών υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απαιτείται τόσο διαλειτουργικότητα εξοπλισμού, όσο και κοινή κουλτούρα διεξαγωγής επιχειρήσεων. Η τελευταία προϋποθέτει σθεναρή και μακροχρόνια εκπαίδευση. Συνεπακόλουθα, η αποτελεσματική εκτέλεση των επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα εξαρτηθεί από την ικανότητα της μελλοντικής ευρωπαϊκής στρατιωτικής ηγεσίας να κατανοεί και να αντιμετωπίζει τις μελλοντικές προκλήσεις, να προάγει την τεχνική και διαχειριστική διαλειτουργικότητα μεταξύ των στρατιωτικών δυνάμεων των κρατών μελών, και να συντονίζει τους στρατιωτικούς με τους πολιτικούς φορείς διαχείρισης των κρίσεων.

Σύμφωνα με τον Άρνολτ Κάμελ⁴⁰, η εκπαίδευση και η επιμόρφωση των στελεχών αποτελούν τα εχέγγυα της επιτυχούς διαχείρισης κρίσεων. Είναι δε αξιοσημείωτο, ότι ο τυπικός απολογισμός καριέρας ενός σύγχρονου στρατιωτικού, παραπέμπει σε εκπαίδευση σε ποσοστό 90%. Πράγματι, ακόμα και τα πλέον σύγχρονα οπλικά συστήματα καθίσταται άχρηστα στα χέρια του αδαούς και του ανεκπαίδευτου. Η εκπαίδευση, η επιμόρφωση και η εμπειρία στη διεξαγωγή των επιχειρήσεων, έχουν αποδειχθεί διαχρονικά οι κρισιμότεροι συντελεστές της επιτυχίας. Στο ίδιο πνεύμα, ο Διοικητής της Γαλλικής Σχολής Πολέμου Ζαν-Μαρκ Βιζιλιάν, σχολιάζοντας την πρόσφατη εξοπλιστική πρωτοβουλία της Επιτροπής για την απόκτηση στρατιωτικών δυνατοτήτων και την ενίσχυση της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, τονίζει ότι η ανάπτυξη στρατιωτικών δυνατοτήτων δεν μπορεί να περιορισθεί αποκλειστικά στον εξοπλιστικό παράγοντα. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η κατάλληλη εκπαίδευση του προσωπικού⁴¹, ιδιαίτερα του υψηλόβαθμου, στις νέες στρατηγικές, στις νέες οργανωτικές δομές στα νέα οπλικά συστήματα και συστήματα διοικήσεως, καθώς και στη σχεδίαση και διοίκηση των στρατιωτικών επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παράλληλα, η πολύπλευρη εξάρτηση του στρατιωτικού με τον πολιτικό και διπλωματικό παράγοντα, καθιστούν επωφελείς τις δράσεις που προκύπτουν από προσωπικό που διαθέτει τη γνώση να συνεκτιμά ταυτόχρονα την πολιτική, στρατιωτική, διπλωματική, οικονομική, νομική και ανθρωπιστική τους διάσταση. Στο ίδιο πνεύμα, ο υποστράτηγος Άρντελ Ντέιβιντ Λίκεϋ⁴², πρώτος διοικητής της επιχείρησης ALTHEA της Ευρωπαϊκής Ένωσης, βεβαιώνει ότι κατά τη διάρκεια της καριέρας του, λειτούργησε σε ποσοστό 20% ως καθαρά στρατιωτικός διοικητής, σε ποσοστό 30% ως διπλωμάτης και σε ποσοστό 50% ως εκπαιδευτής, ώστε να καταστήσει το προσωπικό υπό τις διαταγές

⁴⁰ Katsagounos, Pias et European Security and Defence College. 2020. *The European Security and Defence College and Its Contribution to the Common Security and Defence Culture: A 15 Year Journey*, σελ.157.

⁴¹ Vigilant, J.-M. (2021). «La création d'une école de guerre européenne permettrait de développer une stratégie militaire indispensable en Europe». *LE FIGARO*.

⁴² Vigilant ό. π, σελ.158

του ικανό να ανταπεξέλθει στις προκλήσεις του πεδίου της μάχης. Πράγματι η εκπαίδευση, όχι μόνο ολοκληρώνει την αποστολή με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, αλλά επιπλέον αποδεικνύεται οικονομικότερη, διότι τα στελέχη γνωρίζουν να αξιοποιούν στο 100% το διατιθέμενο σε αυτά προσωπικό και μέσα. Επιπλέον, το καταρτισμένο προσωπικό διαθέτει προσόντα ηγεσίας, αυτοπεποίθηση, αυτοέλεγχο, ώριμη σκέψη, δυνατότητα ορθής λήψεως αποφάσεων, ποιότητα συμπεριφοράς, οργανωτική αποδοτικότητα, ευελιξία πνεύματος και συχνά ηθικές αρετές και ψυχικό σθένος.

Σε διεθνές επίπεδο, οι διεθνείς κρίσεις μετά το 2001 και η έως τότε απόλυτη εξάρτηση της Ευρώπης στα ζητήματα άμυνας και ασφάλειας από τις ΗΠΑ κατέδειξαν εμφανώς, ότι τα ευρωπαϊκά συμφέροντα δεν μπορούν να εξυπηρετηθούν ούτε στοιχειωδώς στην έκταση, στο βαθμό και στην προτεραιότητα που απαιτείται, αν τα κράτη μέλη πέραν των συμμαχικών τους δεσμεύσεων με το ΝΑΤΟ, δεν διαθέτουν την οικεία αμυντική αυτόρκεια να απαντήσουν τα ίδια στις αναφύομενες προκλήσεις. Παράλληλα με την αλλαγή της παγκόσμιας στρατηγικής των ΗΠΑ, η δυναμική στάση της Ρωσίας στα διεθνή ζητήματα και η ανάδειξη της Κίνας σε παγκόσμια δύναμη, συνέβαλαν στην διατάραξη των προηγούμενων γεωστρατηγικών ισορροπιών και στη διαμόρφωση ενός ευμετάβλητου διεθνούς περιβάλλοντος. Ένα τέτοιο περιβάλλον, υποχρεώνει την Ευρωπαϊκή Ένωση στον επαναπροσδιορισμό των στρατηγικών της στόχων και επιλογών. Η διαδικασία αυτή, απαιτεί την δημιουργική συνεισφορά ενός εκπαιδευτικού παράγοντα, ικανού να πλαισιώσει τις επιλεγόμενες στρατηγικές και να μετουσιώσει την επιχειρησιακή εμπειρία και την ακαδημαϊκή γνώση, σε πρακτικές ευέλικτες και αποδοτικές δράσεις.

3.2 Ιστορική Πορεία προς την Ίδρυση του ΕΚΑΑ

Η αποδοχή και η σύσταση του Ευρωπαϊκού Κολλεγίου Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΚΑΑ), ακολούθησε κοινή διαδρομή με την ΚΠΑΑ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της οποίας άλλωστε αποτελεί έναν από τους κύριους πρεσβευτές. Όπως είναι φυσικό, η ανάγκη σύστασης του ΕΚΑΑ διαμορφώθηκε σταδιακά, μετά από επίπονη προσπάθεια των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μετά από παρέλευση ικανού χρονικού διαστήματος. Βασικό αίτιο του αργού ρυθμού των εξελίξεων, αποτέλεσε η δυσκολία της απαγκίστρωσης από την παραδοσιακή αντίληψη ότι το ΝΑΤΟ και οι ΗΠΑ, αποτελούν διαχρονικά το αποκλειστικό εχέγγυο της άμυνας και της ασφάλειας της Ευρώπης.

Ωστόσο, κάθε πρωτοβουλία ενίσχυσης των οικείων ευρωπαϊκών δυνατοτήτων, γινόταν αντιληπτή από τις ΗΠΑ ως ενέργεια αντίθετη στα συμφέροντα τους και σε βάρος της νατοϊκής συμμαχίας⁴³. Η πεποίθηση αυτή των ΗΠΑ είναι τόσο ισχυρή, που ακόμα και σήμερα, προϋπόθεση της

⁴³ Katsagounos, Ilias et European Security and Defence College. 2020. *The European Security and Defence College and Its Contribution to the Common Security and Defence Culture: A 15 Year Journey*, σελ.24.

κάθε ενέργειας προς ενίσχυση της ΚΠΑΑ, αποτελεί η διαβεβαίωση της αμερικανικής πλευράς ότι δεν διακυβεύονται η στενή συνεργασία με το ΝΑΤΟ και ο σεβασμός στις προτεραιότητες της συμμαχίας.

Παρά τις διαρκείς αμερικανικές αντιδράσεις, η συνθήκη του Άμστερνταμ το Σεπτέμβριο του 1999, έρχεται να λειτουργήσει ως κομβικό σημείο θεμελίωσης της ΚΠΑΑ, ενώ παράλληλα τίθεται σαφώς η απαίτηση της ανάπτυξης αξιόπιστων πολιτικο-στρατιωτικών δυνατοτήτων, προκειμένου να καταστεί εφικτή η επαρκής και αποτελεσματική αντιμετώπιση των διεθνών κρίσεων. Ταυτόχρονα, άμεση ήταν και η διαπίστωση της ανάγκης ενίσχυσης της πρωτοβουλίας μέσω του εκπαιδευτικού παράγοντα, προσβλέποντας στην επιμόρφωση των στελεχών των κρατών μελών, προκειμένου αυτά να λειτουργούν συνεργατικά και εναρμονισμένα στο πλαίσιο των αποστολών της ΚΠΑΑ.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι η συμβολή της Ελλάδας στην ίδρυση του ΕΚΑΑ ήταν καθοριστική⁴⁴. Κατά την ελληνική ανάληψη της προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης το δεύτερο ήμισυ του 2002, η Ελλάδα για να προωθήσει την ΚΠΑΑ και με σκοπό την διαμόρφωση κοινής ευρωπαϊκής κουλτούρας, άμυνας και ασφάλειας, εκκίνησε μία διαδικασία προσδιορισμού και ανάπτυξης κοινών απαιτήσεων εκπαίδευσης. Η ωριμότητα της Ελληνικής στρατηγικής αποδείχθηκε και με τη θέση της χώρας σχετικά με την ΚΠΑΑ, Πιο συγκεκριμένα, η πρωτοβουλία της Ελλάδος για την ίδρυση του ΕΚΑΑ εντασσόταν στην γενικότερη στρατηγική της ότι η αντιμετώπιση των κρίσεων οφείλει να γίνεται συνολικά και μέσω συνδυασμού της στρατιωτικής και της μη στρατιωτικής πτυχής της ΚΠΑΑ, οι οποίες θα πρέπει να αναπτύσσονται παράλληλα και ισόρροπα, με συνεκτική χρήση όλων των εργαλείων που διαθέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση⁴⁵.

Στη συνέχεια, το Μάιο του 2003 ο Ξαβιέ Σολάνα, Ύπατος Εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρουσίασε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης, ένα αρχικό κείμενο με τίτλο «μία ασφαλής Ευρώπη σε ένα καλύτερο κόσμο», το οποίο παρέπεμπε ουσιαστικά στην υιοθέτηση της ευρωπαϊκής στρατηγικής ασφαλείας⁴⁶. Η ελληνική πρωτοβουλία, οδήγησε στην υιοθέτηση τον Σεπτέμβριο του 2004 από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, της Πολιτικής Εκπαιδύσεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Γενικής Ιδέας Εκπαιδύσεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ελληνική πρωτοβουλία συνέπεσε με την πρόταση από τη Γαλλία και τη Γερμανία αντίστοιχης πρότασης για την ίδρυση Ευρωπαϊκού Κολλεγίου Άμυνας και Ασφάλειας, η οποία παρουσιάστηκε αρχικά στη σύνοδο Βελγίου-Γαλλίας- Γερμανίας -Λουξεμβούργου 29 Απριλίου 2003 και ακολούθως στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας, ως πρόταση του συνόλου των προαναφερόμενων κρατών. Όπως αναμενόταν, η πρόταση αυτή σε συνδυασμό με την αντίστοιχη της εμβάθυνσης της ΚΠΑΑ, προσέκρουσε στην αντίδραση των ΗΠΑ, ερμηνευόμενη κατά τη συνήθη αμερικανική προσέγγιση ως ενέργεια κατευθυνόμενη εναντίον των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ.

⁴⁴ Katsagounos ό. π, σελ.23.

⁴⁵ « Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) - Η Ελλάδα στην ΕΕ ». <https://www.mfa.gr/brussels/monimi-antiprosopeia-ee/ellada-sten-ee/koine-politike-asphaleias-kai-amunas-kpaa.html>

⁴⁶ Κοππά, Μαριλένα. 2017. *Η Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας. Η Ιστορία, οι Θεσμοί, οι Στρατηγικές*. 1η έκδοση. Αθήνα: Πατάκης, σελ.213-215.

Για την επίλυση της αδιέξοδης κατάστασης, οργανώθηκε με πρωτοβουλία της Γαλλίας από τις 11 έως τις 13 Φεβρουαρίου 2004 άτυπη συνάντηση στο Παρίσι, των ειδικών των κρατών μελών στον τομέα της εκπαίδευσης. Αποτέλεσμα της συνάντησης ήταν η σύνταξη εγγράφου εργασίας, στο οποίο καθορίζονταν οι βασικές παράμετροι διαμόρφωσης του ΕΚΑΑ, οι οποίες προστέθηκαν στην Γενική Ιδέα Εκπαιδύσεως στην ΚΠΑΑ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Σεπτέμβριο του 2004.

Στη συνέχεια, η Κοινή Δράση του Συμβουλίου 2005 / 575 /ΚΕΠΠΑ, της 18^{ης} Ιουλίου 2005 αποτέλεσε την ιδρυτική πράξη του ΕΚΑΑ, η οποία έγινε αποδεκτή από το Συμβούλιο στις 18 Ιουλίου 2005. Για την διοίκηση του ΕΚΑΑ, αποφασίστηκε διάρθρωση τριών επιπέδων, συγκροτούμενη από την Διευθύνουσα Επιτροπή (τα κράτη μέλη), το Εκτελεστικό Ακαδημαϊκό Συμβούλιο (τα εθνικά ινστιτούτα εκπαίδευσης) και τη Γραμματεία, ενταγμένη στην Γραμματεία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διάρθρωση αυτή ισχύει ακόμα και σήμερα.

3.3 Ο Ρόλος του ΕΚΑΑ

Το ΕΚΑΑ, λειτουργεί ως διάυλος επικοινωνίας των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τους ειδικούς των ευρωπαϊκών θεσμών στην ζητήματα ασφάλειας και άμυνας. Τα κράτη-μέλη δε συμμετέχουν παθητικά στην επικοινωνία, αλλά διαμορφώνουν την ακαδημαϊκή επιμόρφωση, ανάλογα με τις ανάγκες και τις προτεραιότητες τους. Ωστόσο, η ευκολία στην επικοινωνία μεταξύ ατόμων διαφορετικής κουλτούρας, δεν είναι δεδομένη. Το ΕΚΑΑ, προσφέρει ακριβώς αυτό το συνδυαστικό στοιχείο, που αποτελεί άλλωστε και το εχέγγυο της αποδοτικής συνεργασίας των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή ένα χώρο συνεννόησης και συνεργασίας, όπου οι διαφορές αμβλύνονται μέσω της αμοιβαίας κατανόησης και εμπιστοσύνης.

Η ευρύτητα πνεύματος και η επαρκής πληροφόρηση στα ζητήματα άμυνας και ασφάλειας, επαληθεύεται από τις συνεργασίες του ΕΚΑΑ με διεθνείς οργανισμούς, όπως ο ΟΗΕ και το ΝΑΤΟ. Ωστόσο, το ΕΚΑΑ διαφοροποιείται από το Κολλέγιο Άμυνας του ΝΑΤΟ⁴⁷, το οποίο λειτουργεί ως ο αντίστοιχος εκπαιδευτικός παράγοντας⁴⁸, διότι δεν αποτελεί κύριο ερευνητικό πόλο, καθόσον το έργο αυτό έχει ανατεθεί στο Ινστιτούτο Μελετών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για Θέματα Ασφαλείας. Γενικότερα, το ΕΚΑΑ απευθύνεται σε ευρύτερο φάσμα σπουδαστών και στις διάφορες κλίμακες της στρατιωτικής και πολιτικής ιεραρχίας, από τα νέα έως τα ανώτατα στελέχη του πολιτικού, διπλωματικού και στρατιωτικού χώρου. Επιπλέον, τα διδασκόμενα μαθήματα καλύπτουν κατά πολύ ευρύτερη ύλη.

⁴⁷ Paile-Calvo, Sylvain. « Stagiaires et stratèges : Une fenêtre sur la culture stratégique européenne ». *Tribune* (1328): 5, σελ.2.

⁴⁸ Αποστολή του Κολλεγίου Άμυνας του ΝΑΤΟ αποτελεί η έρευνα σε ζητήματα ενδιαφέροντος της Συμμαχίας για την ανάπτυξη της κριτικής, δημιουργικής και στρατηγικής σκέψης του στρατιωτικού και του πολιτικού προσωπικού του.

Το κυρίαρχο στοιχείο που χαρακτηρίζει την εκπαιδευτική δραστηριότητα του ΕΚΑΑ είναι η προώθηση των αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία πρεσβεύει την αποκατάσταση της παγκόσμιας τάξεως βασισμένης σε κανόνες, με τους λαούς να νοούνται ως συνεργάτες και όχι ως ανταγωνιστές. Μέσω της προώθησης της αμοιβαίας κατανόησης των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την ΚΠΑΑ, το ΕΚΑΑ δεν λειτουργεί πλέον ως απλό εργαλείο της, αλλά μετατρέπεται σε αναπόσπαστο τμήμα και έκφρασή της. Αν και το ΕΚΑΑ δεν αποτελεί τον αποκλειστικό εκπαιδευτικό φορέα για τα ζητήματα της ΚΠΑΑ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εντούτοις κατέχει πολλαπλά συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως:

- Με δεδομένη την ενσωμάτωσή του στις υφιστάμενες ευρωπαϊκές δομές, διαθέτει την δυνατότητα του άμεσου εντοπισμού των νέων εκπαιδευτικών αναγκών, καθώς και της άμεσης ενσωμάτωσής τους στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.
- Έχοντας συγκροτήσει ένα δίκτυο από διαλέκτες της μέγιστης δυνατής ευρύτητας αρμοδιοτήτων, γνωστικών πεδίων και επαγγελματικής εμπειρίας, από ακαδημαϊκούς και θεσμικούς παράγοντες και ως τους πρωταγωνιστές στο πεδίο των στρατιωτικών επιχειρήσεων, παρέχει εκπαίδευση πολύ υψηλού επιπέδου.
- Παρέχει στους σπουδαστές του πτυχίο υπογεγραμμένο από τον Ύπατο Εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁴⁹ επί των Ζητημάτων Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, αναγνωρισμένο από το σύνολο των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τους ευρωπαϊκούς θεσμούς.

Το ΕΚΑΑ, συνδυάζει την δυναμική ενός ευρέως δικτύου 204 εθνικών φορέων εκπαίδευσης, ικανών να καλύψουν ευρύ φάσμα γνωστικών πεδίων, που κυμαίνονται από Σχολές Εθνικής Άμυνας και Σχολές Εθνικής Ασφάλειας, έως Ινστιτούτα Διεθνών Σπουδών. Η εκπαίδευση που παρέχεται είναι δωρεάν, ενώ το κόστος καλύπτεται επί της αρχής «έκαστος καλύπτει τις οικείες δαπάνες»⁵⁰. Συνεπώς, ο εκάστοτε εκπαιδευτικός φορέας στον οποίο διεξάγονται εκπαιδευτικές διαλέξεις ή σεμινάρια, καλύπτει και τις δαπάνες μετακίνησης και διαμονής των συμμετεχόντων.

Μέρος των δραστηριοτήτων του ΕΚΑΑ φιλοξενούνται από υπουργεία, άλλες εξ αυτών από τις Μόνιμες Εθνικές Αντιπροσωπείες των κρατών μελών, άλλες από τους Ευρωπαϊκούς Θεσμούς και άλλες από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης. Σήμερα, το ΕΚΑΑ διεκπεραιώνει 140 περίπου εκπαιδευτικές δραστηριότητες κατά έτος, οι οποίες καλύπτουν περισσότερα από 50 διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα, μέσω ενός δικτύου 170 συνεργατών και με αριθμό συμμετεχόντων

⁴⁹ Katsagounos, Ilias et European Security and Defence College. 2020. *The European Security and Defence College and Its Contribution to the Common Security and Defence Culture: A 15 Year Journey.*, σελ.62

⁵⁰ “Costs lie where they fall”

περί τις 6000. Τα τελευταία 16 χρόνια, περισσότεροι από 41.000 συμμετέχοντες έχουν εκπαιδευτεί κατά τη διάρκεια των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων του ΕΚΑΑ. Το ΕΚΑΑ, έχει καθιερωθεί και αναγνωριστεί ως έγκριτος φορέας εκπαίδευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με την παρεχόμενη εκπαίδευση να θεωρείται καθοριστικό προαπαιτούμενο για την συμμετοχή σε αποστολές της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ.

Παραπάνω, αναλύθηκε η συμβολή του ΕΚΑΑ στην ΚΠΑΑ. Περαιτέρω, οι έννοιες της άμυνας και της ασφάλειας, διακρίνονται για την ισχυρή τους συσχέτιση με την στρατηγική. Συνεπώς, η συμβολή του ΕΚΑΑ στην ΚΠΑΑ, ισοδυναμεί με τη συμβολή του στην ίδια την στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ειδικότερα στην εξυπηρέτηση των στρατηγικών της συμφερόντων και στόχων. Αυτό συμβαίνει διότι δημιουργείται μία ισχυρή αλληλεξάρτηση ανάμεσα στην άμυνα και την ασφάλεια κάθε μεμονωμένου κράτους μέλους, με την ΚΕΠΠΑ. Όσο περισσότερο η Ευρωπαϊκή Ένωση αποκτά υπόσταση ισχυρού και υπολογίσιμου γεωστρατηγικού παράγοντα και όσο περισσότερο εισακούεται η προτροπή της Ούρσουλα Βον Ντεν Λέγιεν για γεωστρατηγική Ένωση, τόσο η εξυπηρέτηση των συμφερόντων άμυνας και ασφάλειας κάθε μεμονωμένου κράτους μέλους, ευθυγραμμίζεται με την συνισταμένη της κοινής ευρωπαϊκής άμυνας και ασφάλειας.

Όπως ορθά παρατηρεί ο Sven Biscop⁵¹ κάθε κράτος διαθέτει τη δική του στρατηγική κουλτούρα και γεωπολιτική θέση, τους δικούς τους νόμους και θεσμούς, εντάσσοντας την ξεχωριστή εθνική του προοπτική στο συλλογικό ευρωπαϊκό μηχανισμό λήψης αποφάσεων. Ταυτόχρονα όμως, το κοινό νόμισμα, η κατάργηση των εσωτερικών συνόρων και η γενικότερη συλλογική ευρωπαϊκή προοπτική, καθιστούν τα εθνικά σύνορα ευρωπαϊκά σύνορα και τα εθνικά ζητήματα άμυνας και ασφάλειας, ως ευρωπαϊκά. Οποιαδήποτε επιθετική ενέργεια εναντίον ενός κράτους μέλους, νοείται πλέον ως επιθετική ενέργεια εναντίον της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνολικά, με δεδομένο άλλωστε ότι ανάλογη ενέργεια διαθέτει τη δυναμική να επηρεάσει την πολιτική, την οικονομία και την ασφάλεια του συνόλου των κρατών μελών ταυτόχρονα. Συνεπώς, όπως σε ένα μεμονωμένο κράτος, μία επαρχία ή πολιτεία δεν μπορεί πλέον να διαχωρίσει τα ζητήματα ασφαλείας της από τα αντίστοιχα των άλλων επαρχιών ή πολιτειών, έτσι και τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαθέτουν αλληλένδετα και αλληλοτροφοδοτούμενα ζητήματα άμυνας και ασφάλειας.

Επομένως, εάν εξ' αιτίας της γεωγραφικής τους θέσεως ή της ιστορίας τους, τα μεμονωμένα ευρωπαϊκά κράτη ενδέχεται να εστιάζουν σε συγκεκριμένες απειλές της εδαφικής τους επικράτειας, στην πραγματικότητα το συμφέρον τους είναι να συνδυάσουν τις δυνατότητές τους για την από κοινού αντιμετώπιση του συνόλου των ζητημάτων άμυνας και ασφάλειας. Αυτό δε σημαίνει ότι αναιρείται η κρατική, εθνική προοπτική. Απλά, θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι τα μεμονωμένα εθνικά συμφέροντα των κρατών – μελών, εξυπηρετούνται πολύ καλύτερα και αποτελεσματικότερα μέσω του κοινού και συλλογικού μηχανισμού άμυνας και ασφάλειας. Η άμυνα και η ασφάλεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης

⁵¹ Biscop, Sven. 2020. « The ESDC: A Tool for Strategy-Making ». *The European Security and Defence College and its contribution to the common security and defence culture : a 15 year journey*: 166-71.

οφείλει να ενισχυθεί, αφενός μέσω της θεμελίωσης μίας κοινής ευρωπαϊκής νοοτροπίας, αφετέρου μέσω της προώθησης των αρχών της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση⁵² και εκτός των συνόρων της.

Εδώ ακριβώς, αναγνωρίζεται και η προστιθέμενη αξία του ΕΚΑΑ. Να συνεισφέρει στην διαμόρφωση της αντίληψης του εθνικού συμφέροντος ασφαλείας μέσω του κοινού, συλλογικού και ευρωπαϊκού. Το ΕΚΑΑ οφείλει στο παραπάνω πλαίσιο, να συγκροτήσει μία ισχυρή στρατηγική κοινότητα πλαισιωμένη από στρατιωτικούς, διπλωμάτες και αξιωματούχους, οι οποίοι θα μιλούν την ίδια γλώσσα, θα έχουν τις ίδιες πεποιθήσεις, θα κατανοούν ο ένας την προοπτική του άλλου και τελικά θα συνδυάζουν την δυναμική τους σε κοινές και συντονισμένες δράσεις.

3.4 Η Οργάνωση και οι Δράσεις του ΕΚΑΑ

3.4.1 Οργάνωση

Αντικειμενικοί σκοποί της εκπαιδευτικής δράσεως του ΕΚΑΑ αποτελούν:

- Η ενίσχυση της ευρωπαϊκής αμυντικής κουλτούρας, στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ
- Η προαγωγή της κατανόησης της ΚΠΑΑ
- Η παροχή της δυνατότητας στελέχωσης των διοικητικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των διοικήσεων και των γενικών επιτελείων των κρατών μελών με εξειδικευμένο προσωπικό στα ζητήματα της ΚΠΑΑ και
- Η συνεισφορά στην ενίσχυση των σχέσεων και επαγγελματικών επαφών μεταξύ των συμμετεχόντων στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Σύμφωνα με την Απόφαση ΚΕΠΠΑ 2016 2382 για την ίδρυσή του, το ΕΚΑΑ λειτουργεί υπό τη γενική ευθύνη του Υπατου Εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Γενικότερα το ΕΚΑΑ⁵³:

- Διαχειρίζεται και εξελίσσει διαρκώς σύστημα ηλεκτρονικής μάθησης για την υποστήριξη των εκπαιδευτικών του δραστηριοτήτων.

⁵² Σύμφωνα με το Άρθρο 21 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, «Η Προεδρία ζητά τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου όσον αφορά τις κύριες πτυχές και τις βασικές επιλογές της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας και μεριμνά ώστε να λαμβάνονται δεόντως υπόψη οι απόψεις του. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενημερώνεται τακτικά από την Προεδρία και την Επιτροπή για τις εξελίξεις της εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας της Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μπορεί να απευθύνει ερωτήσεις ή να διατυπώνει συστάσεις προς το Συμβούλιο. Διεξάγει κάθε χρόνο συζήτηση για την πρόοδο που έχει σημειωθεί στην εφαρμογή της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας».

⁵³ Απόφαση (ΚΕΠΠΑ) 2016/2382 του Συμβουλίου της 21^{ης} Δεκεμβρίου 2016, Άρθρο 4.

- Καταρτίζει και αξιοποιεί το κατάλληλο εκπαιδευτικό - επιμορφωτικό υλικό στα ζητήματα της ΚΠΑΑ και της ΚΕΠΠΑ.
- Υποστηρίζει προγράμματα ανταλλαγών για εκμάθηση στα αντικείμενα της ΚΠΑΑ και ΚΕΠΠΑ, μεταξύ των Ινστιτούτων κατάρτισης και εκπαίδευσης των κρατών-μελών.
- Οργανώνει και διεξάγει σε ετήσια βάση συνέδριο εμπειρογνομόνων στα ζητήματα της ΚΠΑΑ και της ΚΕΠΠΑ, στρατιωτικών και μη.

Η οργανωτική διαστρωμάτωση του ΕΚΑΑ, συγκροτείται από τέσσερα ιεραρχικά στρώματα, τα οποία είναι από πάνω προς τα κάτω⁵⁴:

- Η Διευθύνουσα Επιτροπή, με έργο το γενικό συντονισμό και την διεύθυνση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων του ΕΚΑΑ.
 - Το Εκτελεστικό Ακαδημαϊκό Συμβούλιο, με έργο την εξασφάλιση της ποιότητας και της συνάφειας των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων του ΕΚΑΑ. Απαρτίζεται από ανώτατους εκπροσώπους των στρατιωτικών και μη στρατιωτικών ινστιτούτων και λοιπών φορέων, που ορίζονται από τα κράτη μέλη για την υποστήριξη της υλοποίησης των δραστηριοτήτων κατάρτισης και εκπαίδευσης του ΕΚΑΑ. Ο Πρόεδρος του Εκτελεστικού Ακαδημαϊκού Συμβουλίου διορίζεται από την Διευθύνουσα Επιτροπή μεταξύ των μελών του.
 - Το Διευθυντή του ΕΚΑΑ, ο οποίος είναι υπεύθυνος για οικονομικά και διαχειριστικά θέματα, ενώ είναι ο μοναδικός νόμιμος εκπρόσωπος του ΕΚΑΑ.
 - Την Γραμματεία του ΕΚΑΑ, η οποία συνδράμει τον Διευθυντή, στην εκπλήρωση των έργων και των αρμοδιοτήτων του.
 - Το προσωπικό του ΕΚΑΑ

3.4.1.1 Η Διευθύνουσα Επιτροπή

Η Διευθύνουσα Επιτροπή είναι επιφορτισμένη με τα παρακάτω έργα⁵⁵:

- Συγκροτείται από έναν εκπρόσωπο ανά κράτος μέλος. Αποτελεί το όργανο λήψης αποφάσεων του ΕΚΑΑ. Στις συνεδριάσεις της, οι οποίες εκτελούνται το λιγότερο τέσσερις φορές ανά έτος, Πρόεδρος αναλαμβάνει ένας εκπρόσωπος του Ύπατου Εκπροσώπου.

⁵⁴ European Security and Defence College. 2020. *What We Are, What We Do: A Manual of the European Security and Defence College. September 2019 — February 2020*. LU: Publications Office, σελ.12.

⁵⁵ Απόφαση (ΚΕΠΠΑ) 2016/2382 του Συμβουλίου της 21^{ης} Δεκεμβρίου 2016, Άρθρο 9.

- Εγκρίνει το ετήσιο ακαδημαϊκό πρόγραμμα του ΕΚΑΑ
- Επιλέγει και ιεραρχεί τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες και εγκρίνει τη διδακτέα ύλη.
- Επιλέγει το κράτος μέλος καθώς και τα αντίστοιχα σε αυτό ιδρύματα που κατά περίπτωση θα φιλοξενήσουν τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες του ΕΚΑΑ.
- Καθοδηγεί το Εκτελεστικό Ακαδημαϊκό Συμβούλιο κατά την εκτέλεση των υποχρεώσεών του. Επιπλέον, διορίζει τους Προέδρους του και εγκρίνει τον εσωτερικό του κανονισμό.
- Λαμβάνει υπόψη την γενική ετήσια έκθεση για τις εκπαιδευτικές δράσεις του ΕΚΑΑ .

3.4.1.2. Το Εκτελεστικό Ακαδημαϊκό Συμβούλιο

Το Εκτελεστικό Ακαδημαϊκό Συμβούλιο, έχει ως έργο την εξασφάλιση της ποιότητας και της συνέπειας των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων του ΕΚΑΑ. Απαρτίζεται από ανώτατους εκπροσώπους των στρατιωτικών και μη στρατιωτικών ινστιτούτων και λοιπών φορέων, που ορίζονται από τα κράτη μέλη για την υποστήριξη της υλοποίησης των δραστηριοτήτων κατάρτισης και εκπαίδευσης του ΕΚΑΑ. Ο Πρόεδρος του Εκτελεστικού Ακαδημαϊκού Συμβουλίου διορίζεται από την Διευθύνουσα Επιτροπή μεταξύ των μελών του. Τα καθήκοντά του Εκτελεστικού Ακαδημαϊκού Συμβουλίου είναι ειδικότερα τα παρακάτω:

- Παρέχει οδηγίες και κατευθύνσεις σχετικά με ακαδημαϊκά θέματα προς την Διευθύνουσα Επιτροπή.
- Εφαρμόζει το καθορισμένο ακαδημαϊκό πρόγραμμα και επιβλέπει το σύστημα ηλεκτρονικής μάθησης.
- Συνδράμει στην εκπόνηση της γενικής ετήσιας έκθεσης για τις δραστηριότητες του ΕΚΑΑ.
- Καταρτίζει την διδακτέα ύλη.
- Υποβάλει προτάσεις στην Διευθύνουσα Επιτροπή σχετικά με τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες του ΕΚΑΑ.
- Υποστηρίζει την πρωτοβουλία ανταλλαγής νέων αξιωματικών κατά το πρότυπο του Erasmus.

Το Εκτελεστικό Ακαδημαϊκό Συμβούλιο⁵⁶ υποστηρίζεται στο έργο του από το Διευθυντή του ΕΚΑΑ και τη Γραμματεία του ΕΚΑΑ.

3.4.1.3 Ο Διευθυντής του ΕΚΑΑ

⁵⁶ Απόφαση (ΚΕΠΠΑ) 2016/2382 Του Συμβουλίου της 21^{ης} Δεκεμβρίου 2016, Άρθρο 10.

Ο Διευθυντής του ΕΚΑΑ⁵⁷ είναι επιφορτισμένος με τα παρακάτω καθήκοντα:

- Είναι υπεύθυνος για οικονομικά και διαχειριστικά θέματα.
- Είναι ο μοναδικός νόμιμος εκπρόσωπος του ΕΚΑΑ, και αντιπροσωπεύει το ΕΚΑΑ σε όλες τις νομικές πράξεις με οικονομικές επιπτώσεις. Ο διευθυντής λογοδοτεί για τις ενέργειές του στην Διευθύνουσα Επιτροπή.
- Είναι αρμόδιος για τις δραστηριότητες του ΕΚΑΑ, ενώ παρέχει συμβουλές και συνδράμει τόσο τη Διευθύνουσα Επιτροπή όσο και το Εκτελεστικό Ακαδημαϊκό Συμβούλιο, στην οργάνωση και διαχείριση των δραστηριοτήτων του ΕΚΑΑ.
- Ενεργεί ως εκπρόσωπος του ΕΚΑΑ όσον αφορά τις δραστηριότητες κατάρτισης και εκπαίδευσης εντός και εκτός του δικτύου.
- Προβαίνει σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες, συμπεριλαμβανομένης της έγκρισης εσωτερικών διοικητικών εγκυκλίων και της δημοσίευσης ανακοινώσεων ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική διεκπεραίωση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων του ΕΚΑΑ. Διατηρεί επαφές με τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών, συντονίζει την εφαρμογή του προγράμματος εργασίας του ΕΚΑΑ, εκτελεί οποιοδήποτε άλλο καθήκον του ανατίθεται από την Διευθύνουσα Επιτροπή και διατηρεί επαφές με τους αρμόδιους εξωτερικούς φορείς κατάρτισης και εκπαίδευσης στον τομέα της ΚΕΠΠΑ και ΚΠΑΑ.
- Συντάσσει και υποβάλλει στην Διευθύνουσα Επιτροπή το σχέδιο προϋπολογισμού, εγκρίνει τους προϋπολογισμούς μετά την αποδοχή τους από την Διευθύνουσα Επιτροπή και είναι ο διατάκτης για τον προϋπολογισμό του ΕΚΑΑ.
- Επιλέγει το προσωπικό της Γραμματείας.

3.4.1.4 Η Γραμματεία του ΕΚΑΑ

Η γραμματεία του ΕΚΑΑ⁵⁸, συνδράμει τον Διευθυντή στην εκπλήρωση των έργων και των αρμοδιοτήτων του. Παρέχει βοήθεια στο Ακαδημαϊκό Συμβούλιο με σκοπό να διασφαλιστεί η γενική ποιότητα και η συνοχή των δραστηριοτήτων κατάρτισης και εκπαίδευσης του ΕΚΑΑ. Επίσης εξασφαλίζει την εναρμόνιση των δραστηριοτήτων με τις εξελίξεις στην πολιτική της ένωσης. Η γραμματεία συνεργάζεται στενά με την Επιτροπή και με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης. Κάθε ινστιτούτο που συνθέτει το δίκτυο του κολλεγίου ορίζει σημείο επαφής με την γραμματεία ώστε να αντιμετωπίζονται τα οργανωτικά και διοικητικά ζητήματα.

3.4.1.5 Το προσωπικό του ΕΚΑΑ

⁵⁷ ό. π, Άρθρο 11.

⁵⁸ Απόφαση (ΚΕΠΠΑ) 2016/2382 Του Συμβουλίου της 21^{ης} Δεκεμβρίου 2016, Άρθρο 12.

Το προσωπικό του ΕΚΑΑ αποτελείται από αποσπασμένους ασκούμενους και επιστημονικούς συνεργάτες που προέρχονται από⁵⁹:

- Τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης
- Τους Οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Τους εθνικούς εμπειρογνώμονες των κρατών μελών

Ο αριθμός των υπαλλήλων του ΕΚΑΑ αποφασίζεται από την Διευθύνουσα Επιτροπή, ταυτόχρονα με τον προϋπολογισμό του επόμενου έτους και αποτελεί συνάρτηση των δραστηριοτήτων κατάρτισης και εκπαίδευσης του ΕΚΑΑ. Το προσωπικό του ΕΚΑΑ δεν μπορεί να συνάπτει συμβάσεις ή να αναλαμβάνει οποιοδήποτε είδους οικονομικές υποχρεώσεις εξ ονόματος του ΕΚΑΑ, χωρίς την προηγούμενη έγγραφη άδεια του Διευθυντή. Αριθμός των υπαλλήλων του προσωπικού αποφασίζεται από την Διευθύνουσα Επιτροπή μαζί με τον προϋπολογισμό του επόμενου έτους και συνδέεται με το πλήθος των δραστηριοτήτων κατάρτισης και εκπαίδευσης του ΕΚΑΑ. Παρακάτω, αναφέρονται τα συνεργαζόμενα θεσμικά όργανα και οι κυριότερες από τις δράσεις του ΕΚΑΑ.

3.4.1.6 Συνεργαζόμενα θεσμικά όργανα και οργανισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης με το ΕΚΠΑΑ

Το ΕΚΑΑ, διατηρεί σχέσεις με συναφείς φορείς στον τομέα της ελευθερίας, ασφάλειας, δικαιοσύνης, ανάπτυξης και συνεργασίας, όπως:

3.4.1.6.1 Το Ινστιτούτο Μελετών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα Θέματα Ασφαλείας

Το ΕΚΑΑ έχει αναπτύξει την τελευταία δεκαπενταετία στενή συνεργασία με το Ινστιτούτο Μελετών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για θέματα ασφαλείας. Οι δύο φορείς μοιράζονται κοινούς στόχους, με δεδομένο ότι δραστηριοποιούνται στον τομέα της ΚΠΑΑ. Συνεπώς, έρχονται σε επαφή με κοινά πολιτικά δίκτυα και μεριμνούν από κοινού για την υιοθέτηση κουλτούρας ασφαλείας και άμυνας από το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ωστόσο, μεταξύ των δύο φορέων επικρατεί ένας υγιής καταμερισμός έργου, ο οποίος λειτουργεί ενισχυτικά και διαδραστικά στις μεταξύ τους δραστηριότητες. Το ΕΚΑΑ εστιάζεται στον εκπαιδευτικό παράγοντα, ενώ το Ινστιτούτο Μελετών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για θέματα ασφαλείας εστιάζεται στην σε βάθος ανάλυση των ζητημάτων της ΚΠΑΑ. Δηλαδή, το Ινστιτούτο Μελετών εκτελεί πιο ακαδημαϊκή ανάλυση σχετικά με την πολιτικοστρατιωτική πρόβλεψη, ενώ το ΕΚΑΑ προσανατολίζεται στην γνώση που παράσχει άμεση ωφέλεια στο πεδίο επιχειρήσεων. Επιπλέον,

⁵⁹ ό. π, Άρθρο 13

υφίσταται ανταλλαγή εκπαιδευτικού προσωπικού μεταξύ των δύο φορέων για μετάγχιση γνώσεων και εμπειριών από τον έναν στον άλλον.

3.4.1.6.2 Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εκπαίδευση στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (EU Agency for Law enforcement training CEPOL)

Το ΕΚΑΑ έχει αναπτύξει στενή συνεργασία με τον CEPOL. Ο λόγος οφείλεται στο υψηλό επίπεδο γνώσεων που πρέπει να διαθέτει το προσωπικό που αξιοποιείται σε επιχειρησιακές δράσεις στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ, όταν ασχολείται με ζητήματα επιβολής του νόμου, σε πολίτες διαφορετικής κουλτούρας και νοοτροπίας. Στην περίπτωση αυτή, θα πρέπει μέσω της εκπαίδευσης να εξασφαλιστεί διαλειτουργικότητα κουλτούρας καθόσον το αρμόδιο προσωπικό θα κληθεί να συνδυάσει διαφορετικές πρακτικές αντιμετώπισης των νομικών ζητημάτων και των ζητημάτων τάξεως σε κοινή ευρωπαϊκή πρακτική.

3.4.1.6.3 Δορυφορικό Κέντρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Union Satellite Centre)

Το Δορυφορικό Κέντρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υποστηρίζει τις αποστολές της ΚΠΑΑ παρέχοντας δορυφορικά προϊόντα, δηλαδή εικόνες υψηλής ανάλυσης της επιφάνειας της γης στρατηγικού ενδιαφέροντος, σχετικά με την θέση και την κίνηση στρατιωτικών δυνάμεων. Συνεπώς, αποτελεί κομβικό παράγοντα στην λήψη αποφάσεως κατά τη διαχείριση των κρίσεων, ενώ παράλληλα αποτελεί σημαντικό εργαλείο στην προώθηση των στρατηγικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ΕΚΑΑ, περιλαμβάνει στις εκπαιδευτικές του δραστηριότητες, ενημερώσεις σχετικά με τις δυνατότητες του Κέντρου και τις μεθόδους αξιοποίησης των πληροφοριών του κατά τις επιχειρήσεις.

3.4.1.6.4 EUROPOL (European Police Office)

Αποστολή της EUROPOL είναι υποστήριξη των κρατών μελών στην προστασία και την καταπολέμηση όλων των μορφών του διεθνούς και οργανωμένου εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένης της τρομοκρατίας. Στην αποστολή της αυτή η EUROPOL συνεργάζεται με τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών.

Τα τελευταία χρόνια, μέλη της EUROPOL συμμετέχουν στις δραστηριότητες του ΕΚΑΑ, τόσο ως εκπαιδευτές, όσο και ως εκπαιδευόμενοι. Τα αντικείμενα εκπαίδευσως που εκτελούνται σε συνεργασία με την EUROPOL αφορούν σε τεχνικά ζητήματα, τακτικά και επί του πεδίου, ζητήματα επιβολής του νόμου, γενικότερα νομικά ζητήματα, ζητήματα συνεργασίας κατά την διαχείριση συνόρων, καθώς και ζητήματα κυβερνοπολέμου.

3.4.1.6.5 Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (European Defence Agency: (EDA)

Εδώ και αρκετά χρόνια, η συνεργασία μεταξύ του ΕΚΑΑ και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας είναι διαρκής και συνεχώς ενισχυόμενη. Το προσωπικό του Οργανισμού συμμετέχει στην εκπαίδευση του ΕΚΑΑ, παρέχοντας εξειδικευμένη πληροφόρηση σχετικά με τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο της ενίσχυσης της Ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, καθώς και στις βέλτιστες πρακτικές αξιοποίησης των νέων οργάνων στην υπηρεσία της Ευρωπαϊκής άμυνας, (PESCO, EDF και CARD). Τα νέα τεχνολογικά δεδομένα στην άμυνα και στις στρατιωτικές δυνατότητες, αποτελούν διαχρονικά κύριο συστατικό της εκπαίδευσης του ΕΚΑΑ. Συνεπώς, η συνεργασία του ΕΚΑΑ με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Άμυνας αναμένεται να ενισχυθεί περαιτέρω, ώστε να προσδιοριστεί η απαιτούμενη επένδυση στις κομβικές εκείνες τεχνολογίες, που είναι ικανές να μεταβάλουν δραστικά την μεθοδολογία διεξαγωγής των στρατιωτικών επιχειρήσεων.

3.4.1.6.6 Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (FRONTEX)

Η συνεργασία με την FRONTEX, παρέχει στους σπουδαστές του ΕΚΑΑ επίγνωση της φύσεως των απειλών και των προκλήσεων που επηρεάζουν την ασφάλεια των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παράλληλα, εξοικειώνει τους σπουδαστές με το σύνολο των πολιτικών, διπλωματικών, επιχειρησιακών και νομικών προβλημάτων που αφορούν στην διαχείριση των διασυνοριακών ζητημάτων και των ζητημάτων μετανάστευσης. Κυρίως, ενημερώνει τους σπουδαστές για την απαιτούμενη συνεργασία και την συντονισμένη δράση μεταξύ διαφορετικών φορέων (εθνική άμυνα, ακτοφυλακή, τελωνεία), ώστε να καταστεί εφικτός ο αποτελεσματικός έλεγχος των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατ' επέκταση να διαφυλαχθεί η εσωτερική ασφάλεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Την τελευταία δεκαετία, η συμμετοχή των ειδικών της FRONTEX στα εκπαιδευτικά προγράμματα του ΕΚΑΑ είναι συνεχής. Τα εκπαιδευτικά αντικείμενα αφορούν στην σχεδίαση και εκτέλεση διασυνοριακών επιχειρήσεων καθώς και στον επιχειρησιακό συντονισμό για την οικοδόμηση δυνατοτήτων (Capacity building)⁶⁰.

3.4.2 Οι Δράσεις του ΕΚΑΑ⁶¹

3.4.2.1. Στρατιωτικό πρόγραμμα ανταλλαγής σπουδαστών Erasmus ή Emilyo

Το πρόγραμμα αυτό είναι το αντίστοιχο του προγράμματος Erasmus και αφορά στην ανταλλαγή σπουδαστών που διαθέτουν την ιδιότητα του Αξιωματικού κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής

⁶⁰ Ο όρος «*capacity building*» προσδιορίζεται από τον ΟΗΕ ως η διαδικασία ανάπτυξης και εξέλιξης ικανοτήτων, δεξιοτήτων, διαδικασιών και πόρων, τα οποία απαιτούνται από τις οργανώσεις και τις κοινότητες για την επιβίωση, την προσαρμογή, την ευημερία και την ανάπτυξη τους στο σύγχρονο – μεταβαλλόμενο κόσμο.

⁶¹ Απόφαση (ΚΕΠΠΑ) 2016/2382 Του Συμβουλίου της 21^{ης} Δεκεμβρίου 2016,, σελ.17-22

Ένωσης, μεταξύ των διαφόρων σχολών και ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων του στρατού, του ναυτικού, της αεροπορίας καθώς και των ιατρικών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και ακαδημιών⁶². Προοδευτικά, οι ανταλλαγές σπουδαστών δεν περιορίζονται στο στρατιωτικό προσωπικό αλλά συμπεριλαμβάνουν και πολιτικό, σε κοινή ακαδημαϊκή εκπαίδευση σχετική με τα ζητήματα της ΚΠΑΑ.⁶³

Η πρωτοβουλία πρωτο-εφαρμόστηκε το 2008 και στοχεύει στη διαμόρφωση κοινής στρατηγικής επιχειρησιακής κουλτούρας από τα πρώτα στάδια της εκπαίδευσης του αξιωματικού. Η εκπαίδευση αποσκοπεί στο να εξασφαλιστεί το ταχύτερο δυνατό η απαιτούμενη επιχειρησιακή διαλειτουργικότητα, δηλαδή η κοινή επιχειρησιακή μεθοδολογία διεξαγωγής των στρατιωτικών επιχειρήσεων. Επιπλέον, λαμβάνεται μέριμνα ώστε να ευνοείται η συνεκπαίδευση στο μέγιστο δυνατό αριθμό σχολών διαφορετικών κρατών της Ένωσης, ώστε οι σπουδαστές να εκπαιδεύονται ως επί το πλείστο εκτός των συνόρων της χώρας τους, με σκοπό να εξοικειωθούν κατά το δυνατόν με την ανάγκη συνεργασίας με τους συναδέλφους τους των άλλων χωρών.

Από ελληνικής πλευράς στο πρόγραμμα συμμετέχουν η Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, η Σχολή Ναυτικών Δοκίμων⁶⁴ και η Σχολή Ικάρων⁶⁵. Η Σχολή Ευελπίδων⁶⁶ συμμετέχει στο «διεθνές εξάμηνο», κατά το οποίο μαθητές της, σε συνεργασία με μαθητές από τις Στρατιωτικές Ακαδημίες της Ολλανδίας, της Ιταλίας, της Ρουμανίας, της Πολωνίας και της Αυστρίας εκπαιδεύονται από κοινού σε αντικείμενα, όπως η στρατιωτική ηγεσία, η κυβερνοάμυνα, η διαλειτουργικότητα και οι ένοπλες συγκρούσεις. Η Σχολή Ναυτικών Δοκίμων συνεργάζεται ταυτόχρονα με τη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων της Ιταλίας και το Πανεπιστήμιο της Πίζας στην ανταλλαγή καθηγητικού προσωπικού, στην επιμόρφωση των σπουδαστών και στην εκπόνηση ερευνητικών προγραμμάτων. Η Σχολή Ικάρων, συμμετέχει στο «Διεθνές Αεροπορικό Εξάμηνο». Η πρωτοβουλία αποτελεί ένα κοινό εξάμηνο σπουδών, με ανταλλαγή ικάρων μεταξύ των Ευρωπαϊκών Αεροπορικών Ακαδημιών.

3.4.2.2. Το Φόρουμ των Δευτερευόντων Ευρωπαϊκών Στρατιωτικών Σχολών (European Military Secondary Schools Forum)

⁶² European External Action Service. et European Security and Defence College. 2014. *European Education and Training for Young Officers :The European Initiative for the Exchange of Young Officers, Inspired by Erasmus*. LU: Publications Office.

⁶³ Paile-Calvo, S. (2018). L'Erasmus militaire entre dans sa dixième année: Un élan, des relances. *Revue Defense Nationale*, 806(1), 71–78.

⁶⁴ Newsroom, F. (2020). Η Σχολή Ναυτικών Δοκίμων μοιράζεται την εμπειρία συμμετοχής της στο πρόγραμμα Erasmus+. *Φοιτητικά Νέα*.

⁶⁵ Newsroom, F. (2020). Η Σχολή Ικάρων συμμετέχει στο πρόγραμμα Erasmus+ με το “Διεθνές Αεροπορικό Εξάμηνο.”

⁶⁶ Διεθνές Εξάμηνο (Military Erasmus) | Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων. (n.d.), from <https://sse.army.gr/el/news/diethnes-examino-military-erasmus>

Το πρόγραμμα αυτό, το οποίο ξεκίνησε στις 25 Σεπτεμβρίου 2020, αποτελεί το φιλόδοξο εγχείρημα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εκπαίδευση των νέων στελεχών της άμυνας στις κοινές ευρωπαϊκές αξίες, καθώς και στην διαμόρφωση της κοινής ευρωπαϊκής αμυντικής κουλτούρας. Κατ' αναλογία με το προηγούμενο πρόγραμμα, στο οποίο συνεκπαιδούνται νέοι αξιωματικοί, στο πρόγραμμα αυτό συμμετέχουν σε κοινά εκπαιδευτικά προγράμματα σπουδαστές των δευτεροβάθμιων σχολείων στρατιωτικής εκπαίδευσης. Τα κράτη μέλη συμμετέχουν στο πρόγραμμα σε εθελοντική βάση, συγχρονίζοντας κοινά εκπαιδευτικά αντικείμενα στα ζητήματα της ευρωπαϊκής ιστορίας, των κοινών ευρωπαϊκών αξιών, της συνθήκης της Λισαβόνας, της ΚΠΑΑ και της Παγκόσμιας Ευρωπαϊκής Στρατηγικής. Μέσω του προγράμματος, σπουδαστές διαφορετικών σχολών συμμετέχουν σε κοινές εργασίες, ενώ παράλληλα εκτελούνται ανταλλαγές σπουδαστών και εκπαιδευτικού προσωπικού. Επιπλέον, το φόρουμ μέριμνα για την υποβολή προτάσεων στα κράτη μέλη, σχετικά με πρωτοβουλίες που μπορούν να αναλάβουν σε εθνικό επίπεδο, ώστε να βελτιωθεί η κατάρτιση των σπουδαστών σε ζητήματα σχετικά με την λειτουργία, τους θεσμούς και τις δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αυτή η φιλόδοξη πρωτοβουλία, που αναλαμβάνεται από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εθελοντική βάση, στοχεύει στην προώθηση της ανταλλαγής κοινών ευρωπαϊκών αξιών σε νεαρή ηλικία και στην προώθηση μιας ευρωπαϊκής διάστασης της διδασκαλίας.

3.4.2.3 Η Ευρωπαϊκή Διδακτορική Σχολή της ΚΠΑΑ

Η σχολή αυτή ιδρύθηκε το 2017, με σκοπό την εκπόνηση διδακτορικής έρευνας σε ζητήματα της ΚΠΑΑ. Η σχολή προσφέρει εξειδικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα διδακτορικού επιπέδου σπουδών και προωθεί την έρευνα σε κοινά ευρωπαϊκά ζητήματα άμυνας και ασφάλειας. Η Σχολή, προάγει την έρευνα στους ακόλουθους τομείς, στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ⁶⁷:

- Εκπαίδευση, ασκήσεις και επιμόρφωσης σε ζητήματα κυβερνοπολέμου
- Προσωπικό και λογιστική υποστήριξη κρίσιμων υποδομών
- Εξωτερικές σχέσεις και οικοδόμηση δυνατοτήτων
- Ιστορία, ζητήματα διενέξεων, προσεγγίσεις μεταξύ κρατών και ηθικές αξίες
- Διακυβέρνηση, διαχείριση, λήψη αποφάσεων και ανάπτυξης στο πεδίο των επιχειρήσεων.

Για την υποστήριξη της παραπάνω έρευνας, εμπλέκεται στις παρακάτω δραστηριότητες:

⁶⁷ « European Doctoral School on CSDP ». 2019. *ESDC*. <https://esdc.europa.eu/doctoral-school/>

- Δημιουργία δεξαμενής μαθημάτων προς χρήση από τα θεσμικά μέλη
- Συλλογή και διαλογή προτάσεων για νέες εκπαιδευτικές δραστηριότητες στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ και της έρευνας σε ζητήματα πολιτικής
- Διευκόλυνση και εντοπισμός της επιστημονικής αυθεντίας, για την επιτήρηση ή επίβλεψη της διδακτορικής έρευνας
- Διευκόλυνση των μετακινήσεων του ικανού προσωπικού που απαιτείται να εκτελέσει διδακτορική έρευνα
- Παροχή συμβουλών και πληροφοριών σε υποψήφια συνεργατικά προγράμματα ή την παροχή επιχορηγήσεων σε συνδυασμό με τους δικτυωμένους συνεργάτες του.

3.4.2.4 Το Τομεακό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων για το Επάγγελμα του Αξιωματικού των Ενόπλων Δυνάμεων (SQF MILOF)

Το πρόγραμμα αυτό, δημιουργήθηκε το 2016 μετά από την απαίτηση του Προέδρου της Στρατιωτικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να καθοριστεί ένα πρότυπο το οποίο να περιγράφει για τον αξιωματικό ενός κράτους μέλους, το γνωστικό επίπεδο και τις επαγγελματικές δεξιότητες που οφείλει να διαθέτει, καθόλη τη βαθμολογική εξέλιξη της σταδιοδρομίας του, ώστε να μπορεί να εκπληρώσει επαρκώς τις υποχρεώσεις του και να ασκήσει ικανοποιητικά τα καθήκοντά του. Ισοδύναμα στοχεύει στην διά βίου μάθηση των αξιωματικών των ενόπλων δυνάμεων. Μέσω αυτού επιδιώκεται η διασύνδεση και η αντιστοίχιση των διαφορετικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων κατάρτισης των αξιωματικών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε να αναγνωριστεί η ισοδύναμη μεταξύ των χωρών εκπαίδευση και κατά συνέπεια να διευκολυνθούν οι εκπαιδευτικές ανταλλαγές προσωπικού.

Συνεπώς, η εξασφάλιση της ισοδύναμης εκπαίδευσης συνδράμει και αυτή στην διαμόρφωση κοινής ευρωπαϊκής κουλτούρας άμυνας και ασφάλειας. Το πρόγραμμα επιδιώκει να ομογενοποιήσει την εκπαίδευση των Αξιωματικών των Ενόπλων Δυνάμεων των κρατών μελών σε τέσσερα επίπεδα δυσκολίας, από το χαμηλότερο, πρώτο επίπεδο έως το τέταρτο, υψηλότερο επίπεδο γνώσεων και επαγγελματικών δεξιοτήτων. Παράλληλα, η τήρηση ενός κοινού προτύπου εκπαίδευσης υποχρεώνει τα κράτη μέλη στην κατάρτιση προγραμμάτων εκπαίδευσης σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές αρχές διασφάλισης ποιότητας.

3.4.2.5 Η Πλατφόρμα Επιμόρφωσης, Εκπαίδευσης και Εξασκήσεως στον Κυβερνοχώρο (EAB.Cyber)

Η εφαρμογή της ΚΠΑΑ εμφανίζει στο επιχειρησιακό πεδίο μία διαρκώς αυξανόμενη συσχέτιση με την ασφαλή διαχείριση του κυβερνοχώρου. Για το λόγο αυτό, το ΕΚΑΑ υλοποιεί την παραπάνω εκπαιδευτική δραστηριότητα, παρέχοντας επιμόρφωση σε ζητήματα ασφαλείας και

διαχείρισης του κυβερνοχώρου όλων των επιπέδων, μέσω μιας κατάλληλης Πλατφόρμας Εκπαίδευσης, Κατάρτισης, Αξιολόγησης και Άσκησης στον κυβερνοχώρο (ETEE). Η πλατφόρμα ασχολείται με όλους τους τομείς της κυβερνοασφάλειας, όπως το έγκλημα στον κυβερνοχώρο, την ασφάλεια πληροφοριών δικτύου, την άμυνα στον κυβερνοχώρο και τις εξωτερικές σχέσεις.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του ΕΚΑΑ βασίζεται στην Στρατηγική Κυβερνοασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ψηφιακή Δεκαετία, η οποία υιοθετήθηκε το 2020, η οποία εδράζεται σε τρεις πυλώνες: Στην ευελιξία, τεχνολογική κυριαρχία και ηγεσία, στην πρόσκτηση αποτρεπτικών επιχειρησιακών δυνατοτήτων και στην προώθηση ενός παγκόσμιου και ανοιχτού κυβερνοχώρου. Για την εκμάθηση στα ζητήματα του κυβερνοχώρου, το ΕΚΑΑ συνεργάζεται στενά με βασικά ενδιαφερόμενα μέρη, δηλαδή τους EDA, EUROPOL, CEPOL, ECTEG, ENISA, CERT-EU και το EU Hybrid Center of Excellence, ενώ ταυτόχρονα προσκαλεί εξωτερικούς εταίρους να συνεισφέρουν με την τεχνογνωσία τους στον τομέα.

3.4.2.6 Η Αναδιαμόρφωση του Τομέα της Ασφάλειας (SSR)

Η πρωτοβουλία αποσκοπεί στην θέσπιση ενός εκπαιδευτικού μηχανισμού για την αύξηση του γνωστικού επιπέδου του προσωπικού που εμπλέκεται στην διαχείριση ζητημάτων ασφαλείας, μέσω μαθημάτων και εκπαιδευτικών σεμιναρίων. Ιδρύθηκε το 2013 ως απάντηση στο αίτημα ενίσχυσης της τεχνογνωσίας και της μεταρρύθμισης στον τομέα της ασφάλειας, μέσω ενός εκπαιδευτικού μηχανισμού εντός της ευρωπαϊκής ένωσης.

Με βάση την πρωτοβουλία αυτή, σε κάθε ακαδημαϊκό έτος συμμετέχουν εμπειρογνώμονες σε σεμινάρια ανάλυσης αποστολών που εκτελέστηκαν στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ όπως στη Σομαλία, στην Ουκρανία, στο Σαχέλ, στην Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία και στο Μάλι. Μέσω των σεμιναρίων εκτελείται ανάλυση των συγκρούσεων, το πολιτικό- στρατηγικό πλαίσιο που εφαρμόστηκε, οι τεχνικές ηγεσίας, ζητήματα οργάνωσης και επικοινωνίας, η δράση που επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθεί και η καταλληλότητά της ως προς τη συνολική εικόνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο διεθνές περιβάλλον. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η διοργάνωση και διδασκαλία την περίοδο 3-7 Ιουνίου 2019, από το Διεθνές Κέντρο Φινλανδικών Ενόπλων Δυνάμεων⁶⁸ ενός ιδιαίτερα επιτυχημένου βασικού μαθήματος στο ΕΚΑΑ στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας αυτής. Σκοπός του μαθήματος ήταν η κατανόηση της πολιτικής, της στρατηγικής και των πρακτικών που ακολουθούνται στη διαχείριση των ζητημάτων ασφαλείας και κατ' επέκταση η ενίσχυση της στρατηγικής σκέψης και των δεξιοτήτων των σπουδαστών.

3.4.2.7 Η Ομάδα Εργασίας για την Εκπαίδευση σε Αποστολές και Επιχειρήσεις της ΚΠΑΑ (WG-MOT)

⁶⁸ Fincent : Finnish Defense Forces International Centre

Η ομάδα εργασίας ιδρύθηκε τον Νοέμβριο του 2015. Το έργο της ομάδας αυτής αποσκοπεί στην ανανέωση και αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης στο αντικείμενο της συμμετοχής σε αποστολές και επιχειρήσεις στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ με βάση:

- Τα διδάγματα που εξάγονται από προηγούμενες αποστολές
- Την ανάλυση των απαιτήσεων όπως αυτή προκύπτει από διάφορους ειδικούς επί της εκτέλεσης αποστολών.

Παράλληλα, επιδιώκεται η βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ του προσωπικού που δρα επί του πεδίου και του προσωπικού που στελεχώνει τις υποδομές διαχείρισης κρίσεων. Η παρεχόμενη εκπαίδευση ποικίλει, εκτεινόμενη από την προστασία της αποστολής, στην ανάπτυξη σε εχθρικό περιβάλλον καθώς και στην διαχείριση νομικών ζητημάτων και ζητήματα επικοινωνίας με τα ΜΜΕ.

Η ομάδα εργασίας συγκροτείται από μέλη που προέρχονται από τους εθνικούς φορείς κατάρτισης των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ζητήματα λειτουργίας των ευρωπαϊκών θεσμών και των δομών ΚΠΑΑ, εξειδικευμένων σε ζητήματα διαχείρισης κρίσεων. Επιπλέον, διεθνείς οργανισμοί, ενώσεις και προσωπικό κοινοπραξιών που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση μπορούν να αποστείλουν εκπροσώπους τους ως παρατηρητές. Η ομάδα εργασίας λειτουργεί με υψηλά πρότυπα ποιότητας, διασφαλίζοντας τη διαρκή της αναθεώρηση μέσω τακτικών συνελεύσεων που εκτελούνται τουλάχιστον τέσσερις φορές το χρόνο, στο περιθώριο των συνεδριάσεων του Εκτελεστικού Ακαδημαϊκού Συμβουλίου του ΕΚΑΑ.

3.4.3. Γενικότερα για τις Δράσεις του ΕΚΑΑ

Η εκπαιδευτική δραστηριότητα του ΕΚΑΑ, πέραν των κλασικών μαθημάτων ηγεσίας και στρατηγικής, επεκτείνεται σε εξειδικευμένη εκπαίδευση στην προετοιμασία και την εκτέλεση των αποστολών και των επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον το ΕΚΑΑ προωθεί τις εκπαιδευτικές του δραστηριότητες μέσω εκδόσεων και εγχειριδίων όπως⁶⁹:

- Το Εγχειρίδιο για την ΚΠΑΑ, το οποίο αναφέρεται στην σχετικές με την ΚΠΑΑ διαδικασίες, δομές και πολιτικές.
- Το Εγχειρίδιο για τους Φορείς Λήψεως Αποφάσεως, στο οποίο αναλύονται ποικίλα θέματα διαχείρισης ζητημάτων της ΚΠΑΑ και της ΚΕΠΠΑ.

⁶⁹ European Security and Defence College. 2020. *What We Are, What We Do: A Manual of the European Security and Defence College. September 2019 — February 2020*. LU: Publications Office., σελ.26.

- Το Εγχειρίδιο Κυβερνοάμυνας το οποίο εκκινεί από τα ζητήματα κυβερνοάμυνας σε ευρωπαϊκό επίπεδο και επεκτείνεται σε γενικότερα ζητήματα κυβερνοάμυνας της καθημερινή ζωής.
- Το Εγχειρίδιο Αποστολών και Επιχειρήσεων, που αναφέρεται στην επιχειρησιακή διάσταση της ΚΠΑΑ.
- Εκδόσεις σχετικές με το στρατιωτικό πρόγραμμα Erasmus, καθώς και με προγραμματισμένα εκπαιδευτικά σεμινάρια και διαλέξεις του ΕΚΑΑ.
- Έκδοση για την δεκαπενταετή προσφορά του ΕΚΑΑ στην ΚΠΑΑ.

Το ΕΚΑΑ, επενδύει επίσης σθεναρά στην στελέχωση του εκπαιδευτικού προσωπικού από μέλη που έχουν λάβει μέρος σε προηγούμενες αποστολές της Ένωσης. Με τον τρόπο αυτό, ανατροφοδοτείται διαρκώς η γνώση από την εμπειρία και την έμπρακτη δράση, τα συμπεράσματα που προκύπτουν να αναθεωρούν την μεθοδολογία και τις πρακτικές που διδάσκονται. Από τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι στην πράξη, η επιτυχής σχεδίαση, διαχείριση και εκτέλεση αποστολών της Ένωσης στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ, είναι ανέφικτη χωρίς την εκπαίδευση του ΕΚΑΑ. Η ιδέα της απόκτησης και διατήρησης κοινής ευρωπαϊκής κουλτούρας άμυνας και ασφάλειας, απαιτεί ευρεία γνώση τόσο της πολιτικής διαστάσεις της ΚΠΑΑ, όσο και των πολυδιάστατων μηχανισμών άμυνας και ασφάλειας που διαθέτει. Με δεδομένη την διάθεση για συνδυασμένη αξιοποίηση πολιτικών και στρατιωτικών εργαλείων, απαιτούνται εξειδικευμένες πολιτικο-στρατιωτικές γνώσεις, που εκτείνονται από το υψηλότερο πολιτικό επίπεδο λήψεως αποφάσεως έως και το στρατιωτικό, επιχειρησιακό ή και τακτικό. Στο πλαίσιο αυτό, πέραν των εκπαιδευτικών αντικειμένων που σχετίζονται με την άμυνα και την διπλωματία, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του ΕΚΑΑ παρέχει επιμόρφωση σε εξειδικευμένα τεχνικά αντικείμενα όπως ο κυβερνοπόλεμος. Το σύνολο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων του Κολλεγίου, στοχεύει στην εξασφάλιση του ποιοτικού στοιχείου στην αποδοτική εφαρμογή της ΚΠΑΑ.

Για το σκοπό αυτό διαρκής μέριμνα του ΕΚΑΑ αποτελεί ο συγκερασμός της ακαδημαϊκής προσέγγισης των ζητημάτων με την ρεαλιστική, στην πράξη δράση, επί του πεδίου. Το ΕΚΑΑ, είναι επιφορτισμένο με την κατάλληλη εκπαίδευση και επιμόρφωση των στελεχών, τα οποία αφού αποκτήσουν κοινή κουλτούρα άμυνας και ασφάλειας, διαποτισμένη με τις αρχές και αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα μπορούν να συνεργάζονται αποδοτικά, ώστε με πλήρη επίγνωση της πολιτικο-στρατιωτικής καταστάσεως, να μπορούν διεκπεραιώσουν διεθνείς αποστολές πέραν της εδαφικής επικρατείας της Ένωσης.

3.5 Η Ποιότητα της Παρεχόμενης Εκπαίδευσης του ΕΚΑΑ

Στόχος της παρεχόμενης εκπαίδευσης του ΕΚΑΑ αποτελεί η κατάλληλη εκπαίδευση του προσωπικού άμυνας, ασφάλειας αλλά και στελεχών του πολιτικο-διπλωματικού χώρου στην διαχείριση

των υποχρεώσεων και των αποστολών που προκύπτουν από τις υποχρεώσεις της ΚΕΠΠΑ και της ΚΠΑΑ, παράλληλα με τη διαμόρφωση της κατάλληλης ευρωπαϊκής κουλτούρας, δηλαδή της κοινής αντίληψης στη διαχείριση ζητημάτων άμυνας και ασφάλειας. Η κοινή κουλτούρα, καλλιεργεί περαιτέρω την πεποίθηση της κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας. Στρατηγικός εκπαιδευτικός στόχος αποτελεί η ικανή κατάρτιση των στελεχών, η οποία εξασφαλίζει περισσότερο την πρόληψη, παρά τη σπασμωδική ή ετεροχρονισμένη αντίδραση στις αναπτυσσόμενες κρίσεις, ώστε κατά το δυνατόν οι κρίσεις να προλαμβάνονται. Περαιτέρω, η εκμάθηση επεκτείνεται στην πλήρη αντιμετώπιση επιδείνωσης μίας κρίσεως με την έντονη χρήση στρατιωτικών μέσων.

Οι συμμετέχοντες στα εκπαιδευτικά προγράμματα του ΕΚΑΑ, δεν σχολιάζουν ή απλά αναλύουν την πολιτική, αλλά κυρίως παράγουν πολιτική. Δηλαδή ξεπερνούν το επίπεδο της ακαδημαϊκής προσέγγισης και τις δραστηριότητες των κέντρων μελετών ή των δεξαμενών σκέψης και δραστηριοποιούνται στον πραγματικό κόσμο. Οι απόφοιτοι του ΕΚΑΑ, διαθέτουν την έμπρακτη δυνατότητα να μετουσιώνουν τις καινοτόμες και φιλοδοξίες ιδέες, σε ρεαλιστικές πολιτικές επιλογές. Η κύρια συνεισφορά του ακαδημαϊκού παράγοντα είναι ακριβώς αυτή, η αποφυγή της αποκλειστικής ενασχόλησης με εσωτερικού τύπου θεωρίες -κατανοητές μόνο μεταξύ ακαδημαϊκών -και ταυτόχρονα ο προσανατολισμός σε χειροπιαστές πολιτικές επιλογές, από τους πολιτικούς που τις προσδιορίζουν, το λαό που τις ψηφίζει και ως τους επαγγελματίες που τις εφαρμόζουν.

Πράγματι, οι διαλέκτες του ΕΚΑΑ, αποτελούν τον ιδανικό συνδυασμό επαγγελματιών που δραστηριοποιούνται επί του πεδίου και ακαδημαϊκών στελεχών. Από τη μία πλευρά, οι επαγγελματίες προσανατολίζουν την γνώση σε εφικτές, αποδοτικές και ρεαλιστικές επιλογές. Από την άλλη, οι ακαδημαϊκοί, ενεργοποιούν την παραγωγική και δημιουργική σκέψη, καθόσον διαθέτουν την μοναδική δυνατότητα να αναλύουν τα θέματα μέσω πολλών εναλλακτικών προοπτικών, να ρίχνουν φως σε λεπτομέρειες μη αντιληπτές από τον κοινό παρατηρητή και να διασταυρώνουν την σύγχρονη εμπειρία με τις ιστορικές μνήμες και τα διδάγματα του παρελθόντος, ώστε τελικά να προκύπτουν οι πλέον τεκμηριωμένες προτάσεις για την ανάληψη μελλοντικών δράσεων.

Στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, συμβάλλει επιπλέον η συνάρτηση της εκπαίδευσης με το γεωγραφικό παράγοντα. Η διεξαγωγή ενός σεμιναρίου π.χ. για την αντιμετώπιση του ζητήματος της παράτυπης μετανάστευσης σε νησί του ανατολικού Αιγαίου, παρέχει στους σπουδαστές την επιτόπια αντίληψη του χώρο-χρονικού πλαισίου το οποίο θα διαμορφώσει την επιχειρησιακή δράση. Επιπλέον το ΕΚΑΑ μεριμνά ώστε να διατηρείται ένα φόρουμ καθηγητών ευρύτατου διανοητικού φάσματος, προσεγγίσεων και απόψεων, καθόσον στα εκπαιδευτικά του προγράμματα συμμετέχουν στρατιωτικοί, διπλωμάτες και αξιωματούχοι τόσο από την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και από τις ΗΠΑ και τον Καναδά, ακόμα και από την Λατινική Αμερική και την Κίνα. Συνεπώς, το ΕΚΑΑ εξελίσσεται σε ένα παραγωγικό φόρουμ το οποίο απελευθερώνεται από τα στενά όρια του εκπαιδευτικού ιδρύματος, μετατρέπόμενο σε εργαλείο διπλωματίας και προώθησης των στρατηγικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Έτερο χαρακτηριστικό της προστιθέμενης αξίας της εκπαίδευσης του ΕΚΑΑ, αποτελεί η εξοικείωση των σπουδαστών με τις ευρωπαϊκές συνθήκες, τους θεσμούς, τις διαδικασίες και τις επιτελικές διεργασίες που ενεργοποιούνται για την λήψη αποφάσεως. Όπως τονίζει χαρακτηριστικά η υπεύθυνη πολιτικής της Γενικής Διευθύνσεως DEFIS και καθηγήτρια του ΕΚΑΑ Ίνγκε Κιούπενς⁷⁰, η ανάγκη της παροχής εκπαίδευσης υψηλών προδιαγραφών από το ΕΚΑΑ, μεγιστοποιείται από την σημασία που αποδίδει πλέον η Ευρωπαϊκή Ένωση στην αμυντική της στρατηγική διάσταση. Προϋπόθεση επιτυχίας του εγχειρήματος, αποτελεί η συναίσθηση του κοινού – ευρωπαϊκού χρέους, η οποία διαπερνά τα εθνικά στεγανά και προσλαμβάνει κοινή ευρωπαϊκή προοπτική. Αν και η πολιτική βούληση είναι σαφώς εκφρασμένη, ωστόσο, απαιτείται σθεναρή και σε βάθος χρόνου προσπάθεια και μακροχρόνια εκπαίδευση, ώστε να προκύψουν τα ηγετικά εκείνα στελέχη που θα διαθέτουν κοινή ευρωπαϊκή κουλτούρα θεώρησης των ζητημάτων της αμυντικής πολιτικής και στρατηγικής. Επιπλέον, η Ίνγκε Κιούπενς επεσήμανε, εκτιμώντας το ως συνεπακόλουθο της διαφάνειας και της αμεροληψίας που διακρίνει κάθε δημοκρατικό θεσμό, την πολυπλοκότητα των ευρωπαϊκών κανόνων, κανονισμών, διαδικασιών και της μεταξύ των αλληλεξάρτησης. Η πολυπλοκότητα αυτή και στην έκταση 27 διαφορετικών κρατών, προϋποθέτει σοβαρή επίγνωση των μηχανισμών διαμορφώσεως των στρατηγικών στόχων και της περαιτέρω ανάληψης και εκτέλεσης αποστολών στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ. Η συνεισφορά του ΕΚΑΑ είναι συνεπώς εξαιρετικά πολύτιμη, τόσο στην καλλιέργεια κοινής ευρωπαϊκής αντίληψης σχετικά με την διαμόρφωση των πολιτικό – στρατηγικών επιλογών όσο και στην εξοικείωση των σπουδαστών με το σύνθετο μηχανισμό λήψεως αποφάσεων για συμμετοχή σε στρατιωτικές επιχειρήσεις.

Είναι αξιοσημείωτο, ότι το ΕΚΑΑ παρέχει πολυεπίπεδη γνώση, από το τακτικό επίπεδο της επί του πεδίου διεξαγωγής των επιχειρήσεων, έως το στρατηγικό και το πολιτικό. Ωστόσο η κυρία συμβολή των δραστηριοτήτων του κολλεγίου εστιάζεται στο στρατηγικό επίπεδο. Είναι το επίπεδο στο οποίο τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω της επίγνωσης του αμοιβαίου συμφέροντος και με δεδομένη την αλληλοκατανόηση των διαφορετικών εθνικών προοπτικών, διαμορφώνουν την στρατηγική της κοινής ευρωπαϊκής προοπτικής για την αντιμετώπιση των διεθνών ζητημάτων. Το ΕΚΑΑ συγκροτεί αυτήν ακριβώς την στρατηγική κοινότητα στρατιωτικών, διπλωμάτων και αξιωματούχων, η οποία τροφοδοτούμενη από την κοινή επίγνωση του ανώτερου σκοπού που υπηρετεί, διαθέτει την ικανότητα να σκέφτεται και να πράττει συλλογικά και αποτελεσματικά.

Ενδεικτική του κυρίου προσανατολισμού του ΕΚΑΑ στο στρατηγικό επίπεδο, είναι η διαπίστωση ότι το μάθημα ορόσημό του τιτλοφορείται ως «*Παγκόσμια Στρατηγική της Ευρωπαϊκής*

⁷⁰ Κατά την εκπόνηση της διπλωματικής συνεργασίας και για την πληρέστερη κατανόηση της συνεισφοράς του ΕΚΑΑ στην ΚΠΑΑ, ελήφθη συνέντευξη από υπεύθυνη πολιτικής της Γενικής Διευθύνσεως DEFIS και καθηγήτρια του ΕΚΑΑ Ίνγκε Κιούπενς. Η Επίτροπος αποτελεί στέλεχος της Γενικής Διεύθυνσης Άμυνας, Βιομηχανίας και Διαστήματος της Επιτροπής, ενώ παράλληλα διακρίνεται για την εκτέλεση καθηγεσίας στο ΕΚΑΑ σε ζητήματα λειτουργίας και αξιοποιήσεων των ευρωπαϊκών θεσμών για την υλοποίηση της αμυντικής στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ενωσης»⁷¹. Το μάθημα αυτό υποδιαιρείται σε τέσσερις ενότητες, καθεμία από τις οποίες διεξάγεται σε διαφορετικό τόπο, ενώ επεκτείνεται στο σύνολο της διάρκειας ενός ακαδημαϊκού έτους. Η πρώτη εκπαιδευτική ενότητα διεξάγεται στις Βρυξέλλες, η δεύτερη και η τρίτη στη Γενεύη, στο ομώνυμο Κέντρο Πολιτικής και Ασφάλειας και η τέταρτη στη Βιέννη. Περαιτέρω, το ΕΚΑΑ παρέχει ένα ακόμα μάθημα υψηλότερου επιπέδου, το μάθημα «*Προηγμένης Ευρωπαϊκής Στρατηγικής*», στο οποίο οι διαλέκτες αποτελούν ανώτατα στελέχη του επαγγελματικού, πολιτικού, διπλωματικού και ακαδημαϊκού χώρου, καθώς και στελέχη της βιομηχανίας και των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Τονίζεται δε ότι η επίγνωση του κοινού ευρωπαϊκού στόχου, όπως προωθείται από το ΕΚΑΑ, δεν αποκτάται μέσω της επιβολής μίας στείρας και απόλυτης κοινής λογικής στο βαθμό που να καταργείται η πρωτοβουλία και η ελεύθερη σκέψη. Αντίθετα, η κοινή ευρωπαϊκή προοπτική θεμελιώνεται μέσω του σεβασμού κοινών αξιών και της ανάγκης υπερασπίσεώς των με τις κατάλληλες στρατηγικές επιλογές που θα διαμορφωθούν συλλογικά, από στελέχη που διακατέχονται από κοινές ανησυχίες και οράματα, επιχειρώντας να επιτύχουν κοινούς στόχους προς εξασφάλιση του αμοιβαίου συμφέροντος.

⁷¹ Biscop, Sven. 2020. «The ESDC: A Tool for Strategy-Making». *The European Security and Defence College and its contribution to the common security and defence culture: a 15 year journey*: 167.

Συμπεράσματα

Το αναθεωρημένο διεθνές περιβάλλον, κυριαρχείται από την τάση επιστροφής στις κλασσικές πολιτικές ισορροπίας ισχύος⁷², υιοθετώντας τη νέο-ρεαλιστική προσέγγιση της αποκατάστασης της σταθερότητας και της ισορροπίας στο διεθνές σύστημα μέσω της ισόρροπης κατανομής μεταξύ των ισχυρών κρατών, κυρίως των στρατιωτικών τους δυνατοτήτων⁷³. Στο περιβάλλον αυτό, τα μεμονωμένα ευρωπαϊκά κράτη αδυνατούν να αντιμετωπίσουν επαρκώς τα αναδύμενα προβλήματα, τα οποία δοκιμάζουν την αξιοπιστία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως στρατηγικού δρώντα. Οι σύγχρονες απειλές μπορούν να αντιμετωπιστούν επαρκώς μόνο συλλογικά και μέσω πολιτικών ασφαλείας ισχυρής αλληλεξάρτησης μεταξύ των κρατών⁷⁴. Οι προαναφερόμενες συνθήκες, επέβαλαν τη θέσπιση της ΚΠΑΑ, για την προώθηση συνολικά των συμφερόντων των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μία γεωπολιτική Ευρωπαϊκή Ένωση, οφείλει να διαθέτει τη δυνατότητα δράσεως ως συλλογικός μηχανισμός άμυνας και ασφάλειας, με οικείες αμυντικές δυνατότητες, προτυποποίηση των εξοπλιστικών συστημάτων και ενιαία-εναρμονισμένη αμυντική βιομηχανία⁷⁵. Στο πλαίσιο αυτό και με σκοπό την ενίσχυση της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, αναλήφθηκαν αποφασιστικές πρωτοβουλίες οι οποίες συντέλεσαν στην θέσπιση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας. Μέσω του μηχανισμού αυτού, παρέχονται οικονομικές επιδοτήσεις σε κοινοπραξίες της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, για την υποστήριξη εξοπλιστικών προγραμμάτων από την φάση της έρευνας και ως τη φάση της διαθέσεως του τελικού προϊόντος.

Ωστόσο, η αποτελεσματική εφαρμογή της ΚΕΠΠΑ, κρίνεται έμπρακτα από την ικανότητα συμμετοχής της Ένωσης σε στρατιωτικές επιχειρήσεις και αποστολές. Απαιτείται δε να γίνει κατανοητό, ότι η επιτυχής έκβαση αυτών των αποστολών και επιχειρήσεων, προϋποθέτει προσωπικό άρτια καταρτισμένο και εκπαιδευμένο τόσο σε θέματα τακτικής φύσεως και μεθοδολογίας διεξαγωγής των πολεμικών επιχειρήσεων, όσο και σε θέματα λήψεως αποφάσεως στο στρατηγικό και το πολιτικό επίπεδο.

Αυτή ακριβώς η κατανόηση, προϋποθέτει με τη σειρά της την εξασφάλιση ανώτατης παιδείας ταυτόχρονα για τον πολιτικό, διπλωματικό και στρατιωτικό προσωπικό, ώστε να επιτυγχάνεται η αμοιβαία συνεργασία κατά τις επιχειρήσεις και να προσδιορίζεται ο βέλτιστος δυνατός τρόπος της από κοινού και συνδυασμένης αντιμετώπισης των εντάσεων, των κρίσεων και των πολεμικών αντιπαραθέσεων. Η συνδυασμένη εκπαίδευση και η ανώτερη επιμόρφωση, από τα ζητήματα διεθνών σχέσεων, χειρισμού κρίσεων, δικαίου των εμπόλεμων, επιχειρησιακής σχεδιάσεως και διευθύνσεως

⁷² Jackson, R., et G. Sorensen. 2006. *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων- Η σύγχρονη συζήτηση*. 1^η έκδοση. Αθήνα: Gutenberg. σελ. 415-422.

⁷³ David, C.-P. (2006). *La guerre et la paix: Approches contemporaines de la sécurité et de la stratégie* (2e éd. revue et augmentée). Presses de Sciences po.

⁷⁴ David, C.-P., & Roche, J.-J. (2002). *Théories de la sécurité: Définitions, approches et concepts de la sécurité internationale*. Montchrestien, σελ. 117

⁷⁵ Heywood, A. *Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή*. Αθήνα: Κριτική. σελ. 802-805.

των στρατιωτικών επιχειρήσεων, έως και τα τεχνικά ή τακτικά ζητήματα επί του πεδίου, διαμορφώνουν το εχέγγυο της αποδοτικής και πολυεπίπεδης διαχείρισης της στρατιωτικής δράσης. Πράγματι, η διεξαγωγή επιχειρήσεων στο σύγχρονο πεδίο μάχης απαιτεί τη διαχείριση σύνθετων ζητημάτων σε πολιτικό, στρατηγικό, επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο ταυτόχρονα.

Η κατανόηση των προαναφερόμενων απαιτήσεων, έχει οδηγήσει τα κράτη στην σύσταση σχολών επιμόρφωσης στελεχών που πλαισιώνουν το στρατιωτικό, το πολιτικό, το διπλωματικό, τον θεσμικό παράγοντα και τον παράγοντα ασφαλείας, από τα τακτικά σχολεία ως τις ανώτερες σχολές πολέμου, τις σχολές εθνικής ασφάλειας και τις σχολές εθνικής άμυνας. Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το ΕΚΑΑ, καλείται ακριβώς να καλύψει αυτή την απαίτηση της εκπαίδευσης και επιμόρφωσης του προσωπικού που συμμετέχει στην οργάνωση και διαχείριση αποστολών στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ.

Το ΕΚΑΑ είναι οργανωμένο με τη μορφή ενός δικτύου το οποίο απαρτίζεται από ινστιτούτα, ακαδημίες και πανεπιστήμια, τα οποία επεξεργάζονται ζητήματα πολιτικής, άμυνας και ασφαλείας. Παρεπόμενο της εκπαίδευσής του, είναι η δημιουργία ενός δικτύου στελεχών που διαθέτουν αμοιβαία κατανόηση για την σημασία των ζητημάτων της ΚΠΑΑ. Το ΕΚΑΑ μεριμνά ώστε αυτό το δίκτυο να συγκροτείται από σπουδαστές του πλήρους φάσματος των στελεχών που δραστηριοποιούνται στην πολιτικο-στρατηγική λήψη αποφάσεων, δηλαδή από θεσμικά στελέχη της Ένωσης, πολιτικό προσωπικό, στρατιωτικό, διπλωματικό, προσωπικό των σωμάτων ασφαλείας και εξειδικευμένο πολιτικό προσωπικό του επιχειρηματικού και βιομηχανικού παράγοντα. Συνεπώς, το ΕΚΑΑ διαμορφώνει το κριτήριο αναφοράς της επάρκειας της κοινής και διαλειτουργικής ευρωπαϊκής γλώσσας, σε ό,τι αφορά στις γνώσεις, τις αρμοδιότητες, την αυτόνομη στρατηγική σκέψη και την υπευθυνότητα που απαιτούνται από ένα στέλεχος, στρατιωτικό η πολιτικό, για να δρα αποτελεσματικά στο επιχειρησιακό περιβάλλον του μέλλοντος, στο οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση θα κληθεί να αξιοποιήσει την πλήρη κλίμακα των στρατιωτικών της δυνατοτήτων.

Η περαιτέρω εμβάθυνση της κοινής ευρωπαϊκής στρατηγικής κουλτούρας, θα μπορούσε να επιτευχθεί με τη δημιουργία κύκλου σπουδών με τίτλο Ευρωπαϊκή Σχολή Πολέμου⁷⁶, υπό την αιγίδα του ΕΚΑΑ. Μία τέτοια πρωτοβουλία θα πλαισιώνει την μακρά παράδοση των εθνικών ευρωπαϊκών σχολείων πολέμου, ενισχύοντας την με την ευρωπαϊκή στρατηγική διάσταση. Όπως υποστηρίζει ο Ζαν-Μαρκ Βιζιλάν, η ίδρυση Ευρωπαϊκής Σχολής Πολέμου, καθιστώντας πιο αποτελεσματική την εκπαίδευση της μελλοντικής στρατιωτικής ευρωπαϊκής ηγεσίας, θα αποτελέσει ένα πραγματικά ουσιαστικό βήμα και μία νέα προσέγγιση, ταυτόχρονα καινοτόμο και φιλόδοξη, στην ενίσχυση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος⁷⁷.

⁷⁶ Paile-Calvo, Sylvain. « Stagiaires et stratèges : Une fenêtre sur la culture stratégique européenne ». *Tribune* (1328): 5, σελ.5.

⁷⁷ Vigilant, J.-M. (2021). «La création d'une école de guerre européenne permettrait de développer une stratégie militaire indispensable en Europe». *LE FIGARO*.

Στο ίδιο πνεύμα, ακόμα δραστικότερη πρωτοβουλία θα αποτελούσε, μετά από κατάλληλη τροποποίηση του άρθρου 28 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η μετατροπή του ΕΚΑΑ σε κοινή «Ακαδημία Ανωτάτων Στρατιωτικών Σπουδών Ευρωπαϊκής Άμυνας και Ασφάλειας»⁷⁸. Σε κάθε περίπτωση και για την ενίσχυση της ακαδημαϊκής του δραστηριότητας, το ΕΚΑΑ θα πρέπει να μετατραπεί σε εκπαιδευτικό φορέα πλήρως αυτοδιοικούμενο, εποπτευόμενο και επιχορηγούμενο από την Επιτροπή, με ένα κορμό οικείου-μόνιμου ακαδημαϊκού προσωπικού και υποκείμενο πλήρως στους νόμους που διέπουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

⁷⁸ Ντάλης, Σ., et Π. Τσάκωνας. *Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας σε Σταυροδρόμο*. 1^η έκδοση. Αθήνα: Σιδέρης, Σελ. 192-193.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α»

Πρωτοβουλίες για Ενίσχυση της ΚΠΑΑ έως το 2016

Κατά την περίοδο πριν το 2016, ορόσημο αποτέλεσε η Συνθήκη της Λισσαβόνας. Παρακάτω περιγράφονται οι σχετικές πρωτοβουλίες προ και μετά της Συνθήκης.

1. Πρωτοβουλίες Ισχυροποίησης της ΚΠΑΑ πριν τη Συνθήκη της Λισσαβόνας

Η ανάγκη της διαμόρφωσης κοινής εξωτερικής πολιτικής άμυνας και ασφάλειας δεν υπήρξε αυτονόητη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά διαμορφώθηκε μέσω της ωριμότερης προσέγγισης των απαιτούμενων στρατηγικών επιλογών, σε συνδυασμό με την ανάγκη ουσιαστικής αντιμετώπισης των προβλημάτων ασφαλείας που ανέκυψαν στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον. Πράγματι, οι ιδρυτικές συνθήκες της Ρώμης δεν προλαμβάνουν την όποια αναφορά στην ΚΕΠΠΑ, σε μία εποχή που αντίστοιχα θέματα νοούνταν ως αποκλειστική αρμοδιότητα του ΝΑΤΟ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το πρώτο ορόσημο που καταδεικνύει την ενίσχυση του ενδιαφέροντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα ζητήματα άμυνας και ασφάλειας, αποτελεί η Συνθήκη του Μάαστριχτ⁷⁹. Σύμφωνα με τη συνθήκη αυτή, η Ευρωπαϊκή Ένωση εδράζεται σε τρεις πυλώνες: Ο πρώτος πυλώνας αφορά στην ευρωπαϊκή κοινότητα, η οποία οφείλει να διασφαλίζει την ομαλή λειτουργία της κοινής αγοράς. Ο δεύτερος πυλώνας, αφορά στην κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) και αναφέρεται στην υποστήριξή της μέσω της αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών. Ο τρίτος πυλώνας, αναφέρεται στους τομείς της δικαιοσύνης και των εξωτερικών υποθέσεων. Συνεπώς, ο πρώτος πυλώνας εστιάζεται στην οικονομία, ο δεύτερος στην άμυνα και την ασφάλεια και ο τρίτος στη δικαιοσύνη. Η έννοια της ασφάλειας στο δεύτερο πυλώνα, σχετίζεται με την εξωτερική ασφάλεια, δηλαδή πρακτικά αναφέρεται στην άμυνα. Σχετικά με τον τρίτο πυλώνα, αυτός αναφερόταν στις πολιτικές που σχετίζονταν με την παροχή ασύλου και τη μετανάστευση, με την δικαστική και την τελωνειακή συνεργασία, με την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και της διεθνούς διαφθοράς, με την αστυνομική συνεργασία και την συνεργασία των υπηρεσιών πληροφοριών.

Μετέπειτα, στη Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997, διατυπώνεται η ανάγκη μίας «περιοχής ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης». Η συνθήκη αυτή αναδιαμόρφωσε την ΚΕΠΠΑ προσδίδοντάς της περισσότερο υπερεθνικό χαρακτήρα καθόσον με αυτήν θεσμοθετήθηκαν οι αποστολές παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας, πρόληψης των ενόπλων συγκρούσεων, αποκατάστασης της ειρήνης, διασώσεως και αφοπλισμού, υπό τον όρο «Αποστολές Petersberg». Επιπλέον, καθορίστηκε το αξίωμα

⁷⁹ Η συνθήκη αυτή υπεγράφη στις 7 Φεβρουαρίου του 1992 ενώ τέθηκε σε ισχύ από την 1^η Νοέμβριου του 1993. Η συνθήκη σηματοδοτεί την μετάβαση από την αποκλειστική θεώρηση της Ένωσης ως οικονομικής φύσεως, σε ευρύτερη θεώρηση που συμπεριλαμβάνει την πολιτική της διάσταση.

του Υπατου Εκπροσώπου της ΚΕΠΠΑ, στον οποίο αποδόθηκε ικανός αριθμός αρμοδιοτήτων. Παράλληλα, συγκροτήθηκε η η Μονάδα Σχεδιασμού και Έγκαιρης Προειδοποίησης, με σκοπό την προαγωγή των στρατηγικών στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που σχετίζονταν με την ΚΕΠΠΑ. Τέλος, θεσπίστηκε ο μηχανισμός εποικοδομητικής αποχής. Σύμφωνα με αυτόν, εάν ένα κράτος επιθυμούσε τη μη εφαρμογή σε αυτό αποφάσεων σχετικών με την ΚΕΠΠΑ, διέθετε τη δυνατότητα αντί να κάνει χρήση του δικαιώματος της αρνησικυρίας κωλυσιεργώντας τις διαδικασίες, να δηλώσει "εποικοδομητική αποχή" και μετέπειτα να αποσυρθεί από την ψηφοφορία.

Στα έτη που ακολούθησαν διαπιστώθηκε η ανάγκη να καλυφθούν εγγενείς αδυναμίες της Ένωσης στην ανάληψη επιχειρησιακής δράσεως στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας. Αποτέλεσμα των διεργασιών που ακολούθησαν κατά τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι το 1999, οδήγησαν στη θέσπιση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφαλείας και Άμυνας (ΕΠΑΑ), η οποία έκτοτε αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ΚΕΠΠΑ. Το μετέπειτα Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας, τον Ιούνιο του 1999, επικεντρώθηκε στην ενίσχυση της ΚΕΠΠΑ, αναφορικά με την ανάγκη συμμετοχής σε αποστολές διαχείρισης κρίσεων, επισημαίνοντας χαρακτηριστικά ότι: «... προτιθέμεθα να δώσουμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα αναγκαία μέσα και το δυναμικό για να αναλάβει τις ευθύνες της για μια κοινή ευρωπαϊκή πολιτική ασφάλειας και άμυνας». Επιπλέον, διατυπώθηκε η ανάγκη ότι «...η Ένωση πρέπει να έχει την ικανότητα αυτόνομης δράσης, στηριζόμενη σε αξιόπιστες στρατιωτικές δυνάμεις, τα μέσα για τη λήψη απόφασης χρησιμοποίησής τους και την απαιτούμενη προς τούτο ετοιμότητα, ώστε να αντιδρά στις διεθνείς κρίσεις, με την επιφύλαξη των δράσεων του ΝΑΤΟ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα αυξήσει με τον τρόπο αυτό την ικανότητά της να συμβάλλει στη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια σύμφωνα με τις αρχές του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών». Άλλη σημαντική απόφαση που ελήφθη στην Κολωνία ήταν η μεταφορά των επιχειρησιακών αρμοδιοτήτων της ΔΕΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ⁸⁰. Η Σύνοδος Κορυφής του Ελσίνκι, η οποία έλαβε χώρα τον επόμενο Δεκέμβριο, συμπεριελάμβανε λεπτομερή αναφορά αναφορά στην ΕΠΑΑ και ειδικότερα στην ανάγκη διάθεσης, από την Ευρωπαϊκή Ένωση, της δυνατότητας διαχείρισης κρίσεων τόσο με στρατιωτικά όσο και με μη στρατιωτικά μέσα⁸¹. Ταυτόχρονα, η δημιουργία Ευρωπαϊκής Δύναμης Ταχείας Αντίδρασης, για την εκτέλεση αποστολών τύπου Πέτερσμεργκ, καθορίστηκε ως Κύριος Στόχος (Headline Goal).

Μετέπειτα, το κείμενο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, το έτος 2003, αναφερόταν στην ισχυρή αλληλεξάρτηση της εσωτερικής και εξωτερικής ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο αντιμετώπισης της διεθνούς τρομοκρατίας, του οργανωμένου εγκλήματος και των περιφερειακών συγκρούσεων. Χαρακτηριστικά διατυπώθηκε ότι «Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, μακρινές απειλές μπορεί να προκαλούν την ίδια ανησυχία με εγγύτερες απειλές»⁸².

⁸⁰ Κουλουμπής, Θ., Σ. Ντάλης, Β. Θεοδωρόπουλος, Π. Ιωακειμίδης, 1999. *Το ΝΑΤΟ και η Ευρωπαϊκή Άμυνα*. 1^η έκδοση. Αθήνα: Σιδέρης, σελ.157-164.

⁸¹ Ντάλης, Σ., et Π. Τσάκωνας, *Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας σε Σταυροδρόμι*. 1^η έκδοση. Αθήνα: Σιδέρης, σελ.183-191.

⁸² Council of the European Union: General Secretariat. (2003). *A secure Europe in a better world. European Security Strategy, Brussels, 12 December 2003* [News, Report].

Το 2003 ήταν το έτος που ξεκίνησε η ανάληψη από την Ευρωπαϊκή Ένωση επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων στο πλαίσιο της ΕΠΑΑ, ενώ εντός του δευτέρου εξαμήνου του ίδιου έτους εγκρίθηκε το κείμενο για την Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας (ΕΣΑ), που αποτελεί τη βάση της ανάπτυξης της ΚΕΠΠΑ και της ΕΠΑΑ και καθορίζει τις απειλές, τους στρατηγικούς αντικειμενικούς σκοπούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τους τρόπους υλοποίησής τους.

Από το 2004 η Ευρωπαϊκή Ένωση εισήλθε σε νέα φάση της διαδικασίας ανάπτυξης στρατιωτικών δυνατοτήτων για τη διαχείριση κρίσεων, αναλαμβάνοντας νέες πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση αυτή, όπως ο Κύριος Στόχος 2010 (Headline Goal 2010), τα Συγκροτήματα Μάχης (Battlegroups), ενώ η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (EDA) προσέδωσε νέα διάσταση στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών αμυντικών δυνατοτήτων.

Στη συνέχεια, κατά την Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας του 2010, η προσπέλαση των θεσμικών φραγμών ανάμεσα στους διάφορους ευρωπαϊκούς θεσμούς και υπηρεσίες, τέθηκε ως στόχος εσωτερικής ασφαλείας⁸³.

2. Η Εξέλιξη της ΚΠΑΑ μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας

Αν και η Συνθήκη της Λισαβόνας υπερθεματίζει την αυξημένη σημασία της ΚΠΑΑ, εντούτοις, οι κυριότερες εξελίξεις που προέβλεψε, θα μπορούσαν να είχαν ολοκληρωθεί στο πλαίσιο παλαιότερων συνθηκών. Με τη Συνθήκη της Λισαβόνας η ΕΠΑΑ μετονομάστηκε σε ΚΠΑΑ δηλαδή σε Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας, αποτελώντας πλέον το βραχίονα της Ένωσης για την αποτελεσματική και ανεξάρτητη διαχείριση των κρίσεων, με χρήση οικείων δυνατοτήτων.

Με τη Συνθήκη αυτή, οι αντικειμενικοί στόχοι της ΚΠΑΑ αποσαφηνίζονται, μέσω της βελτίωσης των δομών και των μηχανισμών λήψης αποφάσεων, της αύξησης της διαύγειας και της δημοκρατικής νομιμότητας των διαδικασιών και των λειτουργιών των θεσμικών οργάνων και γενικότερα της ενδυνάμωσης της δράσης της Ένωσης εκτός των συνόρων της. Η Ένωση διατυπώνει πλέον το ζωηρό ενδιαφέρον της για την αποκατάσταση της σταθερότητας σε περιοχές ενδιαφέροντός της, επιδιώκοντας την πρόσκτηση δυνατοτήτων πρόληψης και διαχείρισης κρίσεων, καθώς και ανασυγκρότησης των πληγέντων περιοχών μετά την αποκατάσταση της ομαλότητας.

Βασικοί στόχοι που ορίζουν και την αποστολή της ΚΠΑΑ⁸⁴ είναι η διασφάλιση της διατήρησης της ειρήνης, η πρόληψη των συγκρούσεων και η ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας. Η ΚΠΑΑ εξασφαλίζει στην Ένωση επιχειρησιακή ικανότητα με χρήση στρατιωτικών και μη μέσων, για την εκτέλεση αποστολών εκτός των συνόρων της, με σκοπό τη διατήρηση της ειρήνης, την πρόληψη των ενόπλων συγκρούσεων και την ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας, σύμφωνα με τις αρχές του

⁸³ *Internal security strategy for the European Union: Towards a European security model.* (2010). Publications Office of the European Union.

⁸⁴ ΑΠΟΦΑΣΗ (ΚΕΠΠΑ) 2016/2382 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 21^{ης} Δεκεμβρίου 2016, Άρθρο 3.

Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Οι αποστολές του τύπου αυτού (γνωστές και ως «αποστολές Πέτερσπεργκ») περιλαμβάνουν κοινές δράσεις αφοπλισμού, μεταφοράς και διανομής ανθρωπιστικών αποστολών, αποστολών διάσωσης, αποστολών πρόληψης των συγκρούσεων και διατήρησης ή αποκατάστασης της ειρήνης, καθώς και οι επιχειρήσεις σταθεροποίησης και ανασυγκρότησης μετά την επαναφορά στην ομαλότητα.

Στο πλαίσιο υλοποίησης της ΚΠΑΑ, τα κράτη μέλη θέτουν στη διάθεση της Ένωσης στρατιωτικές και μη δυνάμεις και μέσα, προκειμένου να συμβάλλουν σε σαφείς πολιτικούς και στρατηγικούς στόχους, όπως αυτοί καθορίζονται από το Συμβούλιο. Στο πλαίσιο ανάληψης των προαναφερόμενων δράσεων, το Συμβούλιο έχει δημιουργήσει τον μηχανισμό «Αθηνά», ο οποίος λειτουργεί ως μέσο χρηματοδότησής των. Το Συμβούλιο μπορεί να αναθέσει την εκτέλεση μίας αποστολής, σε ομάδα κρατών-μελών τα οποία αφενός το επιθυμούν, αφετέρου διαθέτουν τις αναγκαίες προς τούτο δυνάμεις και δυνατότητες, για να φέρουν εις πέρας την αποστολή. Ο τρόπος της διαχείρισης της κρίσεως και η μεθοδολογία εκτέλεσης της αποστολής, αποφασίζονται από τα εν λόγω κράτη μέλη σε συνεργασία με τον Ύπατο Εκπρόσωπο της Ένωσης για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας.

Επιπλέον, η Συνθήκη της Λισσαβόνας παρέχει βελτιωμένη διατύπωση της ρήτρας αμοιβαίας αμυντικής συνδρομής⁸⁵, η οποία αναφέρεται στην υποχρέωση των κρατών μελών να συνδράμουν ένα κράτος μέλος στην περίπτωση που αυτό δεχθεί στο έδαφός του ένοπλη επίθεση, καθώς και της ρήτρας αλληλεγγύης⁸⁶, σε περίπτωση εκδήλωσης τρομοκρατικής επίθεσης ή εμφάνισης φυσικής - ανθρωπογενούς καταστροφής. Περαιτέρω, στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθορίζεται το πλαίσιο της διαρθρωμένης συνεργασίας (PESCO)⁸⁷, η οποία αφορά στην ενισχυμένη στρατιωτική συνεργασία για την επίτευξη υψηλότερων στρατιωτικών δυνατοτήτων από κράτη – μέλη που αποδέχονται περισσότερες δεσμευτικές υποχρεώσεις για την εκτέλεση πλέον απαιτητικών αποστολών.

Τα νέα θεσμικά όργανα της ΚΠΑΑ⁸⁸ υπάγονται σε δύο κατηγορίες: Στα κύρια όργανα και σε όργανα πολιτικής και στρατιωτικής φύσεως. Τα πρώτα, συνθέτουν ο Ύπατος Εκπρόσωπος της Ένωσης, Υπεύθυνος για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Ακολούθως στα όργανα πολιτικής και στρατιωτικής φύσεως κατατάσσονται η Μόνιμη Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας, Η Ευρωπαϊκή Στρατιωτική Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Στρατιωτικό Επιτελείο, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, το Ευρωπαϊκό Κολλέγιο Ασφάλειας και Άμυνας, καθώς και η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (EYED). Οι οργανισμοί και οι αρμοδιότητές τους περιγράφονται στο Παράρτημα «Γ».

Μετά τη Συνθήκη στη Λισσαβόνα, κομβικό σημείο στην ενίσχυση της ΚΠΑΑ αποτέλεσε η έγκριση στις 24 Ιουλίου 2013 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κειμένου σχετικού με αυτήν, το οποίο

⁸⁵ Άρθρο 42 παρ. 7 Συνθήκης της Λισσαβόνας

⁸⁶ Άρθρο 222 παρ. 3 Συνθήκης της Λισσαβόνας

⁸⁷ Άρθρο 46 Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση παρ. 1

⁸⁸ Ασδεράκη, Δρ Φωτεινή. « Οι θεσμικές αλλαγές μετά τη Συνθήκη της Λισσαβόνας » σελ. 60-62

τιτλοφορήθηκε ως “*Towards a more competitive and efficient defence and security sector*”. Το κείμενο περιείχε σαφείς προτάσεις για την υποστήριξη της εσωτερικής ευρωπαϊκής αγοράς και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας. Στο πλαίσιο αυτό, αναθεωρείται και ισχυροποιείται ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (ΕΟΑ) όπως αναφέρεται στο Παράρτημα «Γ»⁸⁹.

Περαιτέρω, στις 21 Νοεμβρίου 2013 η Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ενέκρινε με συντριπτική πλειοψηφία έκθεση της αρμόδιας επιτροπής με τίτλο «Η υλοποίηση της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας»⁹⁰. Εισηγήτρια της εκθέσεως ήταν η Ελληνίδα Ευρωβουλευτής Μαριλένα Κοππά. Η Έκθεση αυτή προωθούσε την αναθεώρηση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας, με σκοπό την απόκτηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση της δυνατότητας να ανταποκριθεί επαρκώς στις μελλοντικές προκλήσεις του παγκόσμιου στρατηγικού περιβάλλοντος⁹¹. Στη συνέχεια, η Σύνοδος Κορυφής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στις 19-20 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους, υπήρξε η πρώτη που περιείχε θεματική διαβούλευση σχετική με την άμυνα, προσδιορίζοντας κύριες δράσεις για ισχυρότερη συνεργασία

⁸⁹ « Mission ». *European Defence Agency*. <https://eda.europa.eu/who-we-are/Missionandfunctions>.

⁹⁰ “The implementation of the Common Security and Defence Policy”

⁹¹ Κοππά, Μαριλένα. 2017. *Η Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας. Η Ιστορία, οι Θεσμοί, οι Στρατηγικές*. 1η έκδοση. Αθήνα: Πατάκης, σελ. 15-17.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «B»

Εργαλεία Ισχυροποίησης της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Βιομηχανίας

1. Σχέδιο Ανάπτυξης Δυνατοτήτων (CDP)

Με το σχέδιο αυτό, τα κράτη-μέλη εντοπίζουν τις απαραίτητες στρατιωτικές δυνατότητες που πρέπει να διαθέτουν για να επιτύχουν την επιθυμητή επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί ο προσδιορισμός των ελλείψεων δυνατοτήτων, δηλαδή των τομέων εκείνων όπου η επιχειρησιακή στρατιωτική δεινότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης εμφανίζει σοβαρές ελλείψεις. Οι ελλείψεις αυτές σχετίζονται τόσο με τη μεταβλητότητα των πολεμικών συγκρούσεων και του περιβάλλοντος ασφαλείας ανά περίοδο, όσο και με τις ευκαιρίες που αποδεικνύονται από την τεχνολογική καινοτομία στην τεχνολογία των αμυντικών συστημάτων. Οι απαιτούμενες δυνατότητες προσδιορίζονται τόσο σε βραχυχρόνιο όσο και σε μακροχρόνιο ορίζοντα. Η επιδίωξη είναι η σύγκλιση των αντίστοιχων προγραμμάτων των κρατών-μελών σε κοινή-ευρωπαϊκή προσπάθεια πρόσκτησης δυνατοτήτων, με αμοιβαίο όφελος για το μέγιστο δυνατό αριθμό κρατών-μελών.

2. Συντονισμένη Ετήσια Επανεξέταση στον Τομέα της Άμυνας (CARD)

Το εργαλείο αυτό, πρακτικά συνιστά απολογισμό του εγχειρήματος της πρόσκτησης κοινών αμυντικών δυνατοτήτων από τα κράτη-μέλη. Αποτελεί δε, ετήσια ανασκόπηση προόδου στη θέσπιση κοινών αμυντικών συνεργασιών. Κατά την ανασκόπηση αυτή, εντοπίζονται τόσο οι επιτυχείς ενέργειες που απέδωσαν στην πρόσκτηση νέων δυνατοτήτων, όσο και οι αστοχίες στην επίτευξη των στόχων, ώστε να αναληφθούν διορθωτικές ενέργειες. Επιπλέον, αναδεικνύονται νέες ευκαιρίες για επαύξηση της αμυντικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών, στο μεγαλύτερο δυνατό εύρος.

3. Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία (PESCO)

Το εργαλείο αυτό συντονίζει, εναρμονίζει και δρομολογεί τις διαδικασίες της ενισχυμένης αμυντικής συνεργασίας, μεταξύ κρατών-μελών προδιατεθειμένων για ισχυρότερη δέσμευση ως προς την τήρηση κοινής γραμμής στην ΚΕΠΠΑ. Απόρροια της ενισχυμένης αυτής συνεργασίας αποτελεί η θέσπιση προγραμμάτων παραγωγής νέων οπλικών συστημάτων, σε συνεργατική βάση. Παράδειγμα αποτελεί το πρόγραμμα παραγωγής ευρω-κορβέτας, στο οποίο συμμετέχουν η Ιταλία (συντονιστής), η Γαλλία, η Ισπανία, η Ελλάδα και η Πορτογαλία. Τα προγράμματα ελέγχονται σχολαστικά ως προς την

αποδοτικότητα τους, την τήρηση του χρονοδιαγράμματος και την αποτελεσματικότητά τους ως προς την απόκτηση των επιθυμητών δυνατοτήτων.

4. Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας (EDF)

Το ταμείο αυτό αποτελεί εξαιρετικά σημαντική καινοτομία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς επιτρέπει την απευθείας χρηματοδότηση εξοπλιστικών προγραμμάτων. Δηλαδή, το κονδύλι αυτό είναι προκαθορισμένο και ακολουθεί η κατάταμσή του στα επιμέρους αμυντικά προγράμματα που θα ακολουθήσουν, χωρίς να αναμένεται η βηματιστική οικονομική συνεισφορά των κρατών-μελών. Για το λόγο αυτό, θεωρείται το κατεξοχήν τεκμήριο της αποφασιστικότητας των κρατών-μελών να συμβάλλουν δυναμικά στην ΚΠΑΑ. Το κονδύλι αυτό αξιοποιείται τόσο σε προγράμματα απόκτησης νέων συστημάτων, όσο και σε προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης. Μέσω του Ταμείου δίδεται έμφαση αφενός στην αειφόρο καινοτομία αναβαθμίσεως ήδη καταξιωμένων λύσεων και συνδυασμού των, όσο και στην έρευνα για την πρόσκτηση επαναστατικής – ρηζικέλευθης καινοτομίας, ικανής να αναδιαμορφώσει ριζικά την τεχνολογική προσέγγιση των αμυντικών εξοπλισμών.

Η διαχείριση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας έχει ανατεθεί στη νέο-συσταθείσα Γενική Διεύθυνση Αμυντικής Βιομηχανίας και Διαστήματος⁹². Η αποτελεσματική διαχείριση του Ταμείου από τη Γενική Διεύθυνση DEFIS την αποσκοπεί στην ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Αμυντικής και Τεχνολογικής Βάσεως, με σκοπό την ανάδειξη μίας πλέον ανταγωνιστικής και συνεργατικής ευρωπαϊκής βιομηχανίας και κατ' επέκταση τη συμβολή στην ενίσχυση της στρατηγικής αυτονομίας της Ένωσης. Από πρακτικής πλευράς, η Γενική Διεύθυνση DEFIS διαχειρίζεται, αξιολογεί, γνωμοδοτεί και χρηματοδοτεί ένα ευρύτατο φάσμα εξοπλιστικών προγραμμάτων, που ανατίθενται σε κοινοπραξίες ευρωπαϊκών εταιρειών, στην πλήρη έκταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο σύνολο των προϊόντων της αμυντικής βιομηχανίας. Η μέχρι σήμερα δράση της θεωρείται απόλυτα επιτυχής, με εγγυημένα αποτελέσματα σε βάθος χρόνου. Για την ώρα, έχουν ανατεθεί 36 διαφορετικά εξοπλιστικά προγράμματα (τα τελευταία 2 έτη) με συμμετοχή των κορυφαίων παραγόντων της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Ο αριθμός αυτός θα υπερδιπλασιαστεί τα επόμενα έτη. Επιπλέον, αμείβεται με ισχυρότερη επιχορήγηση η συμμετοχή μικρομεσαίων επιχειρήσεων και επιχειρήσεων μέσης κεφαλαιοποιήσεως. Επιπλέον, η ευρεία αποδοχή του προγράμματος αποδεικνύεται από την καταξιωμένη πλέον πρακτική της αρχικής σύστασης κοινοπραξιών αρχικά για την εκτέλεση ενός πρώτου προγράμματος μελετών και γενικής σχεδιάσεως ενός συστήματος, ακολουθούμενης από έτερο πρόγραμμα – συνέχεια του πρώτου, που επεκτείνεται στην πλήρη σχεδίαση έως και την παραγωγή του τελικού προϊόντος. Συνεπώς, υφίσταται μία διαρκής και κυκλικά επαναλαμβανόμενη ανάμειξη των ευρωπαϊκών εταιρειών αμυντικού εξοπλισμού, σε μία πρακτικά συνεχή διαδικασία άντλησης επιχορηγήσεων για την εκτέλεση προγραμμάτων σχεδίασης και παραγωγής αμυντικού εξοπλισμού.

⁹² Defence Industry and Space : DEFIS)

Είναι δεδομένο ότι η συμμετοχή στα προγράμματα αυτά μπορεί να αποβεί εξαιρετικά επωφελής για την ελληνική αμυντική βιομηχανία και αποτελεί ιδανική προς εκμετάλλευση ευκαιρία, διότι παρέχει ισχυρή χρηματοδότηση για έρευνα και ανάπτυξη σε περίοδο δυσχερούς οικονομικής συγκυρίας, μέσω της ευκαιρία συμμετοχής σε ένα κοινό ευρωπαϊκό οικοσύστημα το οποίο εγγυάται διαρκή έρευνα-ανάπτυξη και επένδυση στην καινοτομία, απόκτηση κοινής τεχνογνωσίας για τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις με προοπτικές αλματώδους εξέλιξως και αναβαθμίσεώς τους. Παράλληλα, η πρωτοβουλία παράσχει ασφάλεια εφοδιαστικής αλυσίδας καθώς και κρίσιμα επιχειρησιακά μέσα και εξοπλισμό με ιδιαίτερα χαμηλό κόστος. Πολύ σημαντικές εξάλλου είναι και οι κοινωνικές της προεκτάσεις, διότι παρέχεται η δυνατότητα δραστηκής αύξησης των θέσεων εργασίας στην ελληνική αμυντική βιομηχανία, ενώ συγκροτείται ένα ιδανικό συνεργατικό περιβάλλον κορυφαίων εταιρειών για την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και περαιτέρω συνεργασίες.

Από ελληνικής πλευράς, είναι σημαντικό να μη χαθεί η ευκαιρία αξιοποίησης των ελληνικών εταιρειών για την ανάπτυξη υψηλής στρατιωτικής τεχνολογίας. Επιπλέον, αν και η χώρα μας έχει δαπανήσει σημαντικά ποσά για την προμήθεια οπλικών συστημάτων και μέσων, δεν έχει φροντίσει να αναπτύξει τις δομές εκείνες που θα της επιτρέψουν την οικεία παραγωγή αμυντικού υλικού, ώστε να αποκτήσει τη στοιχειωδώς απαιτούμενη επιχειρησιακή, τεχνική και εφοδιαστική αυτάρκεια και να απαλλαγεί από τις ισχυρές εξαρτήσεις των ξένων προμηθευτών⁹³. Ιδιαίτερα μία εποχή που η παρατεταμένη οικονομική κρίση εξακολουθεί να επιβάλλει την καταστρεπτική για τις ένοπλες δυνάμεις συρρίκνωση του αμυντικού προϋπολογισμού, η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει να προωθήσει τη μέγιστη δυνατή συμμετοχή των ελληνικών εταιρειών στα προγράμματα χρηματοδότησης έρευνας και ανάπτυξης του ΕΤΑ, ώστε αφενός να εξασφαλίσει τη διάθεση καινοτόμων δυνατοτήτων στρατιωτικής δράσεως, αφετέρου να δημιουργήσει μία σημαντική πηγή καινοτομίας στον ιδιωτικό τομέα⁹⁴.

⁹³ Πιτσιώλης, Γ., Αναστασάκης, Ι., Πετρίδης, Δ., & Μανομενίδης, Ι. (2021). *Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια ως Ζήτημα Υψηλής Προτεραιότητας*. Σύνδεσμος Αποφοίτων Σχολής Ικάρων ΙΚΑΡΟΣ.

⁹⁴ Μπαρζούκας, Γ. (2018, March 28). Οι ευρωπαϊκοί μηχανισμοί άμυνας και η Ελλάδα. *E-Αμυνα*.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Γ»

Νέα Θεσμικά Όργανα της ΚΠΑΑ

1. Μόνιμη Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ)

Συγκροτείται από τους Πρέσβεις των χωρών μελών. Είναι αρμόδια ταυτόχρονα για την ΚΕΠΠΑ και για την ΚΠΑΑ. Παρακολουθεί τη διεθνή κατάσταση στους τομείς υπαγωγής της ΚΕΠΠΑ, γνωμοδοτώντας και προβάλλοντας εισηγήσεις στο Συμβούλιο και τον Ύπατο Εκπρόσωπο. Παράλληλα, είναι υπεύθυνη για τον πολιτικό έλεγχο και την στρατηγική διεύθυνση των επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων, καθώς και για την ανάληψη προς τούτο αποφάσεων. Ο ρόλος και η σύνθεσή της προβλέπονται στο άρθρο 38 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

2. Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (ΕΟΑ)

Ο ΕΟΑ ιδρύθηκε το 2004. ΣΕ αυτόν συμμετέχουν όλα τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πλην της Δανίας. Σκοπός του ΕΟΑ είναι η παροχή συνδρομής στα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για βελτίωση των δυνατοτήτων τους στον τομέα της άμυνας. Επιδιώκει δε ιδιαίτερα, την ανάπτυξη κοινών αμυντικών δυνατοτήτων μέσω συνεργασιών μεταξύ των κρατών – μελών. Τον Μάιο του 2017 τα κράτη-μέλη συμφώνησαν στη διεύρυνση της αποστολής του ΕΟΑ, η οποία πλέον συμπεριλαμβάνει τα ακόλουθα τρία έργα:

- Ανάπτυξη των αμυντικών δυνατοτήτων και της στρατιωτικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Δραστηριοποίηση της έρευνας και τεχνολογίας στον τομέα της άμυνας και ενίσχυση της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας.
- Δραστηριότητα ως φορέας διευκόλυνσης και διαμεσολαβητής στις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3. Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης

Από την 1^η Ιανουαρίου 2011 και υπό την αιγίδα του Ύπατου Εκπρόσωπου για την Εξωτερική Πολιτική και Ασφάλεια, λειτουργεί ως οιοное Υπουργείο Εξωτερικών της Ένωσης, υλοποιώντας την ΚΕΠΠΑ, παράλληλα με άλλα θέματα που αφορούν στην εξωτερική πολιτική διάσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο έργο της αυτό, συνεπικουρείται από την Επιτροπή Μη Στρατιωτικής Διαχείρισης Κρίσεων (CIVCOM), την Πολιτικο-Στρατιωτική Ομάδα (PMG), τη Στρατιωτική Επιτροπή (ΣΕΕΕ) και το Στρατιωτικό Επιτελείο (EUMS).

4. Στρατιωτική Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΕΕΕ)

Συγκροτείται από τους Αρχηγούς των γενικών επιτελείων των κρατών- μελών ή από τους στρατιωτικούς αντιπροσώπους τους και από Πρόεδρο που διορίζεται από το Συμβούλιο κατόπιν συστάσεως της επιτροπής. Η ΣΕΕΕ παρέχει στρατιωτικές συμβουλές - κατευθύνσεις και υποβάλλει συστάσεις στην ΕΠΑ, ενώ παράλληλα παρέχει στρατιωτικές κατευθύνσεις στο Στρατιωτικό Επιτελείο.

5. Στρατιωτικό Επιτελείο (ΣΕ)

Είναι ενσωματωμένο στη γενική γραμματεία του Συμβουλίου και αποτελείται από αποσπασμένους στρατιωτικούς των κρατών μελών. Παρέχει στρατιωτικές γνώσεις και υποστήριξη προς την ΕΠΑΑ, ιδιαίτερα σε ζητήματα έγκαιρης προειδοποίησης, εκτίμησης καταστάσεως και στρατηγικού προγραμματισμού κατά την οργάνωση και εκτέλεση αποστολών τύπου Πέτερσμπεργκ, συμπεριλαμβανομένου του καθορισμού των ευρωπαϊκών εθνικών και πολυεθνικών δυνάμεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

1. Biscop, Sven. 2020. « The ESDC: A Tool for Strategy-Making ». *The European Security and Defence College and its contribution to the common security and defence culture : a 15 year journey*: 166-71.
2. Britz, Malena, et Arita Eriksson. 2005. « The European Security and Defence Policy : A Fourth System of European Foreign Policy ? » *Politique Européenne* 17(3): 35-62.
3. Commission Européenne. 2017. « L'Union européenne présente sa stratégie visant à renforcer la résilience des États et des sociétés dans le monde entier ».
4. Council of the EU. 2021. « Security and Defense: EU to Move Forward on Common Security and Defense »
5. David, C.-P. (2006). *La guerre et la paix: Approches contemporaines de la sécurité et de la stratégie* (2e éd. revue et augmentée). Presses de Sciences po.
6. David, C.-P., & Roche, J.-J. (2002). *Théories de la sécurité: Définitions, approches et concepts de la sécurité internationale*. Montchrestien
7. *EU Global Strategy (EUGS)*: https://eeas.europa.eu/topics/eu-global-strategy/49323_en
8. *European Council 19/20 December 2013*. 2013. Brussels. Conclusions.
9. *EUROPEAN DEFENCE AGENCY (EDA)* : <https://www.eda.europa.eu/>
10. *European Defense Fund (EDF)*: [https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/european-defence-fund-\(edf\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/european-defence-fund-(edf))
11. « European Doctoral School on CSDP ». 2019. *ESDC*.
12. European External Action Service. et European Security and Defence College. 2014. *European Education and Training for Young Officers :The European Initiative for the Exchange of Young Officers, Inspired by Erasmus*. LU: Publications Office.
13. European Security and Defence College. 2020. *What We Are, What We Do: A Manual of the European Security and Defence College. September 2019 — February 2020*. LU: Publications Office.
14. « European Union. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe: A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. European Union Global Strategy ». 2016. *European Union*.
15. *European Union Global Strategy (EUGS)*: https://eeas.europa.eu/topics/eu-global-strategy_en?page=1
16. Fiot, Daniel. 2021. « The EU's Strategic Compass for Security and Defence: What Type of Ambition is the Needle Pointing to? » *Brussels School of Governance, Centre for Security, Diplomacy and Strategy* CDSO Policy Brief(2/2021).

17. Giuliani, Jean Dominique. 2019. « Pour un traité de sécurité européenne ». *Revue Défense Nationale* (819): 34-38.
18. Heywood, A. *Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή*. 1^η έκδοση. Αθήνα: Κριτική.
19. Jackson, R., et G. Sorensen. 2006. *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων- Η σύγχρονη συζήτηση*. 1^η έκδοση. Αθήνα: Gutenberg.
20. Kasper Oestergaard, J. 2021. « European Council President Calls for Greater Strategic Autonomy; Declares 2022 “Year of European Defense” ». *Forecast International*.
21. Katsagounos, Ilias et European Security and Defence College. 2020. *The European Security and Defence College and Its Contribution to the Common Security and Defence Culture: A 15 Year Journey*.
22. Keukeleire, S. 2009. « European Security and Defense Policy: From Taboo to a Spearhead of EU Foreign Policy ».
23. von der Leyen, Ursoula. 2019. « Discours par la Présidente élue von der Leyen au PE ». *European Commission - European Commission*.
24. « Mission ». *European Defence Agency*.
25. *Nato Defense College—Organization*. (2010, October 26). North Atlantic Treaty Organisation. <https://www.ndc.nato.int/about/organization.php?icode=23>
26. *NATO School Oberammergau (NSO)*. (n.d.). Retrieved December 16, 2021, from <https://www.natoschool.nato.int/>
27. Paile-Calvo, Sylvain. « Stagiaires et stratèges : Une fenêtre sur la culture stratégique européenne ». *Tribune* (1328): 5.
28. *PESCO*: <http://www.pesco.europa.eu/PTA>
29. Paile-Calvo, S. (2018). L’Erasmus militaire entre dans sa dixième année: Un élan, des relances. *Revue Défense Nationale*, 806(1), 71–78.
30. Rehr, J., & Weisserth, H.-B. (2013). *The Common Security and Defence Policy of the European Union*. European Security and Defence College.
31. Sus, Monika. 2019. « Institutional Innovation of EU’s Foreign and Security Policy: Big Leap for EU’s Strategic Actorness or Much ADO about Nothing? » *International Politics* 56(3): 411-25
32. Vigilant, J.-M. (2021). «La création d’une école de guerre européenne permettrait de développer une stratégie militaire indispensable en Europe». LE FIGARO.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

33. Ασδεράκη, Δρ Φωτεινή. «Οι θεσμικές αλλαγές μετά τη Συνθήκη της Λισσαβόνας. Ο ρόλος των Εθνικών Κοινοβουλίων».
34. *Διεθνές Εξάμηνο (Military Erasmus) | Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων*. (n.d.), from <https://sse.army.gr/el/news/diethnes-examino-military-erasmus>

35. Ηφαιστος, Παναγιώτης, Πλατιάς, Αθανάσιος. 1992. *Ελληνική Αποτρεπτική Στρατηγική*. Παπαζήσης. Αθήνα.
36. Κολλιόπουλος, Κωνσταντίνος. 2010. *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα Έως Σήμερα*. Αθήνα: Ποιότητα.
37. Κοπά, Μαριλένα. 2017. *Η Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας. Η Ιστορία, οι Θεσμοί, οι Στρατηγικές*. 1η έκδοση. Αθήνα: Πατάκης.
38. Κουλουμπής, Θ., Σ. Ντάλης, Β. Θεοδωρόπουλος, Π. Ιωακειμίδης. 1999. *Το ΝΑΤΟ και η Ευρωπαϊκή Άμυνα*. 1^η έκδοση. Αθήνα: Σιδέρης.
39. Μούσης, Ν. *Ευρωπαϊκή Ένωση, Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική*. 16^η έκδοση. Αθήνα: Παπαζήσης.
40. Newsroom, F. (2020). Η Σχολή Ναυτικών Δοκίμων μοιράζεται την εμπειρία συμμετοχής της στο πρόγραμμα Erasmus+. *Φοιτητικά Νέα*.
41. Newsroom, F. (2020). Η Σχολή Ικάρων συμμετέχει στο πρόγραμμα Erasmus+ με το “Διεθνές Αεροπορικό Εξάμηνο.” *Φοιτητικά Νέα*.
42. Ντάλης, Σ. (2015). *Από τις διεθνείς σχέσεις στη διεθνή πολιτική-Μια εισαγωγή με οδηγό τους στοχασμούς των Stanley Hoffmann, Joseph Nye και Mario Telo*. Παπαζήσης.
43. Μπαρζούκας, Γ. (2018, March 28). Οι ευρωπαϊκοί μηχανισμοί άμυνας και η Ελλάδα. *e-Αμυνα*.
44. Ντάλης, Σ., et Π. Τσάκωνας. *Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας σε Σταυροδρόμι*. 1^η έκδοση. Αθήνα: Σιδέρης.
45. Πιτσιώλης, Γ., Αναστασάκης, Ι., Πετρίδης, Δ., & Μανομενίδης, Ι. (2021). *Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια ως Ζήτημα Υψηλής Προτεραιότητας*. Σύνδεσμος Αποφοίτων Σχολής Ικάρων ΙΚΑΡΟΣ.